

2003ko irailaren 14a
LXVI. urtea
1.911 zenbakia
2,90 euro

JAKES ABEBERRI: «Sarkozyk Korsikarentzat erabilitako

**eredua baliatu
nahi dugu
Iparralderako»**

ARGIA

01911
9 1778402 130991

Merezitako prezioan erostea

Merkataritza justua indartzen ari da gure artean

**ANDRES eta ANDER
VILARIÑO
1 Formularen bila**

Euskal Herriko Oroitzapena MAKILA

Mizpira/Alpaka

Mizpira/Zilarra

• **Opari Bereziatarako**

• **Pertsonalizatu Daiteke**

• **Neurrira Egiten Dira**

• **Eskaria Denboraz Egin Behar Da**

• **Prezio Aukera Desberdinak**

• **Alberdik eginak**

Informazio edo argibide gehiago nahi baduzu, deitu gure telefonora
edo ondoko laukia bete ondoren, bidali gure helbidera.

IZEN-DEITURAK _____

KALEA _____

HERRIA _____

HERRIALDEA _____

TFNOA _____

ZBKIA _____

SOLAIRUA _____

POSTA KODEA _____

HARPIDETZA ZENBAKIA _____

asteko gaia

• **Bidezko merkataritza:** Ekoizlea eta eroslearen arteko harreman zuzenagoa.

D. UDALAITZ, E. EIZAGIRRE, I. EIZAGIRRE **4**

pertsonaia

• **Elkarrizketa:** Andres eta Ander Vilariño.

ESTITXU EIZAGIRRE, IXIAR EIZAGIRRE **11**

iritziaren leihoa

• **Gora Pro Nobis:** ASISKO URMENETA **17**

• **Jonathan Swiften eskutik.** B. SERRANO IZKO **18**

• **Asmo eta ilusio berrituak.**
JOXE MARI ITURRALDE **19**

• **Luparekin:** Alerta gorria Ipar Euskal Herrian.
JUAN MARI ARREGI **20**

• **Txandan:** Euria Baionan. ITXARO BORDA **21**

• **Hiruko txikian:** Urruñak ikastola amets.
JOXE MARI OSTOLAZA **21**

• **Oihartzunak** **22**

erdiko kaiera

• **Emakume pailazoak.** AINARA GURRUTXAGA **23**

• **Joxe Lizaso:** "Gurea joan da".
MIEL ANJEL ELUSTONDO **27**

• **Ezpalak:** IZASKUN JAUREGI **30**

• **Argitalpenak:** PILAR IPARRAGIRRE **32**

• **Gartxot:** ASISKO URMENETA,
MARKO ARMSPACH, JOKIN LARREA **34**

• **Denbora-pasak** **36**

• **Ihesi:** Aztiriatik Aizpeara, meatzarien ibilbidean.
ASIER AGIRRESAROBÉ, MUSKILDA TELLABIDE **38**

• **Makina bat kontu.** GARBIÑE UBEDA, JABIER
AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA **42**

• **Ikuskizunen agenda.** MAYI TOLOSA **44**

gaiak

• **Iragarleak eskas oraindik.** JON GARAÑO **45**

• **Elkarrizketa:** Andoni Izagirre. AMETS ARZALLUS **48**

termometroa

• **Elkarrizketa:** Jakes Abeberri.
MIKEL ASURMENDI **50**

• **Ongi etorri Stalinworldera!**
NAGORE IRAZUSTABARRENA **53**

• **Bero-beroan** **54**

• **Net hurbil:** Gerrillari ohiak gerta daitezke
bitartekari onenak. PELLO ZUBIRIA **56**

azkena

• **Hormigoizko Euskadi, S.A.**
IÑAKI MENDIGUREN **58**

Merkataritza justuagoa

Azken urteetan Hirugarren Munduko ekoizleen eta Mendebaldeko gizarteko erosleen arteko harreman komertzial alternatibo bat zabaltzen ari da: bidezko merkataritza deitua alegia. Ekoizleek diru gehiago jasotzea eta bizi baldintza duinak izatea du xede. Geurean bidezko merkataritzako produktuak saltzen dituzten geroz eta saltoki gehiago dago, baita erosleak ere. **4**

Andres eta Ander Vilariño

Mendiko lasterketetan lastutako pilotua da Andres; zirkuituko perfektio milimetriko zalea Ander. Bidetik atera gabe hitz egin digute pilotuen abiada gosciaz eta abentura eroez, 1 Formularen atzean dauden interes eta garapen teknologikoaz, emakumeak mundu horretan duen lekuaz eta gidari arrunten ohiko akatsez. **11**

Luparekin

Daniel Udalaiz

24

LURRALDE

KONTSEILUA XEDE

Kurtso politiko berria hasi da Iparraldean ere. Hautetsi talde batek Lurralde Kontseilua eratzea du xede. Batera plataforma urriaren 11rako manifestazioa prestatzen ari da. Bien bitartean, Nicolas Sarkozy Barne ministroaren etorrera inkognita da. Jakes Abeberri politikari aber-tzaleak lagundu digu egoe-ra ulertzen. **50**

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irueta, Izaskun Jauregi. Sustapena: Kike Amonariz. Argitalpenak: Bego Zuza. Harpidetzak: Xabier Pagola. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Iñigo Txintxurra, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559476000. Faxa: 559476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948222285. POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 110 euro. Ipar Euskal Herria: 133 euro. Espainia: 110 euro. Beste atzerriak: 140 euro. Airez: 219 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaña Taldeko partaidea da.

Ekoizle eta er harreman

DANIEL UDALAITZ

Solidaritate gabeko mundu bidegabe honetan, Iparrak Hegoa kontrolatzen du eta harreman komertzialak multinazionalen menpe daude. Alabaina, handituz doa mundu osoan, merkataritza justuago eta solidarioago baten aldeko ekimena, Hirugarren Munduko ekoizleak eta haien herriak kontuan hartzen dituenak. Baita Euskal Herrian ere, nahiz eta beharbada aski astiro izan.

KAPITALISMOAREN MUNDU globalizatuan, posible al da nazioarteko merkataritza bidezkoa amestea eta praktikatzea? Kapitalismoaren mundu globalizatu honen barruan, posible al da Iparraldeko eta Hegoaldeko edo Hirugarren Munduko herrialdeen artean bidezko harreman komertziala garatzea? Nahiz eta arraz zaila izan, munduan gero eta sektore herrikoi eta irabazi asmorik gabeko erakunde (GKE) gehiago agertzen ari dira "beste merkataritza bat posible dela" uste dutenak. Fenomeno hori horrelaxe da Euskal Herrian eta Europan ere, nazioarteko merkataritzako harremanak hobetzeko lanean diharduten erakundeek aitzinatze progresiboak erakusten duen moduan. Espainiako Estatuan, Bidezko Merkataritzako Koordinakundeak, zein 1996an sortu baitzen, Donostian dauka egoitza. Gaur egun, 30 erakunde hartzen ditu, guztiak ere Hegoaldeko edo Hirugarren Munduko

Bidezko merkataritzak bi helburu nagusi ditu: ekoizle kaltetuenen merkaturako sarrera hobetzea eta nazioarteko merkataritzako arau bidegabeak aldatzea.

learen arteko ZUZENAGOIA

ekoizleak sentsibilizatzen eta haiei merkaturatzeko laguntza eta babes ematen aritzen direnak.

Nazioarteko merkataritzako arauak urtetik urtera bidegabeagoak dira Hegoaldeko herrialdeentzat; aldi berean, handituz doa Iparraldearen eta Hegoaldearen arteko etena eta, bien bitartean, gero eta sakonagoak dira, halaber, gobernari adierazpenen eta haien ekintzen arteko diferentziak. Jadunik 1964. urtean, Nazio Batuen Merkataritzari eta Garapenari buruzko Konferentzian, "Merkataritza, ez laguntza" oihua entzun zen, eta orduan abiatu zen bidezko merkataritzaren nazioarteko mugimendua. Mugimendu hori, Espainiako Estatura, 1986an iritsi zen, Traperos de Emausek Euskal Herrian eta Sandino Kooperatibak (gaur egun IDEAS) Andaluzian irekitako dendek bidez. Mugimendua handituz joan zen, eta, 1996. urtean, Bidezko Merkataritzako Espainiako Estatuko Koordinakundea sortu zen.

Merkataritza alternatiboa

Bidezko merkataritza edo merkataritza alterna-

BIDEZKO MERKATARITZARAKO DENDAK HEGOALDEAN

Hego Euskal Herrian, hamabi denda dira guztira bidezko merkataritzarekin harremana dutenak: zazpi Espainiako Estatuko koordinakundekoak (bat Nafarroan, bi Gipuzkoan, hiru Bizkaian eta bat Araban) eta bost salmenta puntu beregain (bi Bizkaian eta hiru Gipuzkoan)

tiboa Hegoko eta Iparreko erakundeek osaturiko nazioarteko mugimendua da, eta bi helburu nagusi ditu: ekoizle kaltetuenen merkaturako sarrera hobetzea eta nazioarteko merkataritzako arau bidegabeak aldatzea. Bidezko merkataritzaren berrikuntza da, Iparreko erakundeek,

azpiegiturak sortzeko edo ekoizle taldeak gaitzeko eta aurrez finantzatzeko baliabideak transferitzeaz gainera, aktiboki hartzen dutela parte merkaturatzeko prozesuan, dela inportazioaren bidez, banaketaren bidez edo jendaurreko zuzeneko salmentaren bidez. Bestalde, lan garrantzitsua egiten dute, berebat, salatzen eta kontzientziazten. Ildo horretan, eta bitartekariei dagokienez, merkataritzako sare horretan dauden inportatzaileak, banatzaileak eta dendak bakarrik agertzen dira irabazien marjinak murrizteko prest, betiere, jakina, ekoizleen etekin handiagoaren mesedetan.

Dena dela, zein dira bidezko merkataritzaren oinarritzko helburuak? Bat: ekoizleen bizimodua hobetzea, haien merkaturako sarbidea indartuz, ekoizleen elkarteak sendotuz, bidezko prezioa ordainduz eta harreman komertzialetan segida ziurtatuz. Bi: ekoizle kaltetuenen garapena promozionatzea, bereziki emakumeena eta indigenena, eta haurrak esplotaziotik babestea, zeren egoera horretara eramaten baititu produkzio prozesuak. Hiru: kontsu-

mitzaileak kontzientziaztea, hala nazioarteko merkataritzak ekoizleengan dituen eragin negatiboei buruz, nola kontsumitzaileek berek izan dezaketen botereari buruz. Lau: merkataritzako elkarteetan, elkarrizketan, gardentasunean eta errespetuan oinarrituriko etsenplua ezartzea. Bost: nazioarteko merkataritzako arau eta praktika konbentzionalak aldatzeko kanpainak sustatzea. Sei: giza eskubideak babestea, justizia soziala, ingurumeneko praktika

osasuntsuak eta segurtasun ekonomikoa bultzatuz.

Ekoizle kaltetuenen alde

Aurreko arrazoibide hori tarteko, bidezko merkataritzak ekoizle ahulenak hartzen ditu kontuan bereziki, eta, juridikoki, kooperatiba, elkarte, GKE eta abar moduan eratuak ageri dira erakundeak. Produkzioaren aldetik, kafea, tea, kakaoa, azukrea, platanok edo espeziak bezalako elikagaiak landatzen dituzte edota eskulangintzan aritzen dira, hala nola, saskigintzan, ehungintzan, zeramikagintzan, bitxigintzan, jostailugintzan eta altzarigintzan. Bestalde, bidezko merkataritzaren sarean sartzeko, honako baldintza hauek bete behar dira: erakunde produktoreek bermatu behar dute demokratikoki hartuko dituztela erakundearen funtzionamendurako erabakiak; langileei banatuko dizkietela mozkinak, haien bizi baldintzak eta komunitatearenak hobe daitezten; produkzioan ez dutela haurrik esplotatzen; gizon eta emakumeen arteko berdintasuna (ordainsari bera, lana berdina denean); ingurumena errespetatuko dutela produkzioan eta komertzializazioan; produktua jatorrian transformatzen ahaileginduko direla; eta gestioan, produkzioan

Europako zifrak

Europari gagozkiola, hauek dira datuak: 2001. urtean 100 inportatzaile zeuden Europako 18 herrialdetan, 1.250 langilerekin eta 120 milioi euroko fakturazioarekin. Bidezko merkataritzako dendak 2.700 inguru ziren, eta 394 pertsona kontratatu eta 96.000 boluntario zeuzkaten. Fakturazioan, 92 milioi eurotara heldu ziren. Horrez gainera, beste 45.000 supermerkatu erregistratu ziren bidezko merkataritzako salmenta puntu gisa. Europako fakturazio totala 260 milioi eurokoa izan zen.

eta prezioak zehaztean garbi jokatu dutela.

Bidezko merkataritzaren kateko beste maila bat inportatzaileak dira. Kooperatibak, GKEak edo enpresak dira, eta ekoizle kaltetuei eskulangintzako produktuak edo elikagaiak erosten dizkiete, ondoren bidezko merkataritzako dendetan eta denda konbentzionaletan banatzeko. Gainera, denden elkarteekin batera, aktiboki hartzen dute parte sentsibilizazioan eta presio politikoa. Bidezko merkataritzako inportatzaileek zuzeneko harremana bultzatzen dute ekoizleekin: alde batera uzten dituzte beharrezkoak ez diren bitartekariak, azken prezioa garesti ez dezaten. Bidezko prezioa ordaintzen dute, produkzioko kostuak ongi estaltzeko eta ekoizleak komunitatearen edo ekoizleen elkarrearen garapenean berriz inbertitzeko marjina nahikoa izan dezan. Bestalde, gutxienez inportazioaren %50a finantzatzeko aurrez; epe luzeko harremanak lehenesten dituzte ekoizleekin; inportatzaileek, harreman komertzialaz gainera, produktuak garatzeko aholkularitza eta prestakuntza eta merkatu berrietara sartzeko laguntza emateko betebeharra hartzen dute; gardenki jokatzeko dute, dendei produktuaren jatorriari buruzko informazioa ematen diete, eta abar.

Bidezko merkataritzako katean, dendak eta kontsumitzaileak dira azkeneko maila. GKE eta elkarte askok irekitzen dituzte dendak, kudeaketan eta salmentan laguntzen dieten boluntarioak euskarri dituztela. Bestalde, badira autoenplegu gisa denda irekitzea erabakitzen duten partikularrak ere. Erreportaje honen beste atal batean jaso ditugu horri buruzko datu estatistikoak. Kontsumitzaileak dira, azken buruan, bidezko merkataritza posible egiten dutenak, baldin arretaz kontsumitzen badute eta, produktuaren prezioa ez ezik, fabrikazioa edo produkzioa baldintza sozialak eta ekologikoak kontuan hartzen badituzte bederen. ■

Hirugarren munduko ekoizle kaltetuek dira bidezko merkataritzaren lehen kate begia eta azkenak kontsumitzaileak, produktuak inportatzaile solidarioen bitartez erosi dituzten irabazi asmorik gabeko denda jakinetan erosten dutenak.

Zortzi milioi euro fakturatu zituzten 2002. urtean

Bidezko merkataritza organizazioak, Espainiako Estatuan bidezko merkataritzako produktuak kontsumitzaileengana helarazten dituzten laurogei denda inguru edukitzeaz gainera, hiru inportatzaile handi eta hainbat txiki dauzka han-hemen. Hiru inportatzaile handienek, Intermon Oxfam, IDEAS eta Alternativa 3k, eskulangintzako produktuak eta elikagaiak banatzen dituzte kopuru handian. Inportatzaile txikiak, aldiz, hala nola Copade, España, Equimercado, Mercadeco, Solidaridad Internacional, Sodepaze eta abar, eremu geografiko batean daude espezializatuak edo produktu linea zehatzetan.

Dena dela, esan behar da bidezko merkataritzako dendetan gehien saltzen diren produktuak elikagaiak (kafea bereziki) eta eskulangintzakoak direla. Elikaduraren alorrean, bidezko merkataritzako dendetan aurki daitezkeen produktuak honako hauek dira: kafea, txokolatea, tea, azukrea, mermelada, galletak, rona, eztia, fruitu lehorrak, espeziak, pastak, eta abar. Eskulangintzako produktuetan ere handia da eskaintza: bitxiak, larrukiak, etxeko tresnak, jostailuak, objektu apaingarriak, paperezko materiala, jaiotzak, gGbonetako apaingarriak, eta abar.

Espainiako Estatuako 2002ko datu ofizialen arabera, inportatzaileen salmenta bolumena 5.911.000 eurotara igo zen urte horretan, eta saldutako artikuluen azken balioa zortzi milioi eurotik (8.102.000 euro) gorakoa izan zen. Salmenten %56a elikagaiei dagokie eta %40a eskulangintzako gauzei. Gainerako %4aren kasuan, %2 hartzen dute liburuek eta beste horrenbeste hainbat eratako produktuek. Elikagaien salmentako %36 kafeari dagokio, bidezko merkataritzako produktu arrakastatsuenari.

GKE eta elkarteek irekitzen dituzte normalean bidezko merkataritzako dendak

Delicatessen solidarioak

IXIAR EIZAGIRRE
ESTITXU EIZAGIRRE

PAUSORIK ZAILENA: PROBATZEA. Eman dugu atetik barrurako lehen pausoa: Donostiako Emaus-Merkataritza Justuko dendara sartu gara. Hasieratik nabari du ez dela denda arrunta. Bigarren eskuko arropa, artisautza produktuak eta elikagaiak ikusten dira, dendari kolorea emanez. Kuxkuxean hasi aurretik, hormetako karteletara joan zaizkigu begiak: "Bidezko merkataritzak 800 produktore talderekin lan egiten du"; "Prezioa ekoizleekin adosten dugu" edo "Bidezko merkataritzak 5 milioi pertsonari dakartzkio onurak".

Dendan ez dabil jende gehiegi. Bertako saltzaile den Kamerungo Helene Moumie emakume gazteak dioenez: "Nire obiko bezeria daukat. Batez ere janaria erosten du jendeak: kafe eta txokolate bila datoz gehienak. Gabon inguruan eta urtebetetzearako artisautza produktu bila ere etortzen da jendea.

Produktuen ezaugarriak

Bidezko merkataritzak produktua diferentziatuz lehiatzen du:

- Kalitatea merkaturako beste produktuari arruntena baino handiagoa da. Esanetan urteko %100 kakao hutsa den "Afrikao" aurki dezakegu. Edo %60 kakao duen txokolate tableta. Baita kalitate goreneko Nikaraguako kafea ere.

- Balio etikoa gehitzen zaio produktuari, dirutan neurtu ezin dena. Merkataritza Justuko produktuek ziurtatzen dute ekoizteko prozesuan baldintza batzuk bete direla: ekoizpena biologikoa izatea, eta ekoizleen bizitza kalitatea ziurtatzen duten beste batzuk. Aldea nabarmena da: ekoizleak, bidezko merkataritzarekin ohiko merkataritzarekin baino hiru aldiz gehiago irabazten du.

Garestia al da?

Produktu gehienak merkatu arrunte-

koak baino zerbait garestiagoak dira. Beste batzuk, askoz merkeagoak ere bai. Esaterako: Kubako "Liberación" rona askoz merkeago da besteak baino. Gainera, marka hori ohiko denda askotan ez dute saldu ere egiten. Eta kafea eta kakaoa duten produktuak, oso merke daude. Ez, noski, supermerkatuan eskaintza berezitan dauden merke-zuhurreko produktuekin konparatuta. Baina bai, kalitate maila bereko beste produktuekin konparatzen baditugu.

AMAYA SAGASTI

Baina oraindik kosta egiten da jendea erakartzeko". Emakume bat sartu da, eta zuzenean jo du te apalategira. Minutu batean bukatu du erosketa: "Hona sartzerako badakit zer produktu nahi dudana. Gauza jakinen bila etortzen naiz", azaldu dio Helene dendariari, ordaintzen duen bitartean.

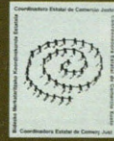
Begietatik janaz

Elikagaien baldak pasatu ditugu, eskaintzari begira. Beste denda arruntetan ikusten ez diren hainbat aukerekin egin dugu topo. Esaterako, era guztietako tea dago eskura: mango, bergamota, basoko fruituak, beltza, berdea... Kafea ere, Kubakoa, Nicaraguakoa eta arabiarra. Produktu denetan garbi adierazten du lehengaiak nongoak diren, eta non egindakoa den. Eta denda arruntetako marka ezagunenekin alderatuta, prezioan dagoen aldea, euro baten ingurukoa da, produktu gehienetan. Kalitatea da, konparatu ezin dena.

Sekula ikusi gabeko produktuak ere aurkitu

Nola bereizi?

Bidezko merkataritzako produktuak bereiziko dituen marka lantzen ari dira. Eta hurrengo urterako ateratzea espero dute. Tamalez, oraindik ez dago horrelakorik, eta horrek zaildu egiten du erosle leialak izatea. Baita merkatu arruntetan sartzea ere. Oraingo, zigilu hauek dira erosleentzat erreferentzia:

- Bidezko Merkataritzako Espainiako Estatuko Koordinakundea.

Koordinakundeko talde partaidea dela esan nahi du.

- Koordinakundeko denda.

Bertako produktu denak dira bidezko merkataritzaren baldintzak betetzen dituztenak.

- Garantia zigiluak.

Produktuaren kalitatea ziurtatzen du. Supermerkatuetan eta denda arruntetan ikusiko dituzu.

ditugu Bidezko merkataritzako dendan. Sciropo Guaraná edaria, esaterako. Txartelak dioenez, Brasilgo Amazonian egindakoa, edari bizigarria omen da, urarekin edo ronarekin nahastuta hotz ateratzekoa. Hegoaldeko Afrikan egindako saltsa zulu min bat ere bai, edo Caboko mostaza eztiduna. Zainzuriaren tankerako palmito landarea ere ezagutu dugu, latan. Ez da aukera txarra, osagai berriak ezagutu eta kanpoko sukaldaritza probatzeko.

Europar bidezko merkataritzaren baldintzak betetzeko ekoiztutako produktu biologikoak ere saltzen dira dendan. Soja, kus-kusa, garbanzuak eta pasta, esaterako.

Artisautza

Armairua bete ondoren, etxea janzteko tresnen eta apainduren sailera pasatu gara. Eskutitzak idazteko kartazal eta paperetatik hasita,

gure!
arteak
euskaraz

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

Eduardo Sanchez, Emauseko Bidezko Merkataritzaren arduraduna

«Komertzio alternatibo erreala bat eskaintzea da gure apustua»

Non lortu daitezke bidezko merkataritzako produktuak?

Bidezko merkataritzako dendetan, antolatzen diren azoketan, edo supermerkatu handietan.

Bertako denda txikiek saldu ditzakete bidezko merkataritzako produktuak?

Ahal, bai. Baina berez produktu garestiagoa da, eta beraz, banaketa katean beste maila bat sartzen badugu, prezioa garestitu egingo da.

Belar dendek saltzen dituzte produktu hauek. Bidezko merkataritzaren baldintzetako bat produkzio biologikoa egitea baita.

Supermerkatu handietan ere saltzen duzue. Zer abantaila eta kalte dakartza horrek?

Gehiago saltzen da supermerkatu handietan. Baina, bertara iristen diren produktuak oso mugatuak dira. Supermerkatu handiei ez zaie artisautza interesatzen, beraz, produktu horiek denak kanpo gertzen dira. Gainera, produktu baten barruan ez zaizkio den-denak interesatzen: esaterako, te mota guztiak beharrean, te batzuk bakarrik saltzen dira. Eta neurri arazoak ere badaude: Bidezko merkataritzako kooperatiba handien produktuak bakarrik iristen dira supermerkatuetara. Beraz, supermerkatuetan saltzen duten ekoizleen kopurua mugatua da. Baina aukera hori dutenek eskertu egiten dute, helburua saltzea baita.

ELI GOROSTEGI

Bidezko merkataritzako dendek nola funtzionatzen dute?

Emausen kasuan, saltzaileak kontratatu egiten dira. Beste erakunde batzuen dendek borondatezko lanarekin funtzionatzen dute. Denda denek Gobernu Kanpoko Erakundeak dituzte oinarri.

Gure apustua da komertzio alternatibo bat eskaintzea, baina alternatiba erreala bat. Gainera denda hauetan kontsumitzaileari informazioa eskaintzen zaio, eta zuzenean ikusten du ateratzen diren produktu berriak zein diren, eta dagoen aukera osoa. Horregatik, bidezko merkataritza-

ko dendek eskaintzen dutena ezin dute ordezkatu beste eratako dendek.

Gizarteak erantzuten dio horrelako merkatu alternatibo bati?

Gizarte hau solidarioa da, baina kolpeka da solidario. Zerbait gertatzen denean erantzun egiten du. Baina eguneroko ohitura bihurtzen kosta egiten da.

Inkestek erakusten dute, biztanleen %90 prest dagoela baldintza justuetan egindako produktuengatik gehiago ordaintzeko. Baina aldeko jarrera horretatik erostera, aldea badago.

Hala ere, oso pozik gaude. Geroz eta jende gehiagok ezagutzen du bidezko merkataritza, eta kontsumoa etengabe hazten doa.

Bezeroa nola joan da aldatzen?

Hasieran jendeak solidaritatez erosten zuen, ideologiagatik. Limosna emateko modu bat zen. Baina produktua probatu, eta gustatu egin zaie. Probatu duen jende gehienak berriro erosi du produktua, leialtasuna lortzen da. Horregatik, elikagaien salmentak ugartu dira asko, eta artisau produktuen salmenta geldo dago.

Zer da bezero batek produktu bat aukeratzekoan kontuan hartu beharrekoa? Komeni da ohitura hartzea begiratzeko produktua non eginga den, norengana doan ordaintzen dugun dirua, eta produktu hori egiteko erabilitako modua bidezkoa ote den.

Denda digitalaren erakusleihoa. Produktuak aukeratu, eta informazio osoa jaso daiteke: produktuaren ezaugarriak, nork eta non eginga den... Beranduenera jota, erositakoa zazpi egunetan jasoko duzu etxean.

bitxiak, mahai jokoak, oihalak, edalontziak eta xaboi eta azalarentzako olioak miatu ditugu, besteak beste.

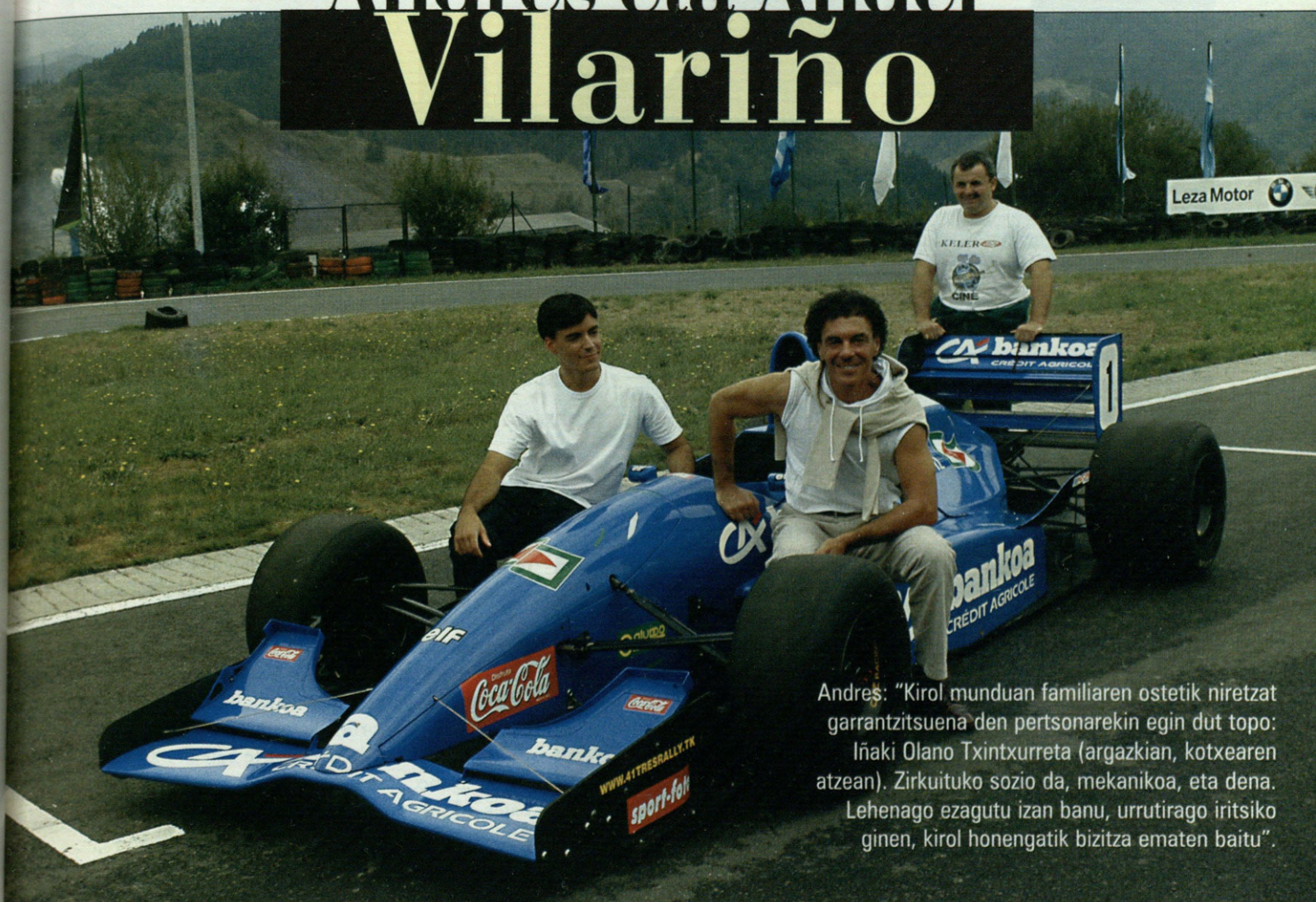
www.comerciojusto.com

Bidezko merkataritzak denda digitala martxan jarria du. Kaleko denda urrun duenak, internetez begira ditzake produktu denak, produktuen ezaugarriak, prezioa eta baita berritasunak ere. Produktu bakoitza non eta zer lantegik egindakoa den ere garbi azaltzen da. Baita lantegi horren funtzionatzeko modua eta proiektua bera ere. Kaleko dendako produktuez gain, musika eta bideoak ere saltzen dira.

Begiratu bakarrik ez, eskaera egin eta erosi ere egin daiteke denda digital honetan. Eskatutakoa etxera eramango dizute, zazpi egun baino lehenago ■

• PERTSONAIAK •

Andres eta Ander Vilariño

Andres: "Kirol munduan familiaren ostetik niretzat garrantzitsuen den pertsonarekin egin dut topo: Iñaki Olano Txintxurreta (argazkian, kotxearen atzean). Zirkuituko sozio da, mekanikoa, eta dena. Lehenago ezagutu izan banu, urrutirago iritsiko ginen, kirol honengatik bizitza ematen baitu".

burdinazko zaldiak

ESTITXU EIZAGIRRE / IXIAR EIZAGIRRE

Argazkiak: Eli Gorostegi

Andresek 8 urterekin hartu zuen lehen aldiz kotxea, eta 17rekin adina faltsifikatu zuen lehen lasterketan parte hartu ahal izateko. Mari Karmenekin erdibana erositako lehen kotxea ere, ordaintzen bukatu aurretik txikitu zuen...

Anderrek "a zer ejenplua!" botaz entzuten ditu aitaren istorioak. Eta berak ere bere erokeriak egin dituela aitortu arren, gaur ez dela hainbeste inprobisatzen eta dena antolatuago dagoela garbi dauka.

Andres mendiko rallyen errege da. Bide motzean tope,

maldan gora bero, trumoia bezala pasatzen dena. Garai batean gau osoa gidatzen pasatzen zuten karrera eroak ditu oraindik gogoan.

Ander zirkuituan trebatua da, teknika perfektiora eramaten den karreretan. Eta 1 Formulara igotzeko ez ditu metro asko falta.

Aurrez-aurre, motorra bizitzeko bi bide eta ibilbide ezberdin, baina osagarri. Horrela ulertzen dute eurek: "Bi belaunaldi gara, gora egiteko gogo bera dugunak". Odolak eta odolean daramaten automobilismoak elkartzen ditu.

Biok dakizue zer den pilotu izatea, eta zer den pilotu baten senidea izatea. Senide batek nola bizi ditu lasterketak?

ANDRES: Anderrek eta biok Mari Karmen, nire emazteari asko zor diogu. Honi denari eusten jakin izan du, beti ilusio eta umore onez gainera. Bera izan da familia honen benetako motorra. Oso istripu gogorrak izan ditut, nahiz eta beti ondo ateratzeko zortea izan dudana.

Behin, Italian, autotik airean atera eta 60 metro egin nituen hegana. Autoa amildegira erori zitzaidan, eta handik ateratzeko zuhaitzak moztu behar izan zituzten. Ni hegana atera nintzen, eta zuhaitz puntak moztu nituen. Beste behin airean tronpo bat egin eta Isuako amildegira erori nintzen.

Baina familian bizitako istripurik gogorrena Anderrek izandakoa da. Frantzian, Nogaroko zirkuituan gertatu zen. Helikopteroz atera zuten. Tibia 2,5 cm hautsi zuen. Oso gaizki pasatu nuen, beldurrak akabatzen nengoan.

ANDER: Oso ezberdin bizi da istripua auto

Anderrek pilotuen artean lagunak baino tentsioa eta lehia aurkitu ditu, 1 Formulara iristeko bide estuan ez baitago denentzat lekurik. Kirol honek aitarekiko harremana da sendotu duena, Andresek dioenez, "gauza bererako bizi baikara".

«Zirkuitu» %80 kirola

barrutik eta kanpotik. Lehian ari garenean ez dugu pentsatzen ezer gertatuko zaigunik, istripu arriskua beti hor egon arren. Baina aita ari denean karreran, oso urduri egoten gara. Nahiz eta gehiago urduritu karreran zenbatgarren egingo ote duen pentsatzen, istriputan baino.

ANDRES: Kirol honi esker oso batuta gaude. Ez bakarrik aita- seme harremanagatik, gauza bererako bizi garelako baizik. Asko sentitzen dugu bataz eta besteak egiten duena.

1 Formularako bidea luzea eta kurbatsua omen da...

ANDRES: Nik karrera bat irabazi edo galtezke ez du hainbestearainoko transzendentziarik. Europako txapeladuna naizenez mendiko frogan, urte txar bati buelta ematen errazagoa da, babesleek errazago iraungo didate. Baina Anderren bidea oso gogorra da, estres handikoa. 1 Formulara iritsi nahi duena urte batean okertzen bada, akabo. Talde txar batek, ingeniari txar batek edo denboraldi txar batek zapuztu dezake proiektu osoa. Gipuzkoako Foru Aldundiak lagunduko ez balio, ezinezkoa litzaioke gora iristea. Euskal Herria 1 Formulari ikusi nahi dute. Denontzat amets bat litzateke. Pilotu euskaldun bat dugu, 1 Formulara iristeko pauso batera. Pentsa zer ahalegin den: mundu osoan 1 Formulako 21 pilotu bakarrik daude, eta 21 horien artean egin behar da lekua. Mota guztietako eraginak daude tartean: sozialak, ekonomikoak, politikoak... Egiatan da bide konplexua. Zaila da iristen, eta gainera 1 Formulari adina mugatu egiten da. Azkar zahartzen dituzte pilotuak. Nigel Mansellek 1 Formulako Munduko Txapelketa 38 urterekin irabazi zuen. Egun exageratu egiten da gaztetasunaren kontua. Marketingak denarekin ahal du. Irudi kontua da.

1 Formulara iristeko zenbaterainoko eragina dute bestelako faktoreek?

ANDER: 1 Formulara iristea ez dago lortutako emaitzen esku bakarrik. Nik Espainiako 2 txapelketa irabazi ditut, 3.000 Formulako munduko serietan nago, iaz "pole position" bat egin nuen eta bi aldiz igo nintzen podiumera. Fernando

«Estatuan irabazteko txexa da»

Alonso, emaitza berberak lortuta, 1 Formulara igo zuten, bere aitapontekoak, bere managerrak eta babesleak oso ondo mugitu direlako. Mundu konplexua da. 1 Formulara iritsi diren denak dira oso onak, baina pilotu oso on asko dago bidean geratu dena.

ANDRES: Fernando markaz kanpoko pilotua da, eta bere talde osoak oso ondo egin du lan.

Zer interes dute herriek, euren pilotu bat 1

- **JAIO:** Donostian, 1952an.
- **BIZI:** Hondarribian.
- **MENDIKO LASTERKETA PILOTUA**
- **IKASKETAK:** Merkantzia ontzietako kapitain izateko turismo ikasketak egin zituen. Kabotajeko patroik eta hegazkinek pilotu pribatu izateko ikasketak ere eginak ditu.

Lorpenak

- Lau alditan izan da Mendiko Europako Txapelduna (1989, 1990, 1991 eta 1992an). Lehendik European bigarren postua lortua zuen (1988an), eta hirutan izan zen hirugarren postuan (1987, 1986 eta 1993an). Europako Txapelketan garaipen gehien eskuratu dituen bigarren pilotua da.
- Espainiako Txapeldun izan da lau aldiz (1979, 1980, 1984 eta 1999an). Espainiako bigarren izan zen 1981 eta 1985 urteetan, eta hirugarren 1983an.
- 1994an, Le Mansko 24 Orduetan 4. postua lortu zuen.
- 2001ean Barquetako Txapeldunen Desafioa irabazi zuen. Olaberriako zirkuituan jokatu zen.

Formulara iristeko?

ANDRES: 1 Formularen irudia, dirua, teknologia eta garapena mugitzen da. Pentsa zer den Kolonbiarentzat Juan Pablo Montoyak 1 Formula irabaztea, herri horretaz kalapitak bakarrik entzuten direnean! Espainiako Estatuan ere interes sozial eta politiko asko dago euren pilotu batek 1 Formulako txapelketa bat irabaz dezan.

Euskal pilotu bat 1 Formulara igotzea lor-

- **JAIO:** Donostian, 1979an.
- **BIZI:** Hondarribian.
- **ZIRKUITUKO LASTERKETA PILOTUA**
- **IKASKETAK:** Ekonomia ikasketak egiten ari da.

Lorpenak

- Karting erresistentziako Euskadiko Txapelduna da.
- 1995ean Elf Campus Formulako Selekzioko bolantea irabazi zuen.
- 1996an Renault Elf Campus Formularen bi garaipen eta 2 "pole position" lortu zituen, orokorrean 4. postuan geldituz (frantsesak ez ziren pilotuen artean lehena).
- 1997an, Nazioarteko Renault Finaletan 4. postua eskuratu zuen.
- 1998an, Frantziako Renault Formularen taldeko debutanterik onena izendatu zuten.
- 2000. urtean Supertoyota Formulako Espainiako Txapelduna izan zen.
- 2001ean 3 Formulako Espainiako Txapelduna izan zen.
- 2002an Telefonikako Munduko Serietan errebelazioko pilotu izendatu zuten.

tzea, bide emankor bat zabaltzea litzateke: bere atzetik mentalitate bat sortuko litzateke Euskal Herrian, bai instituzioetan, bai kirol ikuspegitik, industria aldetik, teknologikoki... Ander 1 Formularen sartzeko zorian dago, eta lortzen ez badugu oso zaila izango da beste pilotu batekin lortzea; oso zaila da pilotu bat egitea. Euskal Herrian talde bat osatu da: Epsilon Euskadi. Anderren lanari jarraipena ziurtatzea da helburua, eta Euskal Herria Europa mailako potentzia izatea motor munduan.

Epsilon Euskadi taldeak Mondragon Unibertsitatearekin egiten du elkarlana. Zertan datza proiektua?

ANDER: Lau atal bereiz daitezke: bata lehiako taldea da. Beste atala ingeniari gazteak prestatzea da, mundu honetan praktikak eginez. Mondragon Unibertsitatearekin elkarlanean egiten dugu hori. Oso ezberdina da auto fabrika batean lan egitea (modu mekanizatua da oso, oso epe luzera), edo lehiako taldean jardutea. Hemen abaila osoan egiten da lan, beste taldeei irabazi behar zaielako, eta beste taldeak alemaniarak, belgikarrak, ingeniarietan puntakoak direlako. Hirugarren atala teknologikoa da. Autoko piezen garapena lantzen dute, hori ere Mondragon Unibertsitatearekin elkarlanean. Garapen teknologikoa lantzea da kontua, etorkizunera begira. Laugarren atala pilotu gazteen harrobia sortzea da, etorkizunean jarraipena ziurtatuta egon dadin.

Nola egiten da pilotu bat?

ANDRES: Bi eratara egin daiteke: bat, zale-tasun itsua duten gurasoak edukita. Guraso horiek zirkuitu batera eta bestera ibili behar dute, denbora eskaini behar zaio. Hori izan da Mari Karmenek egin duen lan izugarria. Nik baino zaletasun handiagoa du berak. Etxean baldintza horiek ez dituenak taldearen babesa bilatu beharko du, laguntza instituzionalak lortu...

Airbag bis-tan. "Behin,

gaueko rally batean parte hartu behar zuen pilotu bati arpa jo zioten:

emakume bat jarri zuten kurban, berokiarekin. Pilotua

rallyan kurbara iritsi zenean, neskak berokia ireki, eta barruko arropa hutsean jarri zen.

Arrisku ederra bazterra jotzeko!"

(Andres Vilariño)

Gure proiektuetako bat Euskal Herriko selekzio bat egitea da. Probintzia bakoitzetik 5-7 urteko pilotu bana aukeratu, eta kartingean prestatu, monoplazan hasteko puntuak jarri arte. Monoplazan trebatzeaz Epsilon Euskadi arduratuko litzateke. Unibertsitateko teknikoez gain ezinbestekoa da bertako pilotuak ateratzea, jendea zaletzeko. Bestela, talde tekniko bikain bat izango dugu, baina pilotu frantses, brasildar edo alemaniar batekin.

Andres, zu mendiko automobilismoan ibili izan zara, eta Ander, zu zirkuituan. Zer ezaugarri ditu automobilismo mota horietako bakoitzak?

ANDER: Mendikoa bonba bat da. 5-10 kilometro bitarteko frogak dira, eta auto bakoitzak bakarka egiten du lasterketa, erlojuaren kontra. Tentsioa maximoa da, dena bost kilometrotan jokatzeko baita. Gainera, autoak 480 zaldi ditu, 600 kilo, eta orduko 0 kilometrotik 100era 3 segundotan azeleratzen du. Mendiko pilotuak ausartegiak dira, eroak.

Zirkuituko autoek antzerako ezaugarriak dituzte: 450 zaldi inguru dituzte. Baina aldea badago. Auto denek elkarren ondoan lehiatzen dute, zirkuituari buelta asko ematen zaizkio, eta perfektzioa da limitera eramaten dena. Autoak puntuak egon behar du, milimetrora; motorra milimetrora afinatua, balaztatzea maximora eramanda. Dena oso neurtuta dago. Zirkuituan pilotuak baino gehiago balio du autoa puntuak izateak eta taldeak. Monoplaza autoko zirkuituetan %85 autoa da eta gainerakoa pilotua. Mendian erdi eta erdi izango dira.

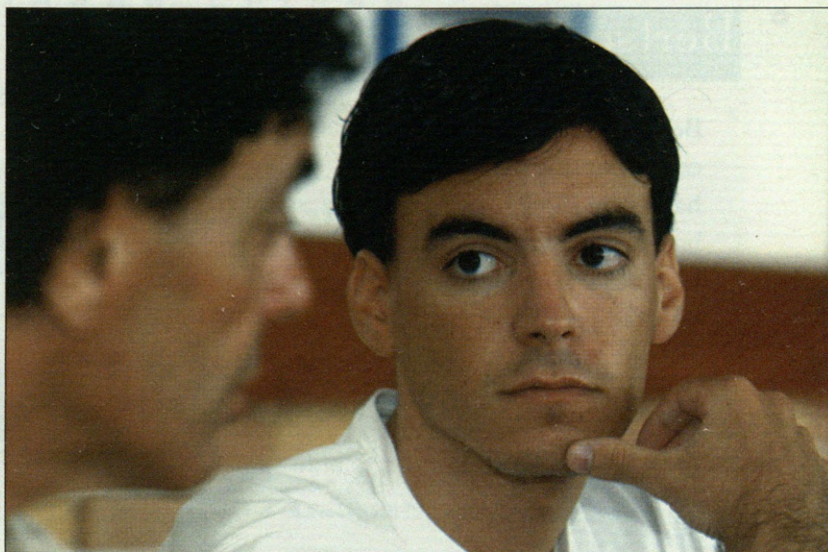
ANDRES: Nik Europako bi txapelketa galdu nituen autoz aldatzeagatik. Europako txapelketak irabazi nituen autoa saldu, eta auto marka berri batean jarri nuen konfiantza. Majo damutu zitzaidan erabaki hura.

Jendea, telebistan karrera ikusten ari dela, sarri harritu egiten da: "Fernando Alonsok Schumacher aurreratu du!". Aurten Schumacher gaizki pasatzen ari da, autoak ez baitio erantzuten. Baina hala da eta kito, Schumacherrek bere gloria urteak izan ditu, bere autoa onena zen garaian.

Auto onenaren teknologia ez dute besteek kopiatzen?

ANDER: Kontratu eskusiboak dituzte. Ferrarik, esaterako, kontratu eskusiboa du pneumatiko marka batekin, eta Renault, Williams eta McLarenek beste pneumatiko marka batekin. Temperatura margen bat dago: 25-26 gradutik gora egiten duen karreratan Michelin pneumatikoak oso ondo ibiltzen dira, eta temperatura hotzagoetan hobe ibiltzen dira Ferrariak Bridgestone pneumatikoeekin. Gerra teknologikoa dago euren artean. Michelinekoek pneumatikoa berotzean errodadura banda zabaltzea lortu dute.

Bolanterik gabe. "Paul Ricard zirkuituan entrenamendu libre batzuetan geunden, nazioarteko talde batekin. Pilotu japoniar, frantses, alemaniarrek zeuden, baina eroenak beti ziren japoniarrak. Bide zuzen batean japoniar bati aurreratzen ari nintzela, begiratu egin nion. Formulako bolanteak kendu egin daitezke, eta ero alaenak, bolantea atera, niri erakutsi, eta berriro jarri egin zuen. Hori dena 180-230 kilometro orduko abiaduran! Hori ikusita, berehala frenatu nuen". (Ander Vilariño)

Zergatik gertatzen dira karreretako istripurik gehienak?

ANDRES: Izan liteke akats tekniko bategatik, baina gehienetan azken muturreraino arriskatzegatik gertatzen da. Arriskua neurtzea geure esku dago, baina ez gara konturatzen. Karreran zoazela, pentsatzen duzu "kurba hau segundo hamarren bat jaitsi behar dut, hortxe nago eta...". Limatzen hasten zara, limatzen eta limatzen, autoak alde egiten dizun arte.

Hemendik aurrera, limitera iristen ari da teknologia?

ANDER: Muga bat jartzen denean, teknikoek modua aurkitzen dute 5 urtean muga hori gainditzeko. Orain urte batzuk, 1 Formularen pneumatiko marradunak jartzera behartu zituzten, kurbak hain azkar hartu ez zituzten. Lehen urtean 3 segundo makalago errodatzen zuten, bigarren urtean pneumatiko lisoekin bezain azkar, eta hirugarren urtean lisoekin baino 3 segundo azkarrago.

Motorrekin, berdin. Ayrton Senna eta Alain

Prosten garaian, motor turboak zeuden eta 2.000 zalditara iristen ziren. Turboak kendu eta motor atmosferikoak egin ziren. Hasieran 700 zaldi ingurutan zebiltzan, eta diotenez berriro 1.000 zaldi ingurutan dabilta. Teknologia geldiezin da, ez dago limiterik. Lehiaketako autoen teknologian zenbat tranpa eta trikimailu dagoen!

ANDRES: Kakotx arteko "tranpak" dira. Ingeniariek legearen limiteen barruan egotea bilatzen dute, baina araudia nola interpretatzen duzunaren arabera, bide ezberdinak zabaltzen dira. Era guztietako amarruak daude.

Pilotuen artean zer giro dago?

ANDER: Gure karreretan aurkakotasuna erabatekoa da. Denak ari gara 1 Formulara iristeko borrokan, oso gutxi rentzat dago lekua, bidea oso estua da... Gure artean tentsio handia dago, pilotu askori agurrik ere ez diogu egiten. Aitaren kategorian lagun giro handiagoa dago, nahiz eta denak bezala, batzuekin besteekin baino hobeto moldatu.

ANDRES: Lehengo mentalitatea oraingoren oso ezberdina da. Lehen, denaren gaine-

K A L I T A T E A

**Produkturik onenak,
MultiOpticasen**

Aukerarik zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN Ta
Hernani, 4 · DONOSTIA

Bertsoa

DOINUA:

SEMAFOROA GORRI ETA BERDE

Berdin mendian igoera bat
edo zirkuitu ordeka,
hainbeste zaldi kapot azpian,
hainbeste truko gordeta.
Hainbeste kurba, hainbeste muga,
bihotza gogor kolpeka,
bolante baten jafraipen estu,
dena lotzen da hor eta,
eta kotxetik ateratzean
nola mantendu oreka?

Aitor Mendiluze

tik zegoen besteari laguntzea. Oraingo borroka gupidagabea da, gaurko mentalitate lehiakorra oso triste da, baina errealitatea da.

ANDER: Pilotu gisa zaildu naizen giroan lege bat dago: "Honen gainetik pasako naiz, bestela bera pasako zait gainetik".

ANDRES: Lehiakortasun giroa neurritz kanpokoa da. Kirolari gisa ikusita, benetan penagarria iruditzen zait, baina aldatzen ia ezinezkoa da. Oinarritik hasi behar da hezten. Normala da denen lagun ez izatea. Kirolean urte asko goi mailan dagoenari etsiak ateratzen zaizkio, bere lekua hartu nahi izaten dutelako. Bakoitzak bere bidea egin behar du, eta kontzientzia lasai eduki. Niri zaila egin zait besteren tentsioei entzungor egitea, denoi gustatzen zaigu maitatuak sentitzea. Baina horrekin bizitzen ikastea beste biderik ez dago, bestela psikologikoki hondoratu egingo ginatke.

Eguneroko bizitzarako auto bat erosten duzuenean, zeri begiratzen diozue?

ANDRES: Niri atentzioa deitzen ez duten autoak gustatzen zaizkit. Gogoan dut auto marka garrantzitsu batekin Le Manseko 24 Orduak korri nituenean, galdetu zidatela ea horrelako auto bat nahi al nuen. Ezetz erantzun nien. Nola joango nintzen horrelako batekin kalera! Guk kilometro asko egiten ditugu, eta auto ona aukeratzen saiatzen gara. Beti BMWrekin korri izan dut, eta prezio berezia egiten digunez, hori erabiltzen dut.

ANDER: Asko bidaiatzen dugunez, dieselak hartzen ditugu, kontsumoari begiratzen baitiogu, eta sendoa izan dadila. Auto normalak eta diskretuak gustatzen zaizkit.

Olaberriako zirkuituan gidatzeko ikastaro kualifikatuak ematen dituzue. Zein dira jendeak maizen egiten dituen akatsak?

Anjela Vilariño

Kartingean nabarmendu den pilotua da Anjela, Anderrek beza-laxe, kotxea baitzuen txikitako jostailua.

Emakume eta gizonek batera jokatzeko dituzte lasterketak. Orain arte ez da emakumerik iritsi 1 Formulara, Anderrek dioenez, "gaur arte gizonen mundua izan delako motorrarena, ez dago beste arrazoirik.

Atletismoan iker daiteke emakume eta gizonen goi mailan segundo batzuren aldeko egoera. Baina gure arteak erakutsi du mutilek adina gidatzen duela".

Marketingak egoerari zukua ateratzen bada: "Bada neska bat 1 Formulara eramaten saiatzen ari direna, baina marketinga da beste ezer baino gehiago".

ANDER: Errepidean ikusi ditudan istripu asko, gidatzeko teknikak ez menperatzeagatik gertatzen dira. Eroa dena beti ero izango da, baina gutxienez ondo gidatzen jakin dezala, orduan; azkar gidatzea gustatzen zaionak, gidatzeko teknikak ikasi behar lituzke. Teknikak ondo erabiliz istripu asko eragotziko genituzke.

ANDRES: Bada uste duenik azkar gidatzea, frenatu gabe joatea dela. Hori oker handia da. Balazta erabiltzeak ez du esan nahi mantsoagoa goazenik, alderantziz, azkarrago joatea baizik, eta seguruago gainera.

ANDER: Kurba denek era perfektuan hartzeko, pasoko abiadura bat dute. Eta pasoko abiadura baino azkarrago hartuz gero kurba, mantsoago goaz. Pistaren egoeragatik eta autoaren ezaugarriengatik pasoko abiadura orduko 100 kilometrokoa bada, kurba horretan 110ean sartuta ere, gaizki egiten ari gara. Azkarregi sartu gara, autoa ibilbidetik pasatzen da, gelditu egiten da pixka bat, eta 120an ateratzen gara kurbatik. Beste eran, 100ean sartuta, agian 140an aterako ginen kurbatik. Gainera, seguruagoa da.

ANDRES: Garrantzitsuen nola frenatu ikastea da, ABS balaztak ez dituenarentzat hanka delako ABS bakarra. Balaztatze perfektua egiten zaila da, asfaltoa, euria, bideko zikinkeraren arabera delako.

ANDER: Errepidean ona edo txarra denean nola gidatu, bustia dagoenean nola eraman autoa, era bateko eta besteko kurbak nola hartu edo bat-batean istripu batekin topo eginez gero nola gelditu irakasten dugu.

Gazte koadrilek karrera klandestinoak egiten dituzte errepideetan. Zer iruditzen zaizkizue?

ANDRES: Inon motorrarekiko zaletasunik badago, Azpeitian dago. Motorraren mundu osoko hiriburua Azpeitia da eta! Pilotu onak ateratzen dira han.

Errepidean oso zuhur ibili behar da. Nik ere egin ditut nire erokeriak; gazteak ginenean azkar ibiltzen ginen, eta lagunekin bagindoen, erakutsi nahi izaten genien zer ondo gidatzen genuen. Hori arrisku handia da.

Istripuen errealitatea irudietan erakusten duten kanpaina horiek badakit jende bati ez zaizkiola gustatzen. Baina gizakiok, zoritxarrez, zer gertatzen den gogoratu araztea behar dugu. Errealitatea horrelako krudela da, eta ikusi beharra dago.

ANDER: Nik ere egin ditut nire erokeriak. Baina kontuan izan behar da jende gehiago badela inguruan. Karrera klandestinoak oso gaizki iruditzen zaizkit. Pentsa, konturatu gabe errepide horretan sartu denari bizitza izorratzeko arriskua dagoela. Azkar ibili nahi duenak, zirkuitu bat bila dezala ■

AZNARREK BERE ONDORENGOA
IZENDATU...

LA VIDA SIGUE IGUAL

DOMUIT
VASCONES

DOMUIT
VASCONES

DOMUIT
VASCONES

DOMUIT
VASCONES

DO
VA

Bixente Serrano Izko

IDAZLE ETA HISTORIALARIA

Jonathan Swiften eskutik

B

adirudi Ibarretxeren plana artizarra bihurtu dela, baina ez da gure izartegiko plan bakarra. Euskal Herri errepublikarrean ere badago bertze bat, Departamentuarena alegia, askoz apalagoa itxuraz, baina Ibarretxerena bezain arriskutsutzat ikusten duena Aznarrek, Euskal Herriaren kontzeptuak berak jaso dezakeen sustapenaren beldur. Nafarroa Garaian ere, hain baxu dugun honetan, bere plana du Sanz jaunak, existitu ere egiten ez duen baina bere ametsetako mamutzar den Euskal Herri osoa begi-puntuan zuzen-zuzen.

Garrantzizkoa deritzot hiru planen aipamenari, bai baitirudi mendebaldeko abertzaleentzat Ibarretxerena baizik ez dagoela.

Eta, bitxiki, lurraldetasuna denean abertzale horiek lupa handienarekin begiratzen diotena, onetsi edo gaitzesteko orduan! Zergatik ahaztuko ote bertze biez? Argi eta garbi dagoelako lurraldetasun kontzeptua Sanzen planean, Euskal Herri osoa desagerrarazi nahi duenez? Lurraldetasuna bere osoan hartzeko modu bat da, zaudete seguru. Euskadi errepublikarraz denaz bezainbatean, mugatua da, oso, plan hori lurraldetasunari begira; hain mugatua non gauzak ulertzeko ahalmen guztiak gaingintzen baitizkit kolore alaietako lentilekin ikusi nahi izateak, den lupa txikirik txikiena ere erabili ordez. Aitortu behar dut jelos nagoela hainbertze "gora" eta hainbertze "fuera" Ibarretxerena bueltaka, bertze bie eta batik bat Sanzenari jaramonik egin gabe.

Zilegi bekit neronek ere bertze plan bat aurkeztea. Lehen eta behin, Euskadi errepublikarreko planak, hiruetako mugatuena izanda ere, aurrea jarrai dezala utziko nuke, bai bertako nola Erreinuko (espainiar Erreinuko) abertzale guztien aldetik arbuio berezirik jaso ez duenez. Gainera, errepublikar horien batasun eredugarria miresteaz gain, Itxaro Bordarekin nator bat, berez "% 100 basque" den altxor folkloriko eta gastronomiko horrek bere kabuz dirdira egin behar duelakoan bizirik jarraituko badu, hegoaldeko malkarretako arrano beltzaren

MIKEL SAIZ

atzaparrek odoleztatu gabe. Euskadi monarkikoari dagokionez, lurraldetasuna baldin bada benetan Ibarretxerena arbuiatzeko eta Sanzen planei jaramonik ez egiteko zioa, ez dut uste alde txar berezirik ikusiko dionik abertzale batek ere honako proposamen honi.

Barne-migrazio mugimendu gurutzatueta datza nirea funtsean, ongi dezente konpon daitkeelakoan lurraldetasunaren auzia. Nafarroa Garaian bigarren mailako ghettotar sentitu eta Ibarretxerena bezalako plan bat egin ahal izateari halako inbidiaz begiratzen diogunok mendebaldeko lurraldeetara joanen ginateke bizitzera, hor boto eskubidea-eta jasoz. Berdintsu, mendebaldeko eskualdeetan Ibarretxeren planari uko egiten diotenak gure ekialdeko honetara etorriko lirakeke. Hain segur, emaitza elektoralak ikusita, aurrera aterako litzateke Ibarretxerena, migrazio mugimendua ongi kudeatuz geru Araban kilin kalan dauden gauzak konpentsatze aldera. Eta, zer erranik ez, Nafarroa Garaian abertzale-tasunak lehen indar politikoa suertatuko eta On Migueli aukia kenduko lioke, abertzale eta benetan ezkertiar zerrenda bakarra aurkeztuko litzatekeen.

Biharamunean, hemendik abiaraziko lukete plan sendo bat, lurraldetasuna egiaz kontuan hartuko lukeena. Bereak eginen luke Ibarretxe, Nafarroa Garaian jaramonik egin gabe jarraituko balu eta eskura izanen lukete orduko sortaldeko nafarrek euskal batasunaren gauzapena. Txarrenera jota ere, Aznarrek hanka sartuko balu bi erkidegoak suspenditzeko, segurtatuta geldituko litzateke lurraldetasuna, abertzale ortodoxoek lortuko bailukete hain gorroto bizia dioten Jaurilaritzaren botere-gunea deuseztatzea. Hortxe duzue nire plana, marra loditan pintatuta. Harako 1729. hartan Jonathan Swiftek Irlandako arazoa gaingintzeko aurkeztu zuenarekin alderatuta, nork ez luke erranen, haurrak-eta bazkatu, gizendu eta txarribodetan sakrifikatzea baino aunitz zuzenagoa politikoki eta, batik bat, gizalegezkoagoa dela? Ez gaude alferretan XXI. mende humanitario honetan! ■

Nafarroa Garaian bigarren mailako

ghettotar sentitu eta

Ibarretxerena bezalako plan bat egin ahal

izateari halako inbidiaz

begiratzen diogunok mendebaldeko

lurraldeetara joanen ginateke

bizitzera, hor boto eskubidea-eta jasoz

Joxemari Iturralde

IDAZLEA

Asmo eta ilusio berrituak

Asmo eta ilusio berrituekin etortzen da jendea eguneroko normaltasunera udako oporrak pasa eta gero. Orain egiten dira asmo eta plan berriak datorrenari begira hilabeteko etenaldi horren ostean. Urte Berriko kontuak gezurra izan ohi dira, izan ere, orduan zenbaki bat besterik ez baita aldatzen besterik gabe egun pare bateko ajearen ondoren. Oraingoa, ordea, benetako etenaldia izaten da eta jendea nabari zaio gauza berriak egiten hasteko gogo, asmo eta ilusio berrituak ikusten zaizkio begietan (jende askori behintzat bai) eta zerbait ezberdin, zerbait berri eta, zergatik ez, zerbait ustekabeko gertatzear dagoen sentsazio hori nabari daiteke nonahi, han eta hemen sikiera batzuen kasuan kiniela edota bonolotoa suertatuko zaien itxaropena baldin bada ere. (Lehenago irakurtzen nuen nonbait: errazago omen da, askoz probabilitate gehiago omen dagoelako, eserita zauden leku horretan bertan tximista batek jo, harrapatu eta hortxe bertan seko hilda uztea zuri aste honetan jokatu duzun kiniela edo bonolotoa tokatzea baino). Gizagaixoak gu. Asmo eta ilusio berri edo berritu horiek gauzatuko ote dira aurtan? Eta aurtan ez izatekotan, datorren urtean? Edota inoiz?

Zantzuak, arrastoak... ba omen daude hor eta han. Zerbait hasi omen da aldatzen. Aldaketa usaina sentitzen omen da hemen eta hor. Eta aldaketak gertatzen hasiak omen dira. Baita goi-mailatik hasita ere, erpinetik. Aznar presidentea ba omen doa betirako (bakea!) eta bere jarraitzaile sutsu den bat jarri duela, Rajoi gailegoa (ez dakigu eskailera igo-tzen ala jaisten ari zelarik harrapatu dugun) bere orde. Egia da, ez dago dudarik, hori aldaketa da. Onerako? Hori beste kontua litzateke. Bitartean Ezker Batuako zuzendaria den Madrazo jauna epaitzera eramango dute bere garaian, Irakeko inbasio gerra eta sarraskia hasi zenean, Aznar gerra-kriminala eta terrorista zela adierazi zuelako. Eta Erregea isil-isilik egon delako ahoa zabaltzeke. Hau guztia ez da berria, hau guztia ez da aldaketa, aldaketa epaileek emango duten epaia izan liteke

ALBERTO ELSOEGI

agian. Ez dakigu oraindik.

Beste adibidea, Ibarretxe lehendakariaren plana dela eta ez dela, denak jarri dira ezin urduriago, denak daude guztiz asaldaturik eta horren ondorioz partidu politiko guztiak behartuta sentitu dira, haiek ere, beren plan berria korrika eta presaka prestatu eta kalera-tzera. Seguru zer izango den inork jakin baino lehen Ibarretxeren dioxosozko plan horrek balio izan du gutxienez beste guztiak dantzan jartzeko. Ez omen da ezer ukitu behar, dena bota behar omen da hankaz gora, Estatutua bai baina Konstituzioa ez, edota alderantziz, edota biak aldatu behar omen dira, hemen federalismoa behar omen da Suitzan bezala, federalismoa ez baina "autoregioa" omen da faltan daukaguna, benetako soluzioa "federalismoa asimetrikoa" dela diote batzuek eta beste batzuek, zirt eta zart, independentzia besterik gabe.

Udazkena gainean dugula eta, ikusten denez, badugu zertan jardun. Segur aski benetako aldaketarik aurtan ere ez dugu ikusterik izango baina ezin da ukatu, uda amaiera honetan, aldaketarako egarria eta plan eta asmo berriak izateko desira ere ez direla falta. Hori berez eta besterik gabe ez litzateke gauza txarra.

Albiste txarrak ere ez dira falta izango: lerro hauek idazten ari nintzenean, oraintxe bertan eta irratitik jakin izan dut Mario Onaindiaren heriotzaren berri. Izan beza atseden. Aldaketarik gehiago ez berarentzat. Badirudi azken urte hauetan euskal literaturgintza aparte samar zeukala utzita Onaindiak. Nik, garai batean, giro horretan ezagutu nuen, literaturaren inguruan. Datozen egunetan asko idatziko da berari buruz hemengo eta Espainiako egunkarietan, eta seguru ez dutela behar bezala aintzat hartzen berak euskaraz eginiko lan literarioa. Nik orain, politika eta literatura-ren gainetik, pertsona gisa gogoratuko nuke Mario Onaindia. Niretzat, beste edozer baino lehen, Mario Onaindia gizon ona eta zintzoa izan da. Eta horrelako gauzetan sinestuko banu haxe esango nioke: "Mario, *laster Grand Place-n aurkituko gara, literaturaz bitz egiteko*" ■

Badirudi azken urte

hauetan euskal

literaturgintza aparte

samar zeukala utzita

Onaindiak. Nik,

garai batean, giro

horretan ezagutu nuen,

literaturaren inguruan.

Datozen egunetan

asko idatziko da berari

buruz hemengo eta

Espainiako egunkarietan,

eta seguru ez dutela

behar bezala aintzat

hartzen berak euskaraz

eginiko lan literarioa

Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Alerta gorria Ipar Euskal Herrian

Pitinka-pitinka, baldin norbaitek konponbiderik jartzen ez badio, hots, instituzioek, hautetsiek, politikoek edo sindikatuak, Ipar Euskal Herria bilaka daiteke basamortu industrial, eremu abandonatu, eta gera daiteke gure herrialdeko iparreko lurralde horietako ekonomia erabat turismoan -alfer-alferrik?- funtsatu nahi dutenen esku. Izaera nazionalako etorkizuneko zeinahi proiektuk berez behar ditu, turismoa eta hirugarren sektorea ez ezik, beste hainbat, hala nola arrantzakoa, laborantzakoa nahiz abeltzaintzakoa eta industrial. Eta, hain zuzen, eredu sozioekonomiko horixe dago kinka larrian.

Iparraldean, krisian ziren jada arrantzako, laborantzako eta abeltzaintzako sektoreak, eta orain sektore industrial bera ari zaie bizkor baino bizkorrago lotzen. Urtebete eskasean, enpresak itxi direlako edo plantillak murriztu, industriako 700 bat enplegu suntsitu dira: Ruwell (355 enplegu), Gema (80), Chupa Chups (60), Safam, Lauak, ADA, Etxandy, eta abar. Eta beste ehunka batzuk zeharo kolokan daude, hala nola ARCCkoak (140), enpresa kiebran eta judizialki interbenitua dago, eta Bonnet Nevek (478), 250 enplegaturen lane-guna murrizteko espedientea hasi du. Bestalde, gogoan izan behar da Iparraldeko enpresa nagusi gehienak (hemeretziatik hamahiru) multinazionalen esku daudela. Eta badakigu, jakin, nola funtzionatzen duten, zeinen erraz irekitzen eta ixten dituzten instalazioak, interesen arabera. Gaur egun, pastel gozoa da Europako ekialdea!

ARRANTZA ETA LEHORTEA. Hegoaldean, heldu zaigu arrantzako kanpainen balantzea egiteko garaia, eta ondorioa da aurtengoak historiako okerrenetakoak izan direla. Berdelak eta antxoak huts egin dute gehien, baina hegaluzearena ere ez da ona izan; hegaluzeak ihesi ibili dira gogoz. Prestige ontziko galipotaren gorabehera bakarrik ote da, edota ez ote dugu planteatzen hasi behar zer neurritaraino ari garen ahitzen arrantzako baliabideak eta ez ote zaigun komeni lanuzte biologikoak egitea?

NIGO AZKONA

Laborantzako eta abeltzaintzako sektorean, bero itogarriaren jipoia ezagutu dute aurtengo udan: animalia asko hil du beroak, negurako bazka aurrez kontsumitu behar izan da, zenbait uzta galdu egin da, eta abar. Horrek guztiak balio bat du dirutan, eta larriak izan dira erregistratutako galerak. Administrazio publikoek aztertu egin beharko dute egoera, eta konpentsazioko formularen bat aurkitu beharko diete familia erasane, sindikatuak eskatzen ari diren moduan. Eta, batez ere, prebentzioko neurriak aztertu beharko dituzte, geroko beste berote handiren batek honelako hondamenik egin ez dezan.

Bien bitartean, Ezkerraldeko enpresa historiko inportante batzuk, hala nola Babcock Wilcox, BW (hil honetan jakingo dugu zein den eroslea) edo La Naval, lan kargarik gabe dabilta, Korearen konkurrentzia handia aurrean dutela... eta etorkizunean zer gertatuko ez dakitela iritsi zaie iraila. ACBk, Bizkaiko Labe Garaiak enpresa historikoaren ordezkotak, iragarria du enpleguaren erregulazioa, baita Nafarroako VWk ere. Gure sare industrialeko multinazionalak mugitzen hasiak dira Europako ekialdeko negozio aukeren usainera, eta berehala mehatxatzen dituzte langileak "ihesarekin" eta alde batera uztearekin. Jakina, beren eskariak gutxi ditzaten, lan gehiago egin dezaten eta gutxiago kobra dezaten. Horixe da orain bertan Gasteizko Mercedesen kasua.

HOBETUZEK ETORKIZUNIK EZ. Hobetuzek, EAEn langileen prestakuntza jarraituaren ardura duen erakundeak, jai du aurrerantzean. Lehen ere etorkizun gabea zen, gure subiranotasun nazionala baliatzeko eskurik gabe segitzen dugunez gero, Madrilan edo Parisen interesen mende segitzen baitugu. Prestakuntza jarraituaren kasuan, Espainiako Gobernuak dekretu bat onetsi zuen, eta, haren bidez, Espainiako patronalaren (CEOE eta CEPYME) eta sindikatuaren (CCOO eta UGT) esku utzi zuen prestakuntza hori. Horretan ere zentralismoa sagaratu zen, eta, orobat, lanbide heziketako kuotaren kutxa bateratua,

zeinen bidez enpresek deskontatu baitezakete Gizarte Segurantzako kuotatik langileen formazioarako jartzen dutena. Kontuak horrela, euskaldunok urtero lanbide heziketako kutxan jartzen ditugun 45 milioi euroak Espainiako patronalak eta sindikatuek gestionatuko dituzte. Beraz, patronalak, sindikatuek eta Gasteizko gobernu hirukoak indarrak batu beharko dituzte, Hobetuz patronatuak eduki erreala izan dezan eta gureak diren baliabide ekonomiko horiek kudeatzeko tresna izan dadin.

**Iparaldean, krisian ziren jada
arrantzako, laborantzako eta
abeltzaintzako sektoreak, eta orain
sektore industriala bera ari zaie bizkor
baino bizkorrago lotzen. Urtebete
eskasean, enpresak itxi direlako edo
plantillak murriztu, industriako 700
bat enplegu suntsitu dira eta beste
ehunka batzuk zeharo kolokan daude.
Bestalde, gogoan izan behar da
Iparaldeko enpresa nagusi
gehienak (hemeretzitik hamahiru)
multinazionalen esku daudela. Eta
badakigu, jakin, nola funtzionatzen
duten**

CANCÚN ETA GLOBALIZAZIO ANTIKAPITALISTA. Egun hauetan, 10etik 14a bitartean zehazki, Munduko Merkataritza Erakundeak (MME) Mexikoko Cancún hirian egingo du urteko gailurra. Bilkura horretan, aurrerako beste urrats batzuk egingo dituzte globalizazio kapitalistan, multinazionalen zerbitzura: lan bizitza labora luzeagoa, babes sozial eskasagoa, prekariotasun handiagoa eta errepresio larriagoa. Hala eta guztiz, denek ez dute amore ematen horrelako printzipioen aurrean. Globalizazio antikapitalistaren dinamika jarraiki, mundu osoko milaka pertsonak mundu humanoago, solidarioago, bidezkoago eta ekologikoagoa posible dela adierazten duen lekukotasun garbia utziko dute Mexikon. ■

TXANDON
Itxaro Borda

Euria Baionan

Goiz honetan euria ari da, samurkiro, Baionan. Badu, alabaina, bulta bat ez dela horrelakorik gertatu. Alderantziz, zainak eta larru azalak korapilatzen zituen beroa jasan dugu, Baionako besten denboran barne. Orduan, karriken goitikin eta piza urrinaren mendentzeko, uhar on bat desira zitekeen, baina zeruak etengabe, gor eta mutu gelditu ziren.

Euria ari da, benedikatzeko baten antzera. Bazterrak laztantzen ditu eta etxe aitzineko baratzeak belar erein berria esker onez dagoela ematen du, leihotik begira dagoen bizidun hau bezala. Irudi du lantzerria dela, ortzaiza uher agertzen da eta gris maitagarriak auzoko arbolen berdetasun ugaria troxatzen du. Gustatzen zait Baionako euri hau.

Euri honek behar bada, bakardadea gozatuko du. Athenatik itzultzerakoan jakin dut berrietan, bazirela Parise aldean, familiek eskatu ez zituzten eta beroagatik zenduriko bospasei ehun jende zahar, mila eta mila hilen artean. Irailaren lehenetik aitzina, hobi amankomunetan chortziko dituzte, bitartean nehorik ez baldin baditu "beregantzen". Galdera batzu pausatzen ahal ditugu naski, bakardadea zilegitzen duen gure gizarteaz. Bakardadea, antza, ez da soilik poeten kalamitatea.

Euria ari da Baionan, eta sineskaitz, Athenan ere euria egin zuen. ■

HIRUKO TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Pagotxa

Zortzi urte pasa dira ordutik. Egun, ikastolak badu bere martxa. Herriz herri, kantuz kantu, harriz harri eraikitakoa bizi da. Egun, herriko ikurretako bat dugu, inor gutxi, aurka zeudenak barne, zalantzan jarri dezakeen errealitatea da. Ez ziren gutxi izan amets hura gauzatzen parte zuzena izan zutenak. Euskal Herriko bazter orotarik izan zuen babesa, laguntza eta sosa, bertako herritarrek harrizteko adina. Gipuzkoako goierritarrak, Segurako Elorrikoak motore, eta bertako zenbaitek Ipar Hegoa elkarte sortu zuten ikastolaren beharrak betetzeko asmoz. Urtero, Ordizia eta Urruña izan dira horren lekuko, herri bakoitzean kantaldi bana antolatuz. Urruña aurtengoa, zehazteke dago, Zamaltzain izenpekoa antolatzeak galerak sor ditzakeelako. Hemeretzi mila euroko aurrekontua omen du delakoak. Turistatik gabeko garai hauetan, jada administrazioek subentzioak agortu dituenen ezin liteke horrelakorik eskaini. Eta negurako formaturik sortzeko gauza ez direnekin ezin da kontatu, batetik negutarrak ez direlako eredu horietatik elikatzen eta bestetik aurrekontu horrekin zortzi bat urtekoa antola litekeelako kantu afariak eta guzti. Uste genuen uste, bagenituela bilgune propioak neguko hotzetako berogailu. Baina sintonia ezberdinekin gabilta. Oraindik ere. ■

► diariodenavarra.es

Hizkuntza politika

Miguel Sanz

Nafarroako Gobernuaren hizkuntza politikari buruzko jarrera eta iritzi kritikoak, ikuspuntu sozioekonomiko eta kulturaletik arazoizko argumenturik ez izateaz gain, integrismo linguistiko-nazionalista arbuigarriak baldintzaturik daude. Integrismo honek ez du nahi euskal hiztunek guztiek, noski, gaztelaniaz hitz egiten dute- euskararen ezagutza onartua eta zabaldua ikus dezaten, ezagutzen ez dutenen aurrean abantailak eskuratzen baizik.

► diariolasca.com

Pedro Miguel Etxenikeri *elkarriketa*:

“Zientziaren etorkizunak hobekuntzak eskatzen ditu hezkuntza sisteman, sormena bultzatzeko edo, gutxienez, hura ez oztapatzeko. Irakasleen funtzioa ez da ezagutza kantitate handiak transmititzea, ikasten irakastea baizik. Gure unibertsitateetan asko jakiten da, baina oso gutxi ulertzen da (...)

Espainiako gainerako unibertsitateekin alderatuz, Donostiako Zientzia Fakultateari nota oso ona jarriko nioke. EHU bere irudiak transmititzen duena baino askoz ere hobea da”.

zazpi76ka

Dora Salazarri *elkarriketa*:

“Instituzio publikoek obraren bat erosten dizute, baina ez dute etengabe egiten. Ulergarria da, belau-naldi berriak sortzen baitira (...) Gustuko ez izan arren merkatuan sartu behar zara; erosketak egon daitezten galeria zirkuitu batean erakutsi behar dituzu zure lanak, ezin duzu bizitza guztia obrak kultur aretoetan erakutsiz pasa. Azkenean engranajea gorrotatu egiten duzu baina barruan egon behar zara (...) Nire lanak erakutsiko ez banitu, zu ez zinateteke ni elkarriketatzen etorriko; prentsan azaltzen banaiz, jendeak lan egiten dudala ikusten du. Guztiak kate bat osatzen du. Eta uste dut, edo gutxienez horren konfiantza daukat, matxinada obren barruan dagoela, etengabe borrokatzeak akitu egiten baitzaitu”.

◆ Clay Bennett, AEBetako “The Christian science monitor” egunkarian

Parrillan: Lan merkatua.

◆ Gado, Kenyako “The Daily Nation” egunkarian

Bozgorailutik: Orain... Qatarreko himno nazionala... Behealdean, eskuinean: Gure himno nazionala ere erosi dute!

www.kaixo.com
internet

- ❑ Ezpalak
- ❑ Argitalpenak
- ❑ Ikuskizunen agenda

- ❑ Denbora-pasak
- ❑ Ihesi
- ❑ Makina bat kontu

Estetika
Botoxa: zimurrèn
aurkako botika
Frantziara iritsi da

Joxe Lizaso
"Gurea
joan da"

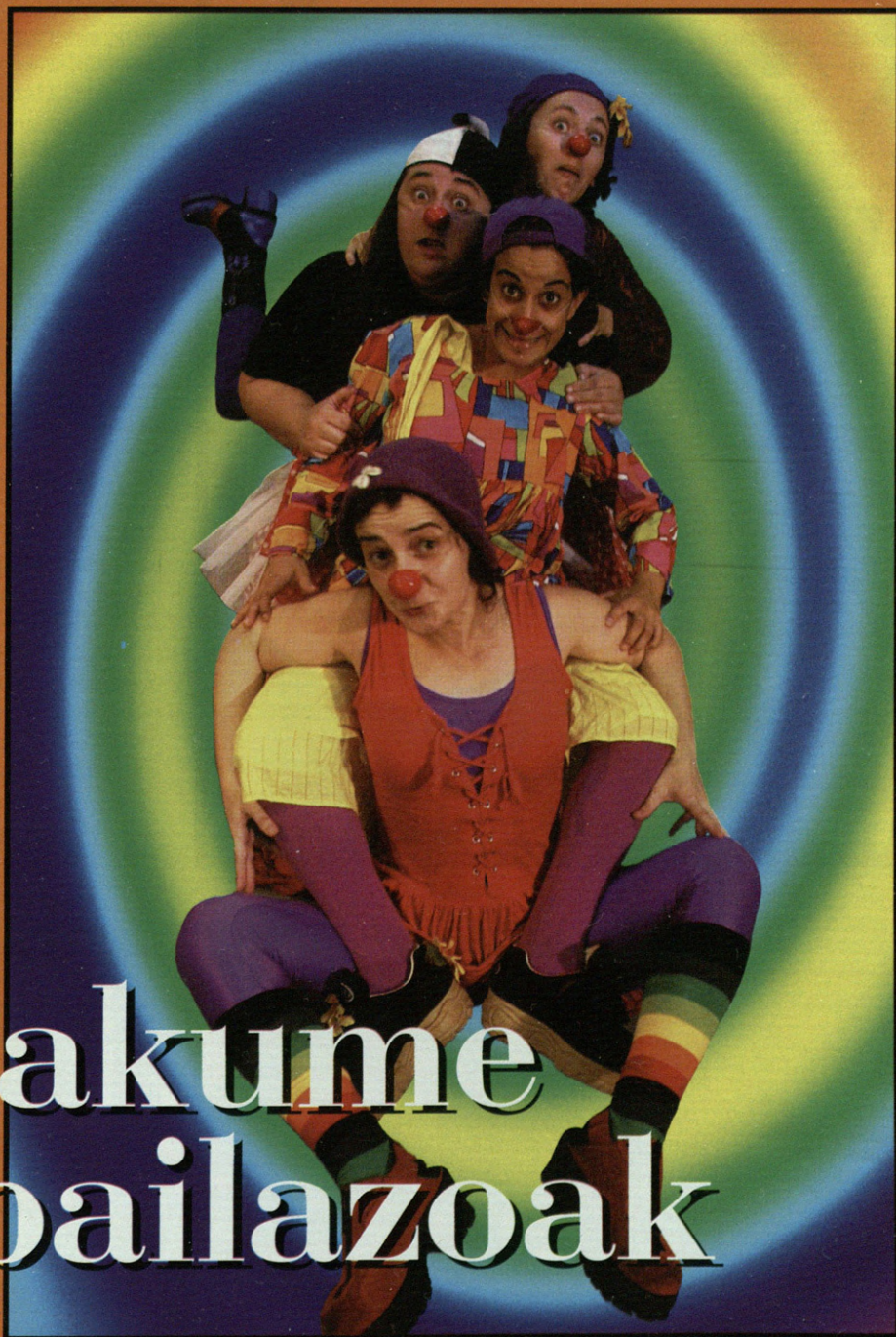

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Pailazoen mundua ez da emakumeak historian zehar jasan duen diskriminaziotik libratu. Emakume sudur gorrien presentzia oso berantiarra izan da antzokietan, umorea egitea gizonezkoen kontua dela uste izan baita urtetan. Gaur egun mundu osoan emakume pailazo ugari dago, baita Euskal Herrian ere. Iragan maiatzean Andorran elkartu ziren asko, horien artean, baita Virginia Imaz ere.

Emakume pailazoak

AINARA GURRUTXAGA
ARGAZKIAK: DANI BLANCO

GAUR EGUNGO umorea ogibide duen emakume asko dago bai munduan eta baita Euskal Herrian ere. Baina historian urrunegi begiratu gabe, emakumeek genero honetan jarduteko izandako aukera gizonezkoekin alderatuta, hutsaren urrena izan dela esan daiteke. Emakumeak espazio publikoetan betatuak izan dira, eta honenbestez, baita arte eszenikoetan ere. Jakina da Shakespeareren garaian, Ingalaterra isabel-

Lehenengo emakume aktore gehienak dramen eta tragedian espezializatu ziren. Emakumearen komikotasuna eszenan beranduago agertu zen. Egun, pailazo ikastaroetan gero eta emakume gehiagok ematen du izena.

Sud

dar hartan, gizonezko gazteek gorpuzten zituztela rol femenino guztiak.

Behin eszenarako jauzia eginda, dramen eta tragedian espezializatu ziren lehen emakume aktore gehienak. Emakumearen komikotasuna eszenan beranduago esnatu zen.

Euskal Herrian espreski umorea egitetik bizi diren emakume bakanen artean dugu Virginia Imaz. Duela 20 bat urte hasi zen gaur Oihulari Klown taldearen zuzendari dena pailazoen munduan. Ordutik Bataclown talde frantsesarekin eta Cirque Du Soleil ezagunean lan egin du. Emakume pailazoen historiari buruzko dokumentazio oso gutxi dagoela dio, eta dagoena oso nahasia dela: "*Jakin badakigu zirkoetan emakumeek parte hartu izan dutela pailazo lanetan, baina ia beti gizonez jantzita irteten ziren. Normalean eszena finenak jartzen zitzaizkien, duela mende bat arte emakume bati tarta bat aurpegira botatzeara oso gaizki ikusita baitzegoen*". Badira, hala ere, historian nabarmendu diren zenbait emakume pailazo, batez ere XX. mendekoak: Annie Fratellini, Peggy Williams eta Mary Sampere kasu.

Virginia Imazek aktore dramatiko izateari utzi eta pailazo bihurtzea erabaki zuenean, duela 20 urte, ez zegoen ia emakume pailazorik, ez hemen eta ez inon. "*Ni hasi nintzenean*", dio, "*ez zegoen ia emakume pailazorik, orduan hasia zuten euren ibilbidea gaur egun jada izen handia duten zenbaitek*". Hasierako urteetan, hortaz, jendearen aurreiritzien kontra borrokatu behar izan zuen Virginiak, sudur gorria emakumeen adierazpenerako tresna ere izan zitekeela defendatuz: "*Egiten genuena heresia bat zela esaten ziguten, emakumeok ezin genuela sudur gorria jantzi, hori burugabekeria zela*".

Gaur egun gauzak pixkanaka aldatuz doaz eta badira mundu guztian zehar umorea lantzen duten emakume aktore andana. Klown edo pailazoetan ezagunak dira Angela de Castro, Julie Goell, Nola Rae, Sue Broadway, Caroline Dream eta abar luze bat. Euskal Herrian ere badira aipatzekoak: Virginia Imaz bera, Trokolo taldeko Isabel Aisa, Zirko Ttipia taldeko Kiti Cancel, Pikor taldeko Annarita Fiaschetti eta beste hainbat.

urra gorrituta

Andorra, emakume pailazoen topaleku

Orain arte aipatutako pailazo gehienak Andorrako hiriburuan elkartu ziren iragan maiatzean, bertan ospatu baitzen bigarren aldiz Nazioarteko Emakume Pailazoen Jaialdia. Astebetez komikotasun femeninoaren inguruko hitzaldi, eztabaida eta tailerak antolatu zituzten mundu guztitik ailegatutako pailazoez, eta nola ez, baita euren ikuskizunak taularatu ere.

Jaialdia sortu zenetik bertan aktiboki parte hartu du Virginia Imazek, tailerrak eta hitzaldiak eskainiz. Oihulari Klownek ere bere lanak erakutsi ditu. Zuzendariaren ustez komikotasun femeninoak baditu ezaugarri berezi batzuk: "Pailazoak bere

"Ez daude bi komiko berdin munduan, baina egia da, badirela gaiak eskusiboki femeninoak direnak. Emakumeek gainera gauza asko dauzkagu oraindik esateko"

Merche Ochoa

buruaz barre egiten ikasi behar du, bere gorputza abiaburutzat hartuz. Horregatik ezinbestekoa da bere *sexual* oharitzea". Virginiaren ustez, ordea, emakumezko eta gizonezkoek duten komikotasun ezberdintasuna ez da espresuki sexuak eragindakoa: "Nire ustez bi emozio mota daude: unibertsalak diren oinarriko emozioak batetik eta eraikuntza kulturalarekin lotutakoak bestetik. Azken honetan sartuko nituzke gizon eta emakumezkoek umorea egiteko egun dituzten ezberdintasunak".

Andorran izan zen baita ere Merche Ochoa, Iruñean jaio arren Bartzelonan klown ikastaroak eskaintzen urteak daramatzan pailazoa. "Komikotasuna oso gauza pertsonala da", aitortzen du, "ez daude bi

Kontratu gutxiago

Pailazoen artean gizon eta emakumeen egungo ezberdintasunez galdetuta zera erantzun digu Merche Ochoak: "Ezberdintasun handiena kontratu kopuruan dago, oraindik ere, emakume izateagatik gutxiago kontratatzen baidituzte". Virginia Imazek ere pairatu du diskriminazio hori, hemen Euskal Herrian: "Beto antzeko bat daukagu, gure lanak gazteria edo euskara sailetara bideratu behar ditugu eta ez kulturara. 'Virginiak emakumeen gauzak egiten ditu', entzun izan dut behin baino gehiagotan, egiten duguna kultura ez balitz bezala". Batez ere antzerki

aretoetako programatzaileek duten jarrera salatzen du Oihulari Klown taldeko zuzendariak: "Oraingoz aretoetara zer eraman erabakitzen dutenak gizonezkoak dira, nola-bait feminista usaina eduki dezakeen oro errezeloz begiratzen duten gizonezkoak".

Zailtasunak zailtasun, ordea, behin klownaren mundua ezagututa nekez utzi daitekeela aitortzen dute gehienek: "Lan gogorra da baina esker onekoa. Ikusleen barreak entzutean, dena ahazten zaizu. Nik maite dut nire lana eta ez nuke ezerengatik aldatuko".

Beharrezko jaialdia

2001.ean egin zen lehen aldiz Andorran Emakume Pailazoen Nazioarteko Jaialdia, Pepa Plana eta Tortell Poltrona pailazo katalanek bultzatuta. Emakume komikoen eta zehazkiago emakume pailazoen eskasiaz ohartuta erabaki zuten bi urtean behin jaialdia egitea, hauen zirkuitu komertzialetarako sarrera errazteko, eta urtetan lanean daramaten pailazoei nazioarteko errekonozimendua emateko. Edizio bakoitzean ehundik gora pailazo bildu ditu.

komiko berdin munduan, baina egia da, badirela gaiak eskusiboki femeninoak direnak. Emakumeek gainera gauza asko dauzkagu oraindik esateko".

Elkartrukerako gune apropos bilakatu da Andorrako jaialdia, emakumeek euren antzezlanak trukatzear gain lanbidean dituzten gorabehera eta zailtasunak alderatu baititzaizkete. Azken batean generoak markatzen duen ezaugarri komun hori konpartitzeko aukera ematen du. Oso egoera bereziak sortzen dira jaialdian: *"Guztiak emakumeak garenaz balako identifikazio bat ematen da eta memento hunkigarriak bizitzaren dira"*, dio Imazek. Aurkeztutako ikuskizunetan, gainera, baziren behin eta berriro errepikatzen ziren gaiak, direla etxeko lanak, dela maitasuna, dela hilerokoa... *"Nire ustez gizartean gizon zein emakumeak aukera berdintasunean heziz doazen heinean umorea egiteko eta bizitzeko moduak ere berdinduz joango dira"*, dio Imazek.

Etorkizunean indartsuago

Emakume pailazoez azken 30 urteetan eginitako iraultzak belaunaldi berriengan eragina izan du. Pailazo ikastaroetan gero eta emakume gehiagok izena ematen du sudur gorriaren misterioak erakarrita. Merche Ochoak aldaketa handia nabaritu du azken urteetan: *"Interes handiarekin datoz emakumeak ikastaroetara. Gero eta emakume gehiago gerturatzen dira eta gero eta gazteagoak gainera"*. Virginia Imaz ere oso baikor azaldu zaigu belaunaldi berrien inguruan: *"Nire ustez Euskal Herrian pailazoen kontua oso indartsu dago azken boladan, harrobi handia dago. Gipuzkoan soilik bospasei irakasle bagabiltza ikastaroak ematen, eta horrek guztiak harrobia sortzen du. Emakume pailazo oso politak daude, oraindik esperientzia falta dutenak agian, baina oso onak direnak"*.

Pailazoez oro har izaten dituzten zailtasunez gain emakume izatean dakartzkienak gehitu behar izaten dizkiote emakume pailazoez. Oraindik ere sasiz betetako zelaia saihesti beharrean izaten dira maiz emakume pailazoak.

Jaiotzen ari diren aktore berriei elkargune berri bat sortzeko beharra ere sentitzen du Oihulari Klown taldeko zuzendariak. Izan ere, Arrigorriagan urtero egiten den Magia, pailazo eta arte kaletarren erakustaldiaz gain Euskal Herrian ez dago pailazoen beste jaialdirik: *"Nik badut gogoia bemen pailazoen jaialdi bat antolatzeke. Ez litzateke soilik emakume pailazoen jaialdi bat izango, jada Andorran badagoelako horrelako bat, baina gizon eta emakumeen partehartzea orekatua bultzatuko luke"*. ■

Joxe Lizaso

“Gurea joan da”

Joxe Lizaso (Azpeitia, 1927). Bizirik ditugun bertsolari zaharretan izen handienetakoa. Ahope hitz egiten du, arra-arra eta erraz. Ez du galdera handirik egin beharrik. Sarri, isilunea egiten du, pausa. Esan, ez esan balego bezala. Orduan, esan egiten du: kontakizuna dator ondoren. Hika du ohitura eta lege onean mintzo da. Bere buruari buruz ari dela, berriz, "gu" darabil askotan. Bizitza beteko bertsolaria. Haren bizitza eta bertsokak bildu zituen iaz Joxe Mari Iriondok "Joxe Lizaso. Nere aldiko kronika" liburuan.

Azpeitian jaio zinen, kalean, baina baserrian hazi, Saraberrin. Kalean hazi izan bazina ez zinela bertsolari izango esan izan duzu...

Hori seguru. Kaleko jendeak ez zuen bertso girorik garai hartan. Santotomasetan eta, Loiolan Bazko bigarreanean eta... horrela izaten ziren bertsolariak Azpeitian. Bestela ez zegoen bertso girorik herrian. Gainera, garai hartan, bertsolaria alprojatzen hartzen zuten: lanerako gogorik ez zuela izaten bertsolariak, horixe esaten zuten. Hazi nintzen lekuan, Odria bailaran, Saraberrin inguruan, bestelako giroa zen. Hor bertsotarako giro ona zegoen.

Ez duzula kantuan lasai jarduten diozu liburuan. Ba ote?

Lasai behin ere ez. Mila edo milaka saio izango ziren baina nik, tripa handi honetan kalanbrea-edo sentitu, beti. Uztapide zena- ren ondoan eta, hiru-lau bertso kantatu eta tripako zera hori. Eta berak: "Hik ere izaten al duk hori? Horrek ez dik alde egingo. Gainera, indarra hartzen joaten duk hori". Uztapidek esana. Hura ibili zen bada!

Bertsolari munduan, gaur lehen baino eskola handiagoa dago...

Bai, eta orduan baino majaderokeria handiagoak esaten dira. Orduan iruditzen zaizu, gaur bezala, *zakila* eta *potroak* eta? Horiek sakratuak ziren. Esan behar baldin bazen ere, jira egiten zenuen, edozein posturatar esanda ere, edozeinek entenditzeko moduan.

Ez da beharrezkoa izen horiekin esatea ere. Gaur ez zaio horri begiratzen. Geure zoroan, oraindik ere, ardura edo erreparoa ematen dit edozein moduz hitz egitea. Arduragabea izango nintzen, bale, baina ez dut uste tipo horretan jardun dugunik. Hala iruditzen zait, behinik behin.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Zaldi Ero

Kultura...

Gaur kultura esaten da baina nik ez dut ikaragarri ikusten. Bai, ikasi dutenek ikasi dute, baina elkar errespetatzeko ez dago orain orduan baino amorru handiagoa. Gaur egunean, inork ezer errespetatzen al du bada! Edozein datorkizu eta "bi!", eginenez. Orduan kultura eta eskola gutxiago baina elkarrentzako errespetu gehiago zegoelakoan egoten naiz neu. Ez dakit errespetua zen edo beldurra zen, baina bata bestea du, hori bai.

Asko kostatzen zaizu gazteekin kantatzea?

Asko, asko... bai eta ez. Oraindik orain izan naiz Mendiluzerekin, Guadalupen. San Isidroak ziren. Bertsolari ona da hori eta mutila, berriz, bertsolaria baino ere, hobe. Ikaragarri maite dut hori. Asiento handiko gizona. Hori balekoa da. Hor darabiltzaten zientoka horiek denak horrelakoak aterako balituzte! Zail samarra iruditzen zait, baina...

Bertso eskolak dira oraingoak. Garai batean, bertso giroa omen zen...

Nik ez dut ezer eskolen kontra. Horrela beharko du hemendik aurrera. Zer edo zergatik ibiliko dira. Baina orduan ez zegoen bertso eskolarik, ezta gutxiagorik ere! Orduan izaten zen han edo hemen, egokitu-takoan saio bat egin. Gustura jardunez gero, hurrengoan harrotxoago jardungo zinen eta, gaizki jardun bazinen, berriz, isil-isilik pasatu behar! Gaur eskolak egiten du bertsolaria, baina orduan herria akordatzen zen bertsolaria zein zen. "Hi, hau hor nonbait zabileke!", hasten ziren ohartzen eta horixe. Holaxe izaten zen.

Kantu zaharra ere asko kantatzen zenuten garai batean...

Lehenago bai! Lagunartean-eta! Orain adina bertso ez zen egundo kantatuko eta, apustu egingo nuke, bost kantu zahar ez dakizkiela inork. Hori lehendik asko aldatu da. Orduan ez zen irratirik eta telebistarik eta entretenigarriarik. Lagunartean, kafea hartzera joaten bazinen-edo, baten bat hasiko zen kantuan eta zuk segi! Beste giro klase bat zen.

Lehen, bildu eta kantatu egiten zenuten. Orain, jaialdiak antolatuak dira, gai-jartzaile eta guzti...

Bai, bertso bat kantatzeko ere gaia ematen dizute-eta! Bi kantatzeko ere bai! Nik ezin dut hori onean eraman. Kontra dagoenak pentsatuko du nahi duena, segitzea dauka! Gurea joan da. Gurea beste era batekoa izan zen eta joan zen. Baina nik ezin dut oraingo hau eraman. Gainera, gezurra esan behar

Joxe Lizasok medikuak agindutakoari muzin eginez, egunero purua erretzen du.

Bere ustez, egun duen arazorik txarrena, "urte pila bat bizkarrean eramatea" da.

baldin bada ere, sentitu egin behar da. Nik ez badut gaia sentitzen, zer edo zer esango dut nik ere, baina sentitzen ez den bertsoa... Norbera ez badago lazo horretan, alferrik da.

Bizitzan askotan tokatuko zitzaizun sentitzen ez duzun gaiari kantatu beharra. Gai-jartzai-leak hasi zirenetik, batez ere...

Hori behin ere ez dut izan gogoko bertso egitea. Uztapide eta, Basarri eta... horiek ere probatu zuten zerbait gaia jarritako hori, baina gutxi. Geuk gehiago, haiek baino. Gai-rik gabeko hori, berriz, haiek bizi guztian. Eta guk geuk gerotxo ere bai, oraintxe arte. Niri, gaia jarritako bertso hori... ez. Gaia zeinek jartzen duen ere alde ederra dago. Bertsolaria ezagutzen duena izan edo sena duena, hark badaki, "Hau, eskola bonetakoa duk, tankera bonetakoa!". Zer gai jartzen duen, zuk zer karga igo dezakezun. Zuri Goenatxoren harria ematea alferrik da. Baina bi dozena arrautza ekartzera otarrarekin joan zintezke baserri batera edo supermerkatu batera. Jakin egin behar da zeini zer eman. Baina horiek ez, eskolan ibili direla eta! Horien kontra ez dut ezer, baina.

Alde ere ez...

Ez, ez, alde ere ez. Akaso deskuidatuta egongo naiz eta bale. Deskuido hori niretzat izan dadila.

Suerteko izan zara, garaiz jaso dituzu omenaldiak, eta sasoi onean...

Bai, bizi naizela egin dizkidate. Beste batzuei hil eta gero egiten dizkiete! Alde horretatik pozik naiz. Herriagatik ez daukat

"Baina orduan ez zegoen bertso eskolarik, ezta gutxiagorik ere! Orduan izaten zen han edo hemen, egokitu-takoan saio bat egin. Gustura jardunez gero, hurrengoan harrotxoago jardungo zinen eta, gaizki jardun bazinen, berriz, isil-isilik pasatu behar!"

Kamera eta grabagailuen kontra

"Horiek ezin ditut begien aurrean ikusi ere egin, egia esango dizut. Konpromisoa da-eta! Txapelketan-eta, isildu egiten naiz. Hala beharko du. Baina bertso-afari batera joaten zara eta hantxe mikrofonoak muturrean sartuta! Haiek aurrean ikusten dituzu eta bestela burura etorritakoa lasai esango zenuen baina, hamaika aldiz egin behar izaten da esaten hasi zarena irentsi, hura gorde eta beste bat esan. Ez behin eta bitan, zientoka aldiz! Mujika hasi zen bertsolariei bertsoak jasotzen..."

kexarik ezertxo ere. Euskal Herriak merezi dugun baino gehiago egin digu. Joan naiz omenaldiren batera, jendea ikusi eta neure artean: "Ze pentsatu behar dik horrek, obisporen bat etorri dela edo ze kristo!". Euskal Herriagatik ez daukat zer esanik, aldrebes: zorra dut! Hartara edo honetara saiatu gara daukaguna ematen, ez hori pentsatuta, baina halaxe tokatu dira gauzak. Herriak oraindik ere estimatu egiten du hori.

Zertan ematen duzu eguna Joxe? Erretiratura zaude baina tailerrera joaten zarela esan zidan Julik, zure andreak....

Goizean, 9:00etan korreora joan, sobretzar horiek hartu eta tailerrera eramaten ditut. Ez dakit zertara joaten naizen. Buelta etorri eta gosalduta, hamaiketako egin, egunkariari ere pixka bat begiratu, eta arratsaldean Loiolara joaten naiz, kafe bat hartu, purua errez, gezur batzuk esan eta beste batzuk aditu...

Laster galaraziko dizute purua...

Hauek denak ezin litezke esan. Badut mediku kalboso bat, bizitzen ez didana lagatzen. Lehengoan esan nion: "Zer edo zer egin

beharko dugu bada! Purua erre, horixe bakarrik egiten dugu eta hori ere kentzen badidazu!". Dena txarra da orain. Txarrena, urte pila bizkarrean, horixe da txarrena. ■

Elkarriketa osoa <http://argia.com/lizaso.htm> belbidean.

Milaka eta milaka saio egin ondoren ere, bere tripan "kalanbrea sentitzen" duela aitortzen du Lizasok jende aurrean kantuan ari denean.

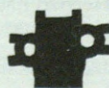
Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioa laguntzaile

kutxa

gizarte ekintza

Ezpalak

IZASKUN JAUREGI

“Euskonews & Media”k bost urte

BADIRA BOST URTE “Euskonews & Media” kultura aldizkari elektronikoa sortu zela. Hain zuzen ere, irailaren 8an izan zuen urtebetetzea Eusko Ikaskuntzako agerkariak. Ospatzeko hainbat ekitaldi pres-tatu dituzte irailaren 11rako Miramar Jauregian. Besteak beste, Jose Mari Velez de Mendizabal Eusko Ikaskuntzako gerenteak bost urte hauetako garapenaren erradiografia egingo du eta Yahoo Europako zuzendari eta Eusko Ikaskuntzako Euskomedia Fundazioko kide den Javier Etxebestek Interneten aldizkari eta egunkariak duten etorkizunaz mintzatuko da. Horrez gain, Arantza Cuesta Euskomedia Fundazioko kudeatzaileak hemendik aurrera aldizkarian egingo diren berrikuntzak aurkeztuko ditu. Izan ere, irailaren 11ko aletik aurrera aldizkariaren edo-zein aletako informazioan modu errazago batean sartu ahal izango da irakurlea. Orain artean, “Euskonews & Media”k 250 elkarriketa eta 2.300 artikulua argitaratu ditu. Eta 6.000 harpidedun, 25.000 irakurle astero eta zazpi milioi sarrera izan ditu azken ehun zenbakietan.

Bideoa eta errealitatea

GERO ETA GEHIAGO ERABILTZEN da bideoa errealitatea grabatzeko. Hain zuzen ere, jende xumearen espiritura heltzea eta norbakoak, taldeak, belaunaldiak, giroak eta aurpegiak ikusgai jartzea da Donostiako Arte Ekinbideak eta Artelekuk irailean hasi eta azarora arte antolatu duten “Kanpoaldearen zinema: erretratuaren espiritua” proiektuaren helburua. Bideosormenari eskainitako ekimena da honakoa. Horretarako mundu osoko artistek eginiko bideoak ikusi ahal izango dira Donostiako Arrasate kaleko Kutxa aretoan. Ekitaldietan artis-ten bideoak ikusteaz gain, egileak euren lanaz mintzatuko dira.

Kirmen Uribek honakoa zioen “Berria”n: «Euskal literaturan teoria bat azaleratu eta denok lerrotzen gara alde horretara».

Oskar Castaño “Garbitxu” Deabru Beltzak taldeko kidearen hitzak dira hauek “Gara”n jasotak: «Orain urte batzuk esan nuen kale antzerkia gainbehera zihoala eta orain esandakoa zuzendu egin beharko nuke. Azken urteetan, hobera egin du».

Peio Agirre artistaren hitzak dira hauek “El Diario Vasco”n bilduak: «Bideoak zerbait esperi-mentalaz izateari utzi dio dagoene-

ko. Bideoa oso baliabide indartsua da komunikabide gisa, irudiak eskaintzeko, eta baliabide artistiko gisa».

Jabier Muguruza honela mintzo zen “Deia”n laster Resistencia madrildar zigiluarekin kaleratuko duen seigarren lanari buruz: «Jakinararen ganean nago dendan egoteak ez duela bermatzen saltzea. Baina egon gabe ezin da saldu. Hori garbi ikusi nuen Metakera salto egitean. Ordura arte Euskal Herrian bakarrik sal-tzen ziren nire diskoak eta Metaken sartzean Estatu osoan saltzeko aukera izan nuen».

Audience taldeak bigarren lana plazaratu du urriaren hasieran. “Second handed” diskoak Noizpop zigilu berriarekin kaleratuko du.

Jesus Etchevarria zizelkariaren ibilbide artistiko eta bizitzari buruzko liburua osatu du Claude Dendaletche idazleak Elkarren eskutik. 1999an Pablo Tillaci buruzko liburua kaleratu ondoren, egin du azken hau. Etchevarria Araban jaioa da baina Kanbon bizi izan da urte askotan.

Oskorrik lan berria kaleratuko du uda hone-tan. Amaral, Luis Eduardo Aute, Silvio Rodriguez eta Duncan Dhu arituko dira kolaboratzaile gisa taldearen disko berrian.

Pello Irazuk azken bost urtetan eginda-ko lanak paratuko ditu Gasteizko Artium Museoa-azaroaren 12tik aurrera.

Toti Martinez de Lezeak “Los Hijos de Ogaiz”en frantsesezko itzulpena plazaratu du Elkarren eskutik. Bere hurrengo lana agoteei buruz izango dela iragarri du. idazle gas-teiztarrek uda honetan.

ALBERTO ELOSEGI

Aldaketei aurre

Aldaketa handiak izan dira azken urteetan arte eszenikoetan. Egun, kudeaketa eredu ezberdinak daude, aurrekontuen arteko aldeak, programazio modu ezberdinak... Garaipenari erantzuteko Titulartasun Publikoko Espainiako Antzokien, Auditorioen eta Zirkuituen Sareak, Bilboko Udalak, eta Bizkaiko Foru Aldundiak sinatutako hitzarmenaren bidez, datozen hiru urteetan, Arte Eszenikoen Nazioarteko Foroa burutuko da Bilbon. Programatzailerak, politikariak, enpresak, konpainiak, eskolak... bilduko dira azaroaren 18tik 21era egingo den lehen Foroan. Biltzarra, erakustazoka eta antzezpeneak egingo dira. Eta aurtengoan bi gai aztertuko dira Biltzarrean: Antzerkiko Plan Orokorra eta Publikoarekiko harremana.

Sei euskal talde Tarregako Ferian

NAZIOARTEKO KONPAINIEN eta programatzaileen topagune garrantzitsu bihurtu da Tarregako (Lleida) Antzerki Feria azken 23 urteetan. Dagoeneko burutzen ari da aurtengo edizioa eta, urtero legez, bertan dira euskal taldeak. Aretotetan izango dira Ados, Markeliñe eta Kukai-Tanttakaren lanak. Trapu Zaharra eta Deabru Beltza taldeek, berriz, kalean antzeztuko dute. Eta Hortzmuga antzerki taldeak, herriko plazako kioskoa izango du ez ohiko orkestra emanaldia eskaintzeko.

Rafael Zulaikak berak esan duenez, "San Telmon egitasmorik ez egoteak" eragin du bere dimisioa aurkezteko erabakian.

RUBEN PLAZA

Dimisioa San Telmoko krisian

NORAEZEAN EGIN DU DENBORA luzea Donostiako San Telmo Museoa. Politikoen arteko desadostasunak eta hirian sortu diren beste guneek bertan behera utzi dituzte aretoaren proiektuak. Euskal Kulturaren Museoa bilakatzea hitzartu zen 1994an; 2001ean Donostiarako museo izatea proposatu zen; eta 2002an Donostiako Arte Ederretako museoa, Etnografia eta Arkeologia gunea bihurtzea pentsatu zen. Aurrerapausorik gabe, Rafael Zulaika hamar urteotan Museoko zuzendari izan denaren dimisioa etorri da. Jakin berri dugu Manu Narvaezek hartuko duela bere lekua. Narvaez Donostia Kulturako arduraduna eta Kultur eta Turismo Ekintzetxeko zuzendari izana da.

Berriz gertatu da. Oraingoan Fermin Muguruzari egokitu zaio. Musikari euskalduna Manu Chaorekin batera ari zen bira bat egiten. Baina Terrorismoaren Biktimen Aldeko Elkartek Muguruzak "Euskal Herriari buruzko ideia nahiko erradikalak dituela" eta "Batasunako kide deklaratu" dela adierazi zuen eta ondorioz, bertan behera geratu dira bai Malagako bai Murtziako kontzertuak. Antolatzaileek Chaori kontzertuak bakarka eman zitzaizkion eskatu zioten. Ezezkoa ematean, bertan behera geratu ziren kontzertuak.

DANI BLANCO

Bertsolari asko, gazteak eta banaka.

Horiek dira irailaren 26an hasi eta abenduaren 14an amaituko den Gipuzkoako Bertsolari Txapelketaren ezaugarri nagusiak. 70 bat bertsolarik eman du izena eta hauen batez besteko adina 25 urtekoa da. Aurreko ekitaldian ez bezala banakako saioak egingo dituzte. Bi fase izango ditu. Eskualdeka jokatu da lehena. Final laurdenak eta final erdiak egingo dira gero. Finala Irunen izango da.

CDtan kanona. Hemendik aurrera %35 gehiago balioko dute cd birjinek, Espainiako Autoreen Elkartearen (SGAE) eta informatikako materiala egiten dutenen arteko akordioaren ondorioz. Pirateriaren arazoari aurre egiteko neurria dela diote hauek. Kontsumitzaileen elkarteak eta ingeniariarenak ordea kexatu egin dira, cd-etan musikaz gain, beste material asko grabatzen baita.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Tene lehiaketa 2003

Batzuen artean

ELKAR

DEBAKO UDALA
108 orrialde
10 euro

Tene ipuin lehiaketan sarituak

Debako Tene Mujika ipuin lehiaketaren azkenengo emaitza plaza-ratzen du liburu honek. Lehen saria irabazitako Xabier Artola Zubillagaren "Tximeletaren irria" aldaketa sozialaren alde borrokatu zuen belaunaldi baten egungo egoeraz dihardu. Bigarren saria eramane zuen Josu Jimenez Maiaren "Sèan MacSwiney-ren balada" k, berriz, Ipar Irlandako giro errepublikanoan borrokan murgildurik dabilen ekintzaile batek aurre egin beharko dion arazo latza aurkezten digu. Jokin Lasa izan zen Debako lehen saritua, eta "Elkarrizketa isila" n bertako eraikinak jarri ditu solasean.

Azkenik, gazteen mailako sarituen lanak datoz, hau da, Goiatz Labandibarren "Charlieren maitalea" eta Nerea Uriaren "Udaberri berriak" kontakizunak. I

Plaza del Castillo Gazteluko Plaza Aldeko Plataforma

Batzuen artean

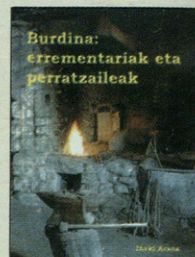
PAMIELA
175 orrialde
22 euro

Iruñeko Gazteluko Plazaren alde egin duen mugimendua

Iruñeko alkatesak Gazteluko Plazan aparkaleku bat egitea erabaki zuenean, makina bat iruindar azaldu ziren proiektu horren aurka. Baina hiritar horiek benetan haserretu zirenekoa 2001eko uztailaren 23an izan zen, goizaldeko bostetan motozerrek Gazteluko Plazan sartu eta bertako zuhaitzak bota zituztenean, aparkalekua eraiki eta Plaza horrek gordetzen zituen hainbeste iraganeko arrasto betirako suntsitzeko lehen urratsa baitzen hura. Orduan sortu zen Gazteluko Plaza Aldeko Plataforma, eta mugimendu horren historia agertzen da "Plaza del Castillo. Pamplona-Iruña, 2000-2003. Gazteluko Plaza Aldeko Plataforma. Una lección de democracia ciudadana frente a la destrucción de 2.000 años de Patrimonio" liburuan. I

Langintza zaharren esamoldeak

"Bergara aldeko berbak eta langintza zaharrak" izenburuko proiektuaren azken emaitza da Iñaki Aranak Lide Oregiren laguntzarekin osatutako "Burdina: errementariak eta perratzaileak". Lanbide hauen berezitasunak eta bakoitzari dagokion lexikoa jasotzen dira liburuan. Errementariak, burdinazko beste tresna askoren artean, nekazaritzarako lanabesak egiten zituzten. Perratzaileen betebeharra, berriz, gizakiak neke handiko lanetan erabili ohi dituen ganaduei eta zaldizkoei perrak jartzeari da, hanketatik gutxiago sufritu dezaten. "Bergara aldeko berbak eta langintza zaharrak" deitu proiektua duela hamar urte jarri zuen martxan UNEDeko Euskal Kultur Departamendu ohiak, Bergarako Udalaren laguntzarekin, eta azken honekin baditu lau liburu kaleratuak. I

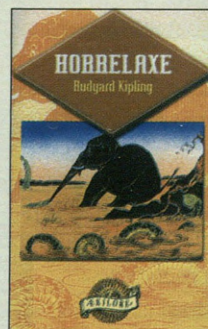
Burdina: errementariak eta perratzaileak

Iñaki Arana,
Lide Oregi

BERGARAKO UDALA
162 orrialde
9 euro

Kipling-en sei ipuin euskaraz

Aitor Elexpuruk euskaratu ditu animalien mundu magiko bezain ezezagunera hurbiltzen gaituzten Rudyard Kipling idazlearen sei ipuinok. Alegi modukoak dira, eta haien bidez oso gauza bitxiak jakin ahal izango ditugu, adibidez, baleak hain eztarri arraroa izatearen arrazoia, nolatan irten zion dromedarioari konkorra, erri-nozeroaren azala zergatik zimurtu zen, lehoinabarrak bere azaleko zetakak nola lortu zituen edota antzinako garaian bizi zen sudurrik gabeko elefante bati gertatu zitzaizkionak. Rudyard Kiplingen ipuinok egileak berak sortutako marrazkiz horniturik datoz. Horrez gain, bertso sorta bat agertzen da kontakizun bakoitzaren amaieran. Jakina, bertsoak ere Kiplingenak dira, baina Aitor Elexpururi zor zaio haien moldaketa lana. I

Horrelaxe Rudyard Kipling

GERO
66 orrialde
8 euro

Futbolean jokatzeko uzten ez zioten neska

Zortzi-hamar urteko neska-mutikoei zuzendua dago Aitor Aranaren "Klaudia eta baloien sekretua", neska oso futbolzale bat protagonista daukan kontakizuna. Zoritxarrez baina, neskei futbolean jokatzeko ez zitzaizkien garaian bizitzeko egokituta zegoen Klaudiari, eta bere adineko mutikoei baloia nola ematen dioten begira egon behar izaten du. Neskatoa ez dago batere konforme egoerarekin, ordea, eta ahalegin guztiak egiten ditu berak ere futbolean aritzeko eskubidea duela mutikoei adierazteko. Alferrik, haiek berean jarraitzen baitute, harik eta

beraierako baten ostikoak baloia zuhaitz baten adar baten kontra bota, eta bertan zulaturik geratzen zaien arte. I

Klaudia eta baloien sekretua

Aitor Arana

IBAIZABAL
79 orrialde
7,12 euro

Japoniako lau kondaira biltzen dituen liburua

Hiru mila eta lauhun uhartez osatutako herrialdea da Japonia, kultura berezi bezain landu baten sorlekua. Bada, "Gerezi-loreak" liburuxkak xehetasuna, nabardura eta erritu-zaletasuna barne-barnean daraman kultura japoniarraren adierazgarri izan daitezkeen lau kondaira eskaintzen ditu - "Zuhaitz hilak lorazten zituen agurea", "Gaztainondo magikoa", "Uraxima" eta "Txoriak maite zituen amona"-, Japoniaz, bere erlijio xintoistaz, hizkuntzaz eta egungo egoeraz azaltzen dituen datuekin batera. I

Gerezi-lorea

Batzuen artean

ELKAR/ARGITALETXE ELKAR-TUAK
48 orrialde / 6 euro

JUAN GARAYAR

"Euskal Herriak dituen mitoetatik batzuei egiten diet hemen aurre"

Zure nobela honen ezaugarriak nagusiena?

Mitoekin asko jolasten duela. Mito frantzeak dauzka Euskal Herriak, baina oso oker gabilta gozoki folkloriko hutsak direla uste badugu. Indar handiko eta kontuzko lehergailu kulturalak dira mitoak. Eta nola nik hitzaren, adimenaren eta literaturaren indarrean sinesten dudana, Euskal Herriak dituen mitoetatik batzuei egiten diet aurre 60-70eko euskal belaunaldiaren biografia heterodoxoa osatzen saiatu naizen nobela honetan.

Zein motatako mitoak?

Adibide gisa, bi aipa nitzake. Francoren heriotzaren 25. urtea ospatzeko xanpain botila hozkailuan sartuta neukala, ETAk su-etena hautsi eta atentatuarekin jarraitzeko asmoa zuela jakin nuen. Une horretantxe, xanpainarena ahaztu eta Euskal Herrian bizirik irautea duten mito politiko batzuen inguruan ikertzeko obsesioa sartu zitzaidan. Mito horietako bat Francosen hilezkortasunarena da. Oraindik bizirik omen dago eta horregatik omen gaude gaudenean. Eta nola hori halaxe den, badiardi euskal hiritarrok ezingo genukeela herri bezala ez duintasunik izan, ez benetako demokraziarik eskuratu atentaturik gabe. Bada, mito horri, Bermeoko arrantzale zaharrek sardinaren estrategiaz diotenarekin erantzun diot nik.

Kolokan jartzen den beste usterik?

Askok, gutako bakoitzak ukiezinak ditugun usteak -Jainkoa bezala proletarioa, Euskadiren historia, iraultza, CIAko agenteak, bizitza, heriotza, maitasuna eta beste hainbat- jartzen dira bertan kolokan, eta hortik dator nobelako ironia.

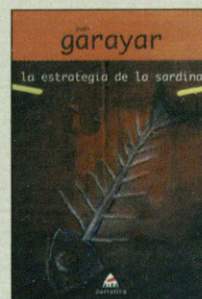

Hiru aldiz jaiotako belaunaldiarenak

Juan Garayarrek mito askori egin nahi izan die aurre bere aurreneko nobela umoretsu

honetan. Hasteko, Euskal Herriko egoera politikoa hain aldrebestua dagoenez gai horrekin literatura egiterik ez dagoela uste dutenei, "La estrategia de la sardina" rekin erantzun die. 60-70eko euskal belaunaldiaren biografia heterodoxoa egin du bertan, 1967an Gipuzkoan indarrean jarri zuten salbuespen egoerarekin hasi, eta Franco hil ondorengo amnistia eta geroko hilabetetaraino doan narrazioan. Juan Garayarrek dioenez, hiru aldiz jaiotakoa da berak nobelan islatzen duen belaunaldia: sortu zen unea, 68an eta Franco hil zenean. Nolanahi ere, narrazioko protagonista nagusia Hernanikoa da, eta txikitatik somatzen zaio oso komenigarria izango ez zaien akats larri bat:

egileari galdezka

La estrategia de la sardina

Juan Garayar

ALBERDANIA

453 orrialde
29 euro

gezur txikiena esateko duen ezgaitasuna. Bistan da, arazo latzak ekarriko dizkio horrek, batik bat Francoren aurkako borrokan hasten denean, eta ihes egin beharko du Paris aldera. Han, bizimodua nolabait atera behar horretan, iraultzaile batzuk eta hain iraultzaile ez diren gehiago ezagutuko ditu, eta haiekin jarriko da bizitzen eta makina bat gorabehera partekatuko du. ■

29

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Bahituran hartu	Esneki mota	Galdera	...-Lama, Tibetekoa	Errepikatuz txori mota
	Garaipenak	Hizki grekoa	Ikas eta Ari	Zilarra lantzen du	
	Hozteko makina				
	Pl., musika tresna				
Egun-kariak	Musika nota	Oholtza			Kitatzeke dago
Basa	IRUDIKO HERRIA	Trebea, abila			
			Nago		
			Merkatua		
Lurra		Suitzako ibaia		Oxigenoa	
Gizon izena		Aluminioa		A birritan	
		Joan den urtean	Su		
		Egoa	Edari al-koholdun		
Makineria					Gar
Gazte ederra					
			Norekin atzizkia	Sufrea	
			Boroa	Kontsonantea	
Gorotza		Banaketa egin			

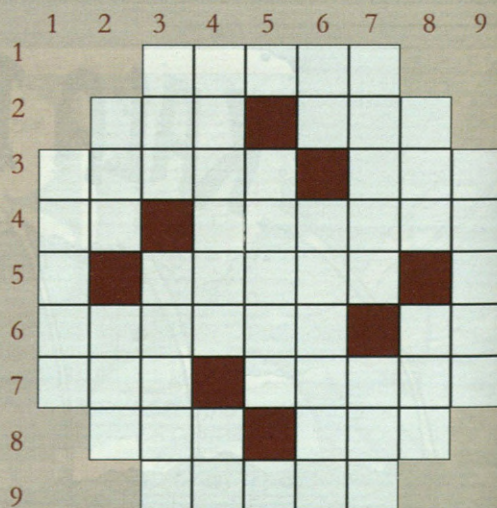
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Zuberoako herria. 2.- Jatorri atzizkia. Jardun. 3.- Hitzez adierazi. Gironako ibaia. 4.- Ezinaren erdian. Poltsikoa. 5.- Kontsonantea. Ibar. bailara. Bostehun. 6.- Nonahi. Begira. 7.- Galdetzaille bat. Gipuzkoako udalerria. 8.- Naizen honek. Oinarrizko edaria. 9.- Iparraldean, distiratsu.

GOITIK BEHERA

1.- Ziri. 2.- Hiru adierazteko aurrizkia. Errusiako ibaia. 3.- Errepikatuz, zurrumurru. Kolore mota. 4.- Eraso. Kriptonaren sinbolo kimikoa. 5.- Kontsonantea. Emakume izena. Röntgen. 6.- Dago. Abestia. 7.- Atera. Alderantziz, iratzea. 8.- Behorra ... dago, arreske dago. Garra. 9.- Elementu kimiko.

Kontrapasa

Erantzunak zehaztuz joan ahala, pasa ezazu letra bakoitza dagokion laukira. Beheko taula osatu ondoan Arantxa Iturbe idazle gipuzkoarraren esaldi bat agertuko zaizu.

- I. Pisu handikoa
- II. Hobe
- III. Datilondoaren fruitua
- IV. Arizkungo auzoa
- V. Hitza, elea
- VI. Bular-muturrak
- VII. Erantzukizuna
- VIII. Baldarrak
- IX. Itsas ugaztun handiak
- X. Saltokiak
- XI. Margoa

51	7	65	16	34	1
59	13	25	45	10	4
32	47	8	62	12	43
42	6	56	53	17	21
22	36	39	58	2	31
15	57	44	41	29	3
18	14	27	54	37	11
24	55	63	26	60	19
35	9	50	33	67	48
30	66	52	40	64	5
23	20	61	49	46	28
38					

Arantxa Iturbe

1	2	3	4		5	6	7	8	9	10
11			12	13	14	15	16	17	18	19
		21	22	23	24	25	26	27	28	29
30	31			32	33	34	35	36	37	38
40	41			42	43	44	45	46	47	48
		50	51	52	53		54	55	56	57
58	59	60	61		62	63	64	65	66	67

Soluzioak

Kontrapasa	Asko kostata lortutako esku- bidetako denboraldi batera- ko lana utzi ahalio izatea.	Arantxa Iturbe									
Hitz gurrutzatuak	Erker eskutik: 1. Mend. 2. Tar. Ar. 3. Erran. Tar. 4. Zi- Sakela. 5. T. Haran. D. 6. Edonon. So. 7. Nor. Ataur. 8. Nik. Ura. 9. Arrai.	Gotik behetara: 1. Ertan. 2. Tr. Don. 3. Mar. Hara. 4. Ertan. Kr. 5. N. Nara. R. 6. De. Kantua. 7. Iren. art. 8. Iel. Sua. 9. Radon.									
U	T	A	N	A	B	*	A	K	A	K	*
S	*	N	I	K	*	A	I	A	L	A	G
*	A	I	G	O	L	O	N	K	E	K	*
R	A	G	*	Z	I	A	I	A	P	A	K
O	*	A	R	A	A	U	A	R	O	Z	*
Z	I	N	A	I	A	T	I	A	S	B	A
*	A	L	U	A	T	A	I	M	K	*	*
U	I	L	I	A	K	Z	O	H	*		
K	A	T	Z	A	R	A	I	G	A		
D	*	I	G	*	B	*	*	*	*	*	*

Zer egin?

Aurkeztuko dizugun egoera asmatua da, eta nekez gertatuko zaizu inoiz, baina bertan bazina bezala erantzun behar duzu, zintzotasun osoz, autozentsura-tu gabe.

2002. urteko uda da eta Pragako erdialdean zaude, jasandako eurite ikaragarrien ondorioz, gertatu ziren uholdeen erdi-erdian.

Zu argazkilaria zara, eta kala-mitate horrek bete-betean harrapatu zaituen, egoera horri probetxua ateratzea deliberratu duzu, ahalik eta argazkiri-rik salgarrienak eta inpakturik handienekoak atera nahi baititu-zu han.

Zauden etxeko leihotik oso metro gutxitara amaitzen den kaleko aldapan gora azaldu da kolore marroixka duen jeep bat. Kanean behera doan ur parrastaren indarrak, eta piririka daramatzen harriak eta zikinkeriek ordea behealdera bultzatzen dute. Bat-batean jeepko atea zabaldu eta gidaria uretara erori da. Ezagutu egin duzu eta ikusitakoa sinetsi ezinik geratu zara istant batez: George Bush Amerikako Estatu Batuetako presidentea da jeepetik erori berri den per-sona.

Eta une honetan zauden bidegurutzean bi bide zabaldu zaizkizu: edo lagundu eta uretatik atera, baina argazkiri-rik gabe geratu edo urak eramanez dezan utzi eta munduko egunkari guztietako lehen orrietan ikusiko litzatekeen eta Pulitzer Saria irabazteko aukera izango lukeen argazkia atera, eta pre-sidentea itotzen utzi.

Eta orain, galdera:

- Zer egingo zenuke, argazkia txuri-beltzean edo kolore-tan errebelatu?

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ASIER AGIRRESAROB
MUSKILDA TELLABIDE

Argazkiak: Asier Agirresarobe

Aizkorri mendizerra aski ezaguna 1.551 metroraingo goratzen den harkaitzezko gailur segida da, Zaraia, Elgea-Urkilla eta Altzaniako mendi multzoen jarraipena, Gipuzkoa eta Arabaren arteko muga. Hemen aurkitzen dira bi herrialdeetako gailurrik garaienak, Kantauri eta Mediterraneo isurialdeetara doazen urak banatuz. Ez dugu, gaurkoan, paraje sonatu hauetara joko, Aizkorriren ipar mendi-adarretara baizik. Hor daude Otaño, Aizeleku eta Arranoaitz mendiak, Oria eta Urola ibaien arroen banalerro direnak. Mendi hauen magaletan daude, izan ere, antzina pasabide garrantzitsu izandako Aztiriako benta eta Aizpeako meatze eta labe zahar ezagunak.

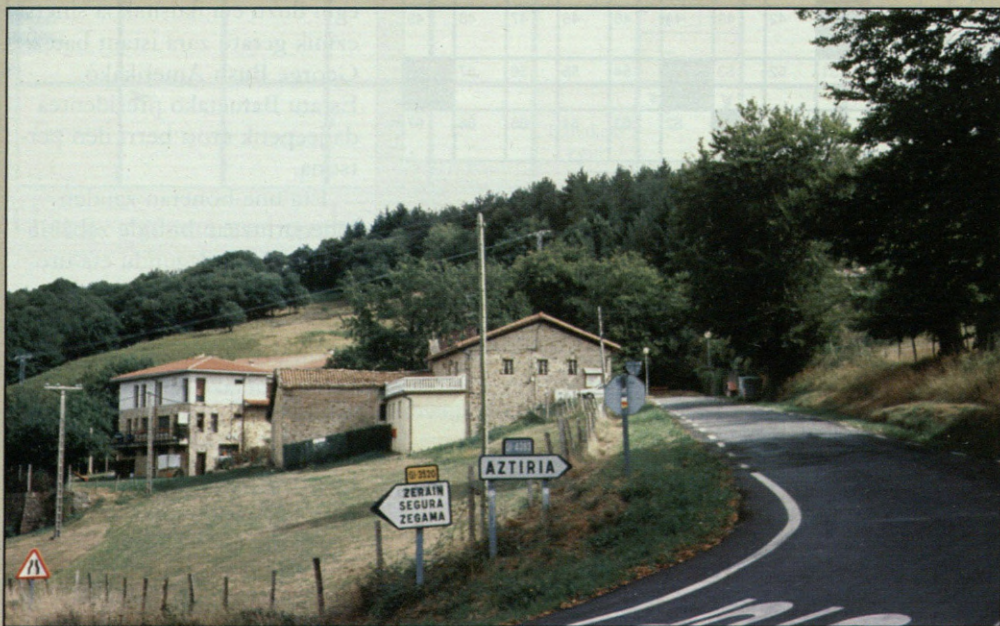
Aztiriatik Aizpeara Meatzarien ibilbidean

HEGO-HAIZE zakarreko egun lainotua da. Aztiriako baserri multzoan utzi dugu autoa, eta eguer-

dian abiatu gara, guardasola lagun, Santa Marina baseliza, bi jatetxeak eta iturridun plazatxo atsegina atzean utziz (607 m). Plazatxoaren

ondotik langa batez itxitako pista bat ateratzen da maldan gora, pinudian barna. Basoaren soilune batean goi-tentsioko postearen azpitik

pasa behar izan dugu ostera berriro pinu artean sartzeko, xenda arrastoari segika, pista lau batera ateratzeko. Ote arte-tik pixka bat gorago igoz gero, beste pista paralelo batera aterako gara. Bietako edozein hartuta ere, eskuinera joz, pinu landaketen artetik, Otañora bidean goaz zuzenean. Atzera begira, ikusmira zabaltzen hasten da, Usurbe, Samiño eta Izazpi, eta urrutirago Ernio eta Gazume ikus daitezke. Ederki antzematen da Udalaitzen perfil zorrotz

Ibilbidearen abiapuntua Aztiria auzoan izango dugu. Txangoa egindakoa ere, bertara helduko gara, autoa hor utzi baitugu.

eta berezia ere. Pista lepo batera heltzen da. Bihurgunea egiten du hemen eta borda bat dago eskui-nean. Pista utzi eta bordaren ondotik pasaz norabide berean jarraitu dugu. Bordaren horma batean "Otaño" irakur daiteke (765 m). Pinuen artean ibiliz jarraitzen dugu bidezidor garbi batetik. Zuhaitzak bakantzen eta belardia zabaltzen hasi dira; gertu dugu gailurra. Geldiune luze eta lasaia egiteko aproposa den belaze eder bat da Otaño-ko kaskoa (842 m); bertize geodesikoaren ikurra, aizkoradun ohiko postontzia, eta hildako mendizalearen oroitarria, mendien izekin: Aconcagua, Illimani, Mont Blanc, Aneto. Aizkorriren ipar aur-

Ikuspegia

Otañora bidean goaz zuzenean. Atzera begira, ikusmira zabaltzen hasten da, Usurbe, Samiño eta Izazpi, eta urrutirago Ernio eta Gazume ikus daitezke. Ederki antzematen da Udalaitzen perfil zorrotz eta berezia ere.

Perretxiko formako eraikin hauek kaltzinazio labe txikiak dira, garai batean meatzaritza gune garrantzitsua izan zen Aizpeako auzoan daude, Zerainen.

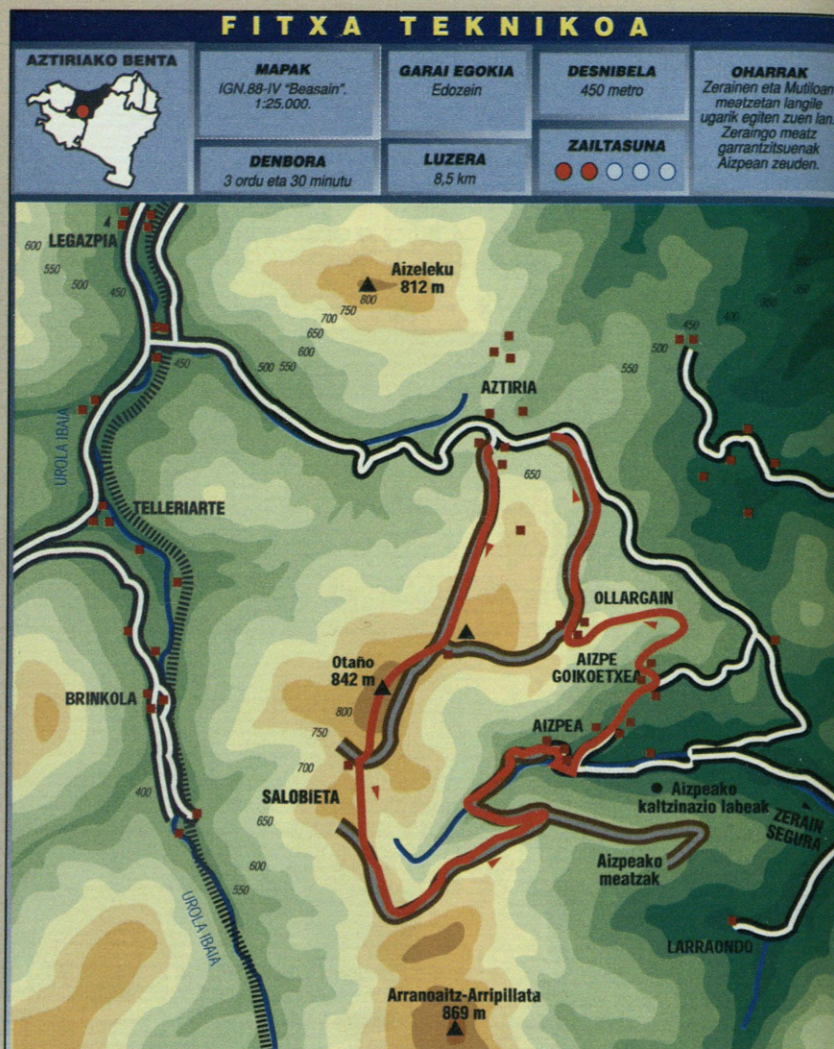
pegiko malkarrak bistan ditugu parean; gaur lainoak itsatsita dituzte. Beste aldean Aztiria ikusten da behean.

Ekarritako bidearen norabide berean jarraitu dugu oinez, mendiaren beste aldeko bizkarretik behera, bidexka bati segituz, pista batera atera arte. Borda txukun bat dagoen lepo batera heldu gara horrela eta bidegurutzean ezkerreko (hegoaldea) bidetik joan (744 m), bordaren ondotik pasaz. Bidea laua da, pinudian barna doa

Bentalehor, Aztiriako benta

Joxe Luis Ugarte adituaren eskutik, Jon Azpiazu gure lagun ormaiztegiarraren bidez, honakoa jakin ahal izan dugu leku hauen inguruan. Aztiriako benta, Bentalehor izenez ere ezagutua da, etxe honen jabea aspaldi Legorburu abizeneko bat baitzen. Jada XVIII. mendean bada etxe honen aipamenik. Legazpi inguruan beste hainbat bentaren berri ere badaukagu. Bentalehor Loidi izeneko mendatean eraiki omen zuten, Legazpi, Mutiloa eta Gabiriako lurrek bat egiten duten lekutik gertu, baina ez kasualitatez, antzinatik Seguratik Legazpira zihoan erregebide garrantzitsua pasatzen baitzen hemendik. Bertatik pasatzen zen, gainera, Mutiloako meatzetatik Legazpi-ko burdinoletara joateko ere.

ehiza postu batzuen ondotik. Eta pista berriro, lepo bateraino jarraitu duguna. Arrainoaitz aldera segitzen duen gailurreria utzi, eta langa bat pasaz, behearantzko bideari heldu diogu, Aizpea aldera zuzen. Bidegurutze batean, eskuinean zelai bat daukagu bere bordarekin. Ezkerrekoa hartu dugu hemen. Altuera galduz, bihurtzune batzuk eta gero, Aizpeako lehenengo baserrietara gerturatu gara; Aristizabal eta Urrutikoetxea. Pistak Aizpeako auzora heltzen den errepede txikiraino eraman gaitu, eta hortik malda gorari ekin behar ostera (400 m), goialdean dagoen Mantxola base-

rriraino. Hemendik Aizpe Goikoe-
txeara igotzeko bada bide zaharra,
baina sasiak erabat hartuta dago, eta
ezinezkoa da bidea erabiltzea. Nor-

baitek esan du leku hau beste nonbait
balego eta ez hemen, bidea garbitua
eta zaindua egongo litzatekeela...
Horrela bada, beste modurik ezcan,

Aizpea (ezkerrean) eta Aztiria (eskuinean) auzoak bisitatu ditugu ibildide honetan. Meatzaritzak zonalde honetan bere garaian garrantzi handia izan zuela ohartuko gara.

Zerain eta Mutiloako meatzak

Zerain eta Mutiloan aspaldi langile kopuru handiak izan zituzten meatz garrantzitsuak zeuden. Gainera, horietan lanak egiteko trenbide txiki baten berri ere badugu, gaur horren arrasto gutxi gelditzen bada ere. Mutiloako meatzetan 100 langile baino gehiago aritzen zen beharlean, XX. mendearen hasieran. Meatz hauetako lanetarako, trenbideak Liernitik pasaz Ormaiztegiko geltokiarekin lotzen zituen, eta handik Pasaiaiko portura eramaten zuten minerala. 1947ra arte ibili zen trena.

Bestalde, Zeraingo meatzik garrantzitsuenak Aizpean zeuden, Otaño mendia-
ren magaletan. Lanak XIX. mendearen erdialdean hasi ziren antza, baina garai oparoenak XIX.aren bukaeran eta XX.aren hasieran izan ziren. Dena den,

Aizpeako meatzei buruzko historiako lehen aipamena 1512koa omen da, orduan Fernando Katolikoak Aretxabale-
tako Otaloratarrei ustiaketa baimena eman baitzien.

Hasiera batean, La Union de Cerain ize-
neko konpainiak ustiatu zituen Aizpeako meatzak, geroago konpainia ingeles batek. 1933an, bertan behera utzi zituzten. Garai batean armada karlistaren eskuetan ere egon ziren. 500 langile aritzen omen ziren bertan lanean. Aizpea meatz ustiaketak Euskal Herriko zona honetan izan zuen garrantziaren lekuko da, baina ez dago bisitatzeko oso pres-
tatua. Galerietan eta aire librean ustiatzen ziren meatz hauek. Lehengo trenbi-
deen trazatuak, polborinak, perretxiko formako kaltzinazio labe bitxiak, eta

beste hainbat gauza ikus daiteke, asko sasiak jota. Ormaiztegira minerala jais-
teko, gainera, teleferiko bat erabiltzen zen. Meatzak azken urteetan ustiatzen zituen konpainia alemaniarrek utzi zituen bezalaxe daude orain. Bertan jasotako gauza asko Zeraingo museoan daude.

Zerainen antzinako kartzela ere badago. Bertan pasatzen omen zuten gaua meatzetan lan astunak egitera kondenatutako presoek. Ezin aipatu gabe utzi Larraondoko zerratoki hidrauliko erabe-
rritua, XIX. mendekoa. Uraren indarrak baliatuz, zerrak eta tornoak funtziona-
tzen zuten, eta Larraondo baserriak zerrategi honetan zegoen beste turbina baten bidez lortzen zuen argindarra.

baserriaren ondoko zelaian sartu behar izan dugu txarrantxa saltatuz, eta belardiaren ertz-ertzetik, goiko sagastira sartu hesi gehiago saltatuz. Sagastitik gora eta gero pinudian topatutako bidetik, goiko auzora heldu gara, beste lauzpabost baserri bakarti Aizpuruko haitzaren oinetan (485 metro).

Pistatik gora, goren dagoen baserri hutseraino igo gara, Goikoetxea. Hemen ere, bide zaharra pasatzen da baserriaren ataritik gora; eta hemen ere, sasiz josia eta erabilezina dago. Aurrekoan bezala, zelaitik gora igo gara ahal bezala, bideak ezkerrean dugula. Basoaren erdian

Meatzak

Aizpea auzoko meatzak La Union de Cerain ize-
neko konpainiak ustiatu zituen lehenbizi. Ondo-
ren, enpresa ingeles batek hartu zuen 1933. urte bitartean. Armada karlistaren esku ere egon ziren Zeraingo meatzok.

galdutako borda batera heldu gara. Pista bat topatu dugu hor, eta esku-
nera segi beste borda erori baten aurrietara. Tarteka bidezidorretatik, atera gara basotik azkenean. Txar-
rantxaren ondotik (Mutiloa eta Zerainen arteko muga) Ollargain deitutako bizkarrean gora, gorosti asko ikusteko aukera izan dugu. Igandeetarako txabola hesitu batera heldu-garenean, meatzen lur mugimenduak antzeman ahal izan ditugu argi (670 metro). Pixka bat behe-
rantz egiten badugu beste txabola pare bat dago. Hemendik Aztiria auzora itzultzeko pista segitu beste-
rik ez dugu egin behar. ■

Otaño mendiak 842 metro ditu eta gailurrean bertze geodesikoaren ikurra, aizkoradun ohiko buzoia, eta hildako mendizalearen oroitarria daude. Otañotik, besteren artean, Aztiria auzoa ikus daiteke.

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA, GARBIÑE UBEDA

BIOLOGIA

Oilaskoei esker, gorreria eta bertigoa sendatze bidean

PURDUE UNIBERTSITATEKO biologoek oilaskoen enbrioien barne-belarriko zelula-amen garapena kontrolatzea lortu dute. Esperientzia honi esker, bertigoa edota gorreria sortzen dituzten giza gaixotasunei aurre egiteko bide berriak zabaltzen dira. Zelula horien prozesu genetikiko osoa menpean hartuta, hain zuzen, gizakiarentzako berehalako aplikazioak aurreikusten dituzte.

Zelula-ama hauek soinua detektatzeko baliatzen diren ileak sorrarazten dituzte berez. Ikerlarien manipulazioa medio, ordea, oreka mantentzeko baliatzen diren ileak ere haziko lirateke.

Gaur egun, hirurogei urtetik gorako askok izaten du entzumenaren galera eta gehienetan entzumena kontrolatzen duten iletxoak kaltetzeagatik gertatzen da. Antzeko arrazoiak medio, bertigoa jasaten dutenen proportzioa, berriz, 2000tik batekoa da. **I**

ELEKTRONIKA

Hiru dimentsioetako teknologien abantailak

ZIRKUITU ELEKTRONIKOETAN parte hartzen duten elementuak, txipak barne, planoetan kokatzen dira eta horrek eragozpen batzuk sortzen ditu. Orain arte, Mikro-txipen arteko hainbat lotura, esate baterako, duda-mudakoak edota ezinezkoak ziren, txip batetik bestera pasatu beharreko informazioak bidaia luzeegia egin behar izaten zuelako, edota txipa zeharkatu behar izateak prozesuan atzerapena ekartzen zuelako.

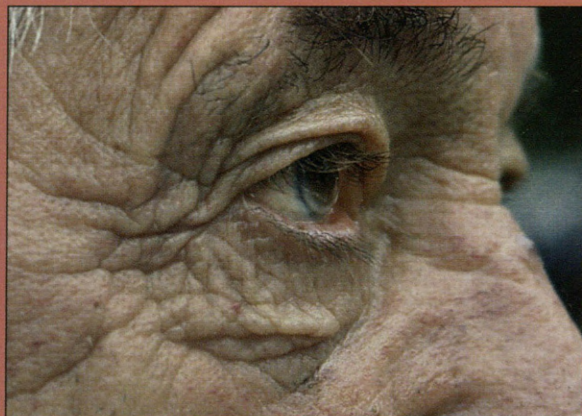
Hainbat ikerlari lantzen ari diren teknologiarik esker mikro-txipak hiru dimentsiotan lotzea lortuko da. Zentzu honetan, txipak espazioko geometrian kokatu ahal izango dira eta informazioak txip batetik bestera egin beharko duen bidaia askoz ere laburragoa izango da. Esan beharrik ez da, lortuz gero, txip horiek kudeatzen dituzten prozesuen abiadura milaka edo milioika aldiz azkarragoa izango dela. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Botoxa: botika miresgarria ote?

BOTOX IZEN KOMERTZIALAREKIN hainbat herrialdetan saltzen den botika ez da toxina botulinikoa besterik. Eta AEBetan izugarritzko arrakasta lortu duen farmako hori orain artean debekatua egon bada ere Europako Batasu-

ALBERTO ELOSEGI

nean, dagoeneko libre erabil daiteke (medikuaren kontrolarekin, noski) Frantzian, eta medikuntza estetikoko espezialistek uste dute hemendik hilabete batzuetara gure artean ere erabiltzeko moduan izango direla.

Botika honek muskuluen transmisio nerbiosoa blokeatzen duenez, muskuluak erlaxatu egiten dira. Eta uzkurdu-rarik ez dagoenez, ez da zimurrik sortzen. Horregatik da hain erabilia Hollywood-eko artisten artean (Madonna, Cher edo Sylvester Stallone bezalako aktoreek aitortu dute oso gustukoa dutela). Hala ere, adituek diotenez, ezin daiteke era guztietako zimurretan aplikatu, "espresio-koetan" besterik ez, eta bestalde, gaizki erabiliz gero, kontrako eraginak agertzea gerta omen liteke. Izan ere, Irena Medavoy izeneko modelo ohiak demanda bat jarri du auzitegietan botika hori produzitzen duen laborategiaren kontra, bere ustez Botox-gaindosi baten ondorioz, eta batez ere bere baimenik gabe erabiltzeagatik, urtebetetik gora egin behar izan baitu ohean, eta oraindik ez baita erabat errekuperatu.

Frantzian, adibidez, begitarteko zimur bertikaletan bakarrik erabiltzen den bitartean, Ameriketako Estatu Batuetan erabilera zabalagoa dauka (bekokiko zimur horizontaletan, lepoan, betertzean edo espainetako ertzetan ere erabiltzen delako). Dena den, Botox-en eraginak lau bat hilabete bakarrik irauten du, eta ez da gomendatzen sei hilabete baino lehen berriro injektatzea. Azkenik prezioa: infiltrazio bakoitza 500 euro inguru kostatzen da.

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Ustekabeko lilia

UDAROKO USTEKABEA IZAN OHI DA. Ezerezetik bezala pare bat edo hiru arra beteko zortena edo gara luzatu eta honen muturrean tronpeta itxurako lili handiak irekitzen ditu, banakabanaka.

Lycoris squamigera du izena eta baserri eta jauregiatiko atari eta baratzetan ezaguna da. Askok azuzena deitzen diote, beste genero bateko lorearekin nahasiz (*Lilium candidum*). Nik ez dut beste izenik ezagutzen eta izenburuko "ustekabeko lilia" deitzea proposatzen dut.

Landare hau lurpeko erraboila handi bat da, oinarrian. Eguzki galdatan bizitzea ez du atsegin, landare handiagoen gerizpe freskoa nahiago. Freskozalea izaki, udazkenean zabaltzen ditu hostoak, porruarenaren antzeko luze eta estuak. Udazken osoan, negu luzean eta udaberrian gozo elikatu eta erraboila haziz bertan jakiak metatzen ditu, ahal duen erreserba gehien osatu, alegia. Gero, uda etortzen denez bero, termometroaren gorakadak ekartzen dio okada: hostaila zimeldu eta galdu egiten du, lurpeko altzoan erraboila soila jasoaz. Udako beroenean azaltzen da, ordea, ezustekoa: euri zaparradaren baten ondoren ezer ez dagoela dirudien lurretik gara muturra agertzen du eta egun gutxi barru belaunetik gora luzatuta arrosa koloreko lore handiak irekitzen ditu. Loreak usain gozo izugarria barreiatzen du eta bat zimeldu ordurako hurrengo irekia da, dozena erdiren bat edo osatu arte. Niri etxe barruan, ur ugari duen txaroren batean edo, jartzea gustatzen zait lurrina denean zabaltzen baita. Loraldia amaitzean erraboilak lurretik atera eta zatituz ugaltzen da. Etxerako nahi baduzu laster da garaia eta atze hori dantzatu...

ENERGIA

Energia eolikoa ezbaian

2.000 URTEAN Frantziako energi beharren %78 energia nuklearretik asetzen zen, %9 erregai fosilen errekuntzatik, %12 energia hidraulikotik eta gainerako %1 zakarrak erretzetik, biogasetik, eguzki energetik...

Une honetan energia colikoak energi beharren %0,05 baino ez du asetzen, baina 2010. urterako energi beharren %6ra heltzea da asmoa. Horretarako, 6.000 errota baino gehiago ezarri nahi dira Frantzia osoko leku haizetsuetan, batez ere Bretainia, Normandia eta Rosellón.

Bide honetatik lortuko den energia "garbia" den arren, hainbat talde ekologista erne jarri da, euren ustez kutsadura akustikoari edota paisaiari egingo zaion kalteari behar duen arreta ipintzen ez zaiolako.

Hau guztia kontuan hartuta, neurri zuzentzaileak aztertzeari ekin zaio, eta hainbat baldintza aipatzen dira dagoeneko. Esate baterako, erroten burrunba inguruak duen zarata naturala baino handiagoa ez izatea edota estetika ez apurtzeko kokagune aproposak aukertzea.

Biztanleei egindako inkesten arabera, frantziarren %92 energia colikoaren alde azalduko litzateke baldin eta aipaturiko kutsadura akustikoa eta estetikoa ekidingo balira.

Galdeketa galdeketa, ez da aiantzi behar hasieran aipatutako datua. Alegia, energi beharren %78 zentral nuklearretatik irteten dela oraindik. I

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Coop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Ikuskizunak

MAYI TOLOSA

ERAKUSKETAK

◆ irailaren 15a arte BAIONA

Poudrière galeria

Che Guevara da erakusketan osatzen duten 150 argazki, garaiko dokumentu eta hainbat gutunek hartzen duten gaia.

◆ urriaren 12a arte IRUÑEA

Zapateria kaleko erakusketa aretoa

Koldo Chamorrok ezin du fisikoen bizitza irudikatu ohi du bere argazkien bitartez. "Filico" da bere azken bildumaren izenburua eta protagonista ohetik jaiki ezin daitekeen 53 urteko gizon bat da.

MUSIKA

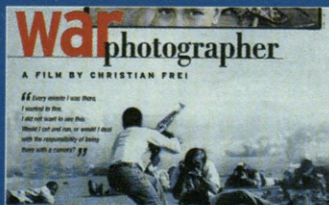
◆ irailak 5-12 GASTEIZ

Zortzi herrialde ezberdinetako 230 abesbatzek parte hartuko dute Arabako Nazioarteko Abesbatzen Astea. Guztira, 54 kontzertu entzun ahal izango dira.

IKASTAROAK

◆ irailak 10-12 DONOSTIA

Kutxa aretoa
19:30

Fotokazetaritza objektibopean

Euskal Herriko Informatzaile Grafikoen Elkarteak argazki kazetaritzari buruzko I. Jardunaldiak antolatu ditu. Jardunaldiotan, lanbide honen zailtasun eta funtzioez arituko dira. Irailaren 10ean Clemente Bernardek kazetaritza grafikoaren egungo egoerari buruz hitz egingo du; irailaren 11an "Kazetaritza grafikoaren eskubide eta mugak" goiburu duen mahai-ingurua izango da eta azkenik, irailaren 12an, "War photographer" film saritua ikusteko aukera izango da. Bestalde, aretoko sarreran, elkarteo kideek egindako argazkien proiektzioa eskainiko da.

JAIALDIA

◆ irailak 12-14 GETXO

Areetako geltokiko plaza XVII. Habanera eta Itsas-Abesti Jaialdia izango da. Asturias, Katalunia eta Kantabriako taldeak izango dira taula gainean. Portugaletako talde batek ere hartuko

du parte. Sarrera doan da ekitaldi guztietan.

BERTSOLARITZA

◆ irailak 12 MUTRIKU

Miruaitez pilotalekua Galbaixo jaiak direla eta, Mutrikuko bertso eskolak bertso emanaldia antolatu du. Helduentzako sarrerak 3

euro balio ditu, 16 urtetik beherakoentzat ordea, euro bat.

LEHIAKETAK

◆ irailaren 13a arte EIBAR

"...eta kitto" euskara elkarteak "Bai erregular" II. Narrazio Lehiaketa antolatu du. Lanak Eibarko euskaraz idatzi beharko dira eta gehienez bi lan aurkez daitezke. Informazio gehiagoeskuratzeke, deitu 943200918 telefonora.

◆ urriaren 31a arte BILBO

Ediciones Beta eta Marrodán Olerki Elkarteak "Mario Angel Marrodán" VIII. Olerki Saria deitu dute. Lanak euskaraz nahiz gaztelez aurkez daitezke eta gaia librea izango da. Irabazlearen obrak argitaratu egingo dituzte.

Informazio gehiago:

www.gureagenda.com

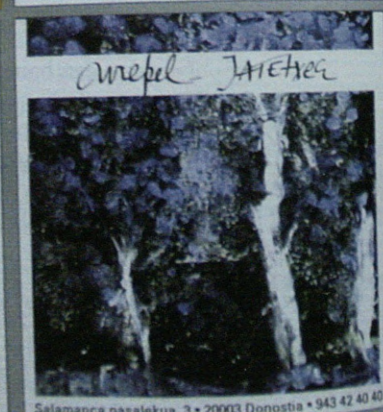
Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 943 37 34 03 faxera edo kazeta@argia.com helbidera.

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

Iragarleak

eskas oraindik

Informazioa, hezkuntza edota entretenimendua jasotzeko asmoz jotzen omen dugu komunikabideetara. Baina medioetan hauek jasotzeaz gain, gehientsuenetan zuzenki bilatzen ez den informazio bat ere "jasaten" dugu: publizitatea. Izan ere, komunikabideek haren beharra dute euren biziraupenerako, baita euskaraz egiten duten medioek ere.

GERO ETA GEHIAGO gara Euskal Herrian euskaraz hitz egiteko gai, batik bat Euskal Autonomia Erkidegoan, Eusko Jaurlaritzak egindako Inkesta Soziolinguistikoaaren arabera. Gure artean ere inoiz baino komunikabide gehiago dago euskaraz. Euskara hutsez idatziriko aldizkariak, telebista kateak, egunkariak eta baita azken urteetan nahiko ugaltu diren herri aldizkariak ere baditugu. Interneten euskal prentsak badauka bere lekua, eta gutxi badira ere, zinema aretoetan bada euskaraz proiektatzen den filmarik.

Euskaraz publizitatea egiteko garai oparoan gaudela pentsa daiteke datu hauei begiratzen badiegu, eta egia da gaur egun inoiz baino publizitate gehiago egiten dela euskaraz. Hau horrela

JON GARAÑO

Argazkiak:
Amaia Sagasti

izanik ere, egun euskaraz publizitate asko egiteagatik baino, lehen oso gutxi egiten zelako gertatzen da hala.

1991. urtean Euskal Herrian Euskarazek euskaraz egiten zen publizitate eskasa salatzekeo kanpaina burutu zuen. Publizitate gutxi egiten zen euskaraz, eta ordutik gauzak ez dira gehiegi aldatu. Euskaraz egiten den publizitatea kopuruz eskasa da oraindik, nahiz eta euskarazko medioak asko ugaltu diren. Ordutik gertatutako aldaketa nagusia, beharbada, euskaraz publizitatea egitera "ausartzen" direnak hizkuntza gehiago errespetatzen dutela da; akats gutxiagoko mezuak daudela, alegia. Zentzu honetan oso ezaguna egin zen orain dela ez asko Espainiako Barne Ministerioak Euskal

Publizitatea euskarazko medioetan

Herrian gauzatutako "Atsedetik ez drogarik gabe" leloa, adibidez. Oraindik ere oso komunak diren arren, erdaraz inolaz ere egingo ez liratekeen gramatika edota tipografia akatsak orain urte batzuk gertatzen ziren akatsak baino askoz gutxiago dira gaur egun.

Normalizazio ezaren traba.

Euskal komunikabide gehientsuenek publizitatea diru iturri garrantzitsutzat dute, nahiz eta oraindik ere hauen artean publizitatez soil-soilik finantzatzen den mediorik aurkitzea zaila gertatzen den. Gehienek administrazioaren diru laguntzak jasotzen baitituzte; zuzenki edota zeharka, hots, publizitatea iragarritz.

baten irudia dela (Adidasek kalitatezko kirol jantzien irudia dauka), produktu baten ondasunak direla (Volvok bere autoak seguruena direla saltzen du), zerbitzu batzuen eskaintza dela ("Astelehenetik aurrera liburutegi berria irekiko da"), deialdi bat dela ("Astelehenean denok Bilboko manifestaldira"), edo dena delakoa dela, publizitateak mezu bat komunikatzeko nahia dauka. Eta komunikaziorako, jakina, garrantzitsua da mezua bidali eta jasotzen dutenek hizkuntza bera hitz egitea. Transmittu nahi duten mezua, populazioaren zati bati ez bazaio baldintza egokitan iristen, euskaraz publizitatea egitea errentagarria ez dela pentsatzera heltzen dira askotan publizitatea jartzen dutenak.

Errepideko bizikleta-koadroa: Spe-

943-321 977 edo www.afagi.org

kata

Mikel
ALTZARIAK
Euskal Herria, 39 • IBARRA
Tel. Tolosa 943 675 530

Arteka
ESKULANAK
Nafarroa etorbidea, 10 • TOLOSA
Tel.: 943 655 577

JAKON
INGELES, BEHAR DEN
BEZALA IKASTEKO
Pablo Gorosabel, 2 • 20400 TOLOSA
Tel.: 943 652 372

Egia esan euskal medioetan, euskaraz publizitate gehien egiten dutenak erakunde hauexek dira. Eta honexek, bere baitan, euskara normalizatu gabeko hizkuntza dela aditzera ematen digu, hizkuntzaren ezagutza eta erabilera normalizatu dagoen beste inon ez baita horrelakorik suertatzen. Hizkuntzaren egoera ez normalizatu honetan, aipagarria da euskararen erabileraren kontua. Erabili ez arren euskaraz dakienak hizkuntza honetan eginiko publizitatea jasotzeko gaitasuna baitauka. Kaleko publizitaterako, kartel edo bestelako ezein euskarritan, kontuan hartzeko detaileak da hau. Baina horretarako baino ez. Euskararen erabilerarekin oso lotua baitago euskal komunikabideen kontsumoa eta publizitatea jartzen dutenak hori ere badakite.

Eta hor dago gakoa: medio asko izan arren, hauek guztiek izaten duten difusioa neurtzea beste kontu bat dela. Agian ez baitira nahi bezain beste euskarazko komunikabideak kontsumitzen dituztenak; asko dira euskaldunak izan arren, erdaraz idatziriko medioetara jotzen dutenak informazio edo entretenimendu bila. Gauzak horrela, Hegoaldeko zein Iparraldeko euskaldun guztiek tokian tokiko erdaraz ezagutzen dituztenez, eta euskaraz jakin arren erdarazko medioak nahiago dituen jende kopurua kontuan hartuta, publizitatea egiten dutenek nahiago izaten dute askotan erdara hutsean egitea publizitatea. Izan ere, buruhauste eta diru kostu txikiagoa dakar hizkuntza bakar batean lan egiteak.

Publizitatearen funtsa hiritarren arreta eskuratzeko da mezu konkretu bat helarazteko: marka

Hegoaldeko zein Iparraldeko euskaldun guztiek tokian tokiko erdaraz ezagutzen dituztenez, eta euskaraz jakin arren erdarazko medioak nahiago dituen jende kopurua kontuan hartuta, publizitatea egiten dutenek nahiago izaten dute askotan erdara hutsean egitea publizitatea.

Horrela jokatzeko izaten iragarleek, dena den, beraientzat errentagarriak izan daitezkeen aukerak gal ditzakete, garrantzitsua ez baita beti jende kopuru handienera iristea. Batzuetan hori baino garrantzitsuagoa izan daiteke publizitatea jasotzen duena jasotzen duen publizitatearekin identifikatua sentitzea, publiko masibora zuzentzen den publizitateak gehienetan lortu ezin duena. Zentzu horretan, euskarak balio erantsi bat izan dezake, eta marka komertzial batzuk ondo esplotatzen jakin izan dute. Kaiku, Eroski, Euskadiko Kutxa, Euskaltel, Euskal Okela edo Astorek, besteak beste, hemengo produktuak saltzeaz gain, hemengoak direla argi utzi dute beti, hori adierazteko euskara delarik askotan erraminta nagusia.

Are gehiago, Asier Arrieta EHuko irakasleak dioen moduan, "*Pizza Hut multinazional amerikarrekoak publizitatea euskaraz egiten hasi dira. Eta ez dute publizitatea euskaraz egiten batabatean euskaltzale sutsu bibeartu direlako, baizik eta euskara euren irudia hobetzeko bide ezin hobea izan daitekeela konturatu direlako. Marketing arrazoiengatik egiten dute, eta ez beste ezergatik. Eta denak dakigu marketing mailan maisu direla amerikarrak*".

Denborarekin euskaraz publizitate gehiago egongo den esperantza izateko aski arrazoi badaude. Beste kontu bat ordea euskaraz eginiko publizitatearen maila da. Oraindik ere euskaraz egiten den publizitate gehiena erdarazko iragarkien itzulpen hutsa izaten da, eta era horretan beharrezko freskotasuna eta eragin-

kortasuna galtzen du mezuak. Asier Arrieta berak, behin eta berriro errepikatu izan dituen hitzak horren lekuko: "Aspaldi samarretik nabil publizitatearen munduan, eta hala ere ez dut ezagutzen euskaraz soilik publizitatea sortzen duen kreatiborik".

Normalean, zenbat eta jende gehiagok medio batekin kontaktua izan, orduan eta publizitate gehiago izanen du medio horrek edota medio horretan jartzen den publizitatea garestiago izango da, merkatuaren legea ekonomialari baten esanetan. Zentzu horretan kontuan hartzekoa da azken urteetan herri aldizkariak izaten ari diren arrakasta. Asko hedatu dira, eta hurrengo urteetan ere gehiago hedatzen joanen diren ustea dago.

Hurbilekoan iragarki gehiago

Herri komunikabide hauek hurbileko informazioa lantzen dute, orain artean euskaraz egiten zen bestelako medioetan gehiegi egiten ez zena, eta honek hurbileko publizitate bat ekarri du berekin. Hau da, marka handiak baino, etxe ondoko okindegia edota plazako tabernak iragartzen dira. Euskaraz egiten dute publizitatea hauek gainera, aldizkari, irratik edota telebista hauetako asko euskara hutsez aritzen baitira. Tokian tokiko euskara maiz erabiltzen dute gainera, publizitatea egiten duenak xede talde konkretu bati begira egiten duela adieraziz. Azken finean herriko jendea izanen da etxe ondoko okindegira edota plazako tabernara joango dena, logikoa izango da beraz, hauek euren euskara erabiliz pertsuaditu nahi izatea. Komunikabide hauek hizkuntza herrikoia erabiltzen badute, zentzuzkoa ere bada publizitatea jartzen dutenek ere hizkuntza herrikoia erabiltzea.

Herri komunikabideetan egiten den publizitatea, dena den, ez da normalean publizitate agentzia batek garatutakoa izaten. Medioek beraiek egiten dute maiz, eta hauen helburua, normalean, merkataria gustura geratzea, merkataria datuak zuzen ematea edota publizitatea erakargarria izatea baino ez da. Kartel bat jartzea bezala izaten da gehienetan, merkataria jakin batek medioan publizitatea jarri duela adierazten duena, askotan publizitate eraginko-

Publizitatea eta sosak

MEDIO GUZTIETAN publizitateak ez du berdin balio. ARGIAN esaterako, orri osoko publizitatea jartzeak 755 euro balio du, Vocento komunikazio sareak argitaratzen duen "Zabalik" aldizkarian berriz 900 euro balio duelarik orri osoko publizitateak. Vocento komunikazio talde bereko "El Diario Vasco" eta "El Correo" egunkarietan orri osoko publizitatea jartzeko berriz, 3.100 eta 5.700 euro bitartean ordaintzen du iragarle batek. Asteko egunaren arabera prezioak asko aldatzen dira. Asteburuan, eta bereziki igandean, garestiago izaten da publizitatea, difusio gehiago izaten dutelako egunkariak egun horietan. Telebistan antzera gertatzen da, baina

egunen arabera baino, ordutegiaren arabera baino da iragarkien balioa. Goizean merkeagoa izaten da gualdeko prime-time orduetan baino iragarkiak jartzea. Telebista kateetan jartzen den publizitateak fenomeno bitxia bizi izan du azken urteetan, prezioak jaitsi egin baitira. 1991. urtean Espainiako Estatuan 2.500 euro inguru balio zuen batz bestea 20 segundotako iragarkiak, eta gaur egun 1.700 euro inguruko prezioa duelarik. Publizitate gehiago egotea izan da honen ondorio garbia.

Irratian normalean kuña kopuruak kontratatzen dira. Diru baten truke, kuña kopuru bat. Euskal Herriko irratietan 20 euro inguru ordaintzen da kuña bakoitzeko.

Garrantzitsuena ez da beti jende kopuru handienera iristea. Batzutan hori baino garrantzitsua goa izan daiteke publizitatea jasotzen duenak jasotzen duen publizitatearekin identifikatua sentitzea, publiko masibora zuzentzen den publizitateak gehienetan lortu ezin duena.

erak beharrezkoa duen sedukzio ekintzari uko eginez. Hauetan azaltzen den publizitate tipoa, "Jauregi igeltserotza, Astigarragako onena" esatera mugatzen denaren modukoa da.

Garrantzitsuena herri komunikabideek eurentzako egokiak diren iragarleak topatzen jakin izan dutela da, hauek diru sarrera erantsi bat ekarri dutelarik. Iragarleek eurentzako egokia den medioa aurkitzen jakin izan dutela, alegia. Hau ordea ez zaio iragarle orori gertatzen.

Prentsa espezializatu gutxi dago euskaraz. Euskaraz ez dago ez zinez, ez kirolaz ezta txutxu-mutxuez espreski hitz egiten duen mediorik, eta hori horrela izanik euskarak iragarle konkretu batzuk galtzen dituela pentsatzea iritsi gaitezke. Dena den, horri ere buelta eman diezaiokegu publizitate eskari handia egonen balitz medio espezializatu bat sortzeko, hau berehala sortuko bailitzateke ziurrenik.

Publizitateak ez du hizkuntza batengatik edo bestearengatik apustu egiten, hizkuntza bat nahiago izatearen faktore hutsagatik. Arrazoi komertzialen baitan hartzen ditu erabakiak, eta zentzu honetan euskarak gora egin ahal euskarazko publizitateak gora eginen duela ziurtzat eman daiteke. Euskal publizitatearekin azken urteetan gertatu dena ikusteaz gain, urrutiegi ez dauden beste herri batzuen esperientziak -Katalunia, adibidez- ikustea besterik ez dago hori horrela izan daitekeela esateko. ■

Babeslea: Andoaingo Udala

**Euskararen gose...
euskaltegian ase.**

Zatoz alfabetatzera!

ANDOAINGO UDALA
Euskararen Normalkuntzarako Lansaila

ARGIA

Andoni Ituarte 1919an jaio zen Bilbon. Gerrarengandik ihesi, orain trenez, orain barkuz, ia munduari bira eman zion, 1939an Venezuelara iritsi zen arte. Venezuelan, ihes egiteko prest, bizikleta erosi zuen, eta Belodromoari biraka hasi zen. Biraka-biraka, bere buruari ihes egin nahian, atzean utzi zituen denak. Atzean lehiakideak, atzean Munduko Txapelketak, eta atzean urteak. Orain, adinean aurrera joanda, Euskal Herrira (Donostiara) itzuli da. Hegazkinez.

lanean. Baina hemendik alde egiteko aukera izan genuenean, Castrora joan ginen. Han aitari esan zioten arrantza ontzi bat bazela, ihes egin nahi zuen jendea eramango zuena. Bertan sartu ginen, baina arratseko zazpitan polizia etorri eta preso eraman gintuzten. Ni, nire aita, eta sei apaiz. Handik aurrera gorriak ikusi genituen, eta libre utzi gintuztenean Santander aldera jo genuen. Santanderren barku ingeles bat bazen Lapurdira zihoana. Aitak, "sar zaitez zu" esan zidan, beldurra baitzuen frontera eramango ote ninduten. Ni han joan nintzen barkuan. Eta barku ingelesak egin zuen hurrengo bidaian nire aita ere etorri zen Donibane Lohizunera. Donibanen beste bizitza bat aurkitu genuen. Baina Euskal Gobernuaren bitartez haur batzuk Belgi-

Andoni Ituarte, "el vasco". Venezuelako txirrindulari euskalduna «Venezuelako bakarra izan zen» Munduko Txapelketetan

AMETS ARZALLUS
Argazkiak: Amaia Sagasti

Venezuelara joan bitartean nolakoa izan zen zure gaztaroa Euskal Herrian?

Bilbon eskola industrialean ari nintzen ikasten, eta gerra lehertu zen. Gerra garaian ez zegoen klaserik, eta Euskal Gobernuan jardun nuen

kara eraman behar zituztela eta, azkenean ni ere Belgikara eraman ninduten. Belgikan nengoela tropa asko ikusi nituen pasatzen, eta "ai ene beste gerra batek harrapatuko al nau!" pentsatu nuen. Gurasoei deitu nien Donibane Lohitzunera eta aitak biharamun goizean trena hartzeko eta itzultzeko agindu zidan. Hartu nuen trena, itzuli nintzen, eta gero Donibane Lohizunetik Venezuelara, Caraca-

sera, joan ginen. 1939. urtea zen. Guk alde egin eta zortzi egunera hasi zen II. Mundu Gerra.

Venezuelan nolako bizitza aurkitu zenuen?

Venezuelara emigrante bezala joan ginen, baina ez hona datozen emigranteak bezala, etorri eta limosna eske hasteko. Han lana latz egin behar izan nuen. Funtsean hara joan ginen guztiek bezala. Pikatxoia eta pala hartu eta obran jardun behar izan genuen lanean. Denborarekin, pixkana-pixkana egonkortzen hasi ginen eta fabrika eder batean ere aritu nintzen. Ehun eta bost langile ginen, baina fabrika itxi egin zen.

Nola izan ziren zure txirrindulari hastapenak?

Venezuelara joan baino lehenagotik nintzen bizikleta zalea. Baina Venezuelan bizikleta bat erosi nuen eta ibiltzen hasi nintzen. Gero mutil bat ezagutu nuen, eta hark "nik korritzen dudak klubera etorri nahi duzu?" proposatu zidan. "Noski, nola ez." Eta horrela hasi nintzen, entrenatzen.

Zure lehen lehiaketak gogoan al dituzu?

Bai. Gogoan dut batik bat belodromoan korritu nuen lehen aldia. Gobernuak sei lagun bidali gintuen Munduko Txapelketara, Danimarkara, Kopenhagera. Gu ez ginen inoiz belodromo batean bizikletan ibili, eta ezinezkoa zen han moldatzea. Beldurturik atera ginen. Gainera ni munduko txapeldunaren aurka jarri ninduten, eta nire lagun bat txapeldun olinpiarraren aurka. Venezuelen esaten den bezala "tigrea astoaren aurka". Galdu egin genuen, zer egingo genuen ba?

Batez ere proba laburretan nabarmentzen zinen.

Bai, ni abiadura probatan, kilometroko pro-

Palmaresa

● Abiadurako proban Venezuelako txapelduna: 1948, 1950, 1951, 1952, 1953.

● Kilometroko erlojupeko Venezuelako txapelduna: 1949, 1950, 1951, 1952, 1953.

● Kilometroko erlojupekoan errekorra: 1953 (1,12sg.).

● Venezuelako urteko txirrindularirik onena izendatua: 1950, 1951, 1952.

● Munduko txapelketetan hiru parte hartze: 1949an Kopenhagen, 1950ean Bruselan eta 1951n Milanen.

● Joko olinpiarretan parte hartze bat: 1952an Helsinkin.

dun olinpiar italiar bat nuen entrenatzeko laguna. Brontzeko erloju handi batean elkartzen ginen, eta orratzek goizeko lauak markatzerako han izaten ginen. Laurogei kilometro egiten genituen, berrogei joan eta berrogei etorri. Egutero. Eta gero lanera. Igandean korritzen bagenuen larunbatean ez ginen entrenatzen, eta astelehenean ere atsedean hartzen genuen.

Oraingo txirrindulariak bezain bat zaintzen eta prestatzen al zintzen?

Ez, ni asko zaintzen nintzen baina hainbeste ez. Hala ere, urtero, lanean egindako diruarekin Frantziara joaten nintzen, Parisera, belodromoan beste frantses batzuekin entrenatzera. Orain botata dago belodromo hori, eta futbol zelai bat egin dute. Parisen lagun handiak egin nituen. Lagun horietako bat farmazeutikoa zen, txirrindulari handi baten anaia. Egun batean zera galdetu zidan: "eta Venezuelan zer hartzen duzue bizikletan ibiltzeko?" "Guk kolastiel izeneko bat hartzen dugu" -esan nion-. Begira-begira gelditu zitzaidan, eta "Kolastiel? Ez mutila, horrek bemen ez du balio ezta andregaiarekin bidaiatzeko ere!" -bota zidan. Ez zait sekula ahaztuko haren erantzuna. Ordurako hemen produktu asko erabiltzen zituzten.

Zer ematen zizun txirrindularitzak?

Gastua galanki! Hemen, garai haietan jada, zer-bait irabazten zen, bai profesionaletan eta baita amateuretan ere. Han dena guk erosi behar genuen, bizikleta, jantziak... Ez genuen inoiz dirurik ikusi, eta dena nire poltsikotik ordaindu behar izaten nuen. Baita Munduko Txapelketetara joatea ere! Nire kontura parte hartu behar izaten nuen, Venezuelen ez baitzegoen inor nire gastuak ordainduko zituenik. Horretaz, Venezuelako bakarra izaten nintzen Munduko Txapelketetan.

Venezuelako koloreekin lehiatu arren, zuk garbi zenuen euskalduna zinela?

Bai ni euskalduna nintzen. Han euskaldun bezala ezagutzen ninduten, eta kazetari batzuek "el vasco" esaten zidaten. Izan zen "el vasco-venezolano" izendatu ninduenik ere.

Inoiz lehiatu zinen txirrindulari euskaldunekin?

Ez. 1950eko Bruselako Munduko Txapelketan hartu nuen parte, eta han ez zen euskaldunik izan. 1971n ere, Milanen, ez zegoen euskaldunik. Tira bai, ni.

Noiz eta nola bihurtu zara Euskal Herrira?

Han bizi nintzela askotan etortzen nintzen hona. Etorri eta berriz joan. Parisera entrenatzera joatean ere familiarri bisita egitera inguratzen nintzen. Baina bizitzera aurten itzuli naiz, Venezuelen egoera oso txarra delako. Han ezin liteke bizi, eta alaba batekin itzuli naiz. Seme zaharrena eta beste hiru alabak han gelditu dira. ■

zen nintzen

ban, jazarpen indibidualean, eta iraupen erdian lehiatzen nintzen. Errepidean korritzen zutenak ere baziren, eta ni ere inoiz jardun nintzen baina igoeratan asko sufritzen nuen. Nahiago nuen belodromoa.

Entrenatzeko nola moldatzen zinen?

Lanean nenbilela, goizero-goizero ateratzen nintzen entrenatzera. Venezuelen bizi zen txapel-

«Sarkozyk Korsikarentzat asmatu duen formula baliatu nahi dugu zortzi hautetsiok»

Jakes
Abeberri

Ipar Euskal Herriko zortzi hautetsik -Etxegarai, Bru, Intxauspe, Gimenez, Darraidou, Iriarte eta Abeberri- biltzar berezi bat eskatzen duen eskutitz bat helarazi diote Hautetsien Kontseiluko administrazioari. Miarritzeko Jakes Abeberri hautetsiarekin mintzatu gara kari honetara. Ezker abertzalearen egungo egoeraz ere jardun dugu Enbata eta ABko kide historiko honekin.

Abiapuntu gisa eta Iparraldeko egoera politikoa ulertze aldera, Jean-Pierre Raffarin lehen ministroak aurtengo otsailaren 13an euskal departamenduaren edozein ideiarri ezetza eman ziola gogoratzea komeniko litzaiaguke.

Eiki. Ezetza Hautetsien Kontseiluak iazko udazkenean prestaturiko testu bati eman zion. Testua, Frantziako Gobernuak deszentralizazioaren harira antolaturiko "La contribution du Pays Basque aux assises des libertés locales" (Euskal Herriaren ekarpena eskualde askatasunen oinarriak eraikitzeko) ekimenaren karietara idatzi zen. Hautetsien Kontseiluko Alain Lamassoure presidentearen gogoeta izan zen, hautetsi gehienek onetsia. Testuak ez zituen abertzaleen nahiak eta helburuak erabat betetzen, baina oro har, aitzina egiteko aspektu global interesgarriak zituen.

Euskal Herriak, lehenik ezagutua eta ondoren aitortua izatea merezi duela zioen testuak, besteak beste. Zertan zetzan testua hain justu?

Testua formula berri bat izan zen. Lamassourek esperimentatzeko eta hurbiltzeko bide moduko bat eskaini zion Raffarini. Hau da, Lamassourek "Ipar Euskal Herrian, azkeneko hamar urteetan, '2010 Garapen eta Antolamendu' eskema lantzen ari gara, eta honezkero, ezagutuak izan nahiko genuke", adierazi zion lehen ministroari. Euskal Herrian deus egin aitzin hemen zer egiten ari garen ezagutu beharko lukeela, alegia. "Saiatu zaitetz gu ezagutzen, gero onartu eta aitortu gaitzazu", erran zion. Lamassouren testuak "ezagutu, onartu eta aitortu gaitzazue" lema zeraman.

Jean Pierre Raffarin ukatu zuen bidea eta, berriz ere, etsipena nagusitu zen. Oraindik orain, Hautetsien Kontseiluko

hainbat kidek, zu tarteko izaki, proposamen berri bat aurkeztu duzue. Zertan datza testu berri hau?

Proposamen honek Lurralde Kontseilu bat eta Ipar Euskal Herriaren barruti administratiboa eskatzen ditu nagusiki eta, euskara garatzeko politika plan bat, bertako laborantza ganbera eta unibertsitatea, besteak beste. Testu hau Nicolas Sarkozy barne ministroak Korsikarentzat eskainitakoaren antzekoa da. Sarkozyk, Korsikarentzat Lurralde Kontseiluak sortzea proposatu zuen Bastian. Bada, gure testua Sarkozyk Korsikarentzat eskaini zuen horretan oinarritua dago. Zergatik ez? Hainbat hautetsien eskaintza da, nahiz beste hautetsi batzuek erotzat hartu gaituzten

Testua aztertzeo eskutitz bat helarazi duzue Hautetsien Kontseiluaren administrazioaren bulegora. Zer espero duzue?

Eskutitza Biltzar Nagusiko 76 kideei zuzendu zaie. Gure xedea proposamena aintzat hartzea eta biltzar berezi bat egitea da, Lamassouren testuaren karietara egin zen bezala. Horretarako, 76 hautetsi hauetako 25ek idazkaritzari zortzi kidek prestatu dugun testua eztabaidatzea eskatu behar diote. Lehengo bidean segitzeko molde bat da. Hasteko, eskatu dugun biltzar honi Lamassourek uko egin ez diezaiola espero dut.

Antza, ez da ziur Lamassourek zuen proposamena sostengatuko duenik. Zergatik?

Raffarinnek Sarkozyk Korsikarentzat aurkeztu zuen proposamenaren aurka egin zuen, baina Lamassourek ez zion Raffarini aurka egin nahi izan. Gure inpresioa da, hautetsi nagusiak, Lamassoure buruan buru delarik, Pirinio Atlantikoetako Jean- Jacques Lasserre

«Batasuna Ibarretxe planaren erabat aurka azaltzea triste atzematen dut»

Urte bat joan da Batasuna ilegalizatu zutenetik. Nola ikusi duzu urte hone-tan Batasuna?

Abertzale eta demokrata naizen aldetik ilegalizazioaren aurka nago, jakina. Demokraziaren historian ez dugu halakorik egundo ezagutu. Ni Hegoaldekoa izanez gero, debekatu izan diren plataformen alde bozkatu-ko nukeen. Alabaina, Batasunak mantentzen duen jarrerarekin ez nator bat, gainontzeko abertzaleen-gandik gero eta aldenduagoa dago, finean, espainolek nahi dutena egi-ten duelarik. Ibarretxeren planari dagokionean, esaterako. Ez da pana-zea, bistan da. Baina egoera desblo-keatzeko plan bat da, hasteko PSOE mugiarazi duena. Maragallen propo-samena hor dago, bestalde. Orduan, Batasuna planaren erabat aurka azaltzea triste atzematen dut, ez dut planaren jarraitzaile sutsuak izan behar dutenik erran nahi, baina, Batasunak, gutxienez, alternatiba bat aurkeztu beharko luke eta elka-rrizketa ere bilatu egungo egoeratik ateratzeko.

Iparraldean, berriz, nola ikusten ditu-zu AB eta Batasunaren arteko harre-manak?

Batasuna sortzean, HB Batasuna bihurtu nahi izatean, Batasunak proiektu global bat garatu nahi izan zuen Iparraldean, baita AB alderdi

horretan sartu ere. ABk, hala ere, hastapenean, ez zuen bidea guztiz errefusatu. ABko 300 kidek egoera-ren bilakaera aztertu eta Iparraldean Batasuna ABren baitan gelditzeko aukera proposatu zien hemengo kideei. Batasunak, aldiz, hori debe-katu zuen eta AB Batasunaren sartzeko proposatu zuen. Proposamenak bozen %27 erdietsi zuen, eta guk, ABk, % 63. Ondorioz, eta zoritxarrez, Iparraldean beste alderdi abertzale bat sortu zuten ezker aldean. Egoera tamalgarria da.

Iparraldea ezker abertzalea batzeko abiapuntua izan al daiteke? ABk lagundu dezake horretan?

Nekez. ABk alderdi abertzale guztie-kin harremanak sustatu nahi ditu, Batasunarekin barne. Baina Batasu-narekin harremana garatzea ez da ezker abertzale osoarekin harremana garatzea. Aralar ere ezker abertzalea da eta harremanak ditugu. Abertzaleok hainbat premisa argi izan behar ditugu: hala nola, abertzaletasunak Iparraldean bere berezkitasuna dau-kala, Frantzia ez dela Espainia. Gure azken mendeetako historia ezberdi-na da, Hegoaldeko eta Iparraldeko mentalitateak ez dira berak. Hemen abertzaleak gutxiengo bat gara, hegoaldean gehiengoa. Beraz, alder-di bakarra zazpi lurralde historikoen-tzat sortzea zientzia fikzioa da.

presidentearen nahietara makurtuta daudela.

Jean-Jacques Lasserre da arerio han-diena, beraz?

Bai. Hautetsien Kontseiluaren admi-nistrazioaren bilkura baten kariatara eta Korsika hizpide genuelarik hauxe erran nion Lasserri: "Ez zaitez Zucarelli izan, ez genuke zu Euskal Herriko Zucarelli izatea nahi". Zuca-relli Bastiako auzapeza eta diputatua da. Korsikan uztailan egin zen erre-ferendumaren proiektuaren aurka agertu zen. Lasserrek, Zucarellik bezala, inobilismoa eta egungo ego-era mantendu nahi du. Areago erran nion Lasserri: "Hautetsiok adosta-sunaren bidez aitzinatu nahi dugu, eta gure bidea ez oztopatzeko, mesedez". Berak ukatu egiten du gure bidea oztopatu nahi duela eta Euskal Herri-ko Zucarelli izatea. Bera "2010 Gara-pena eta Antolamendu" eskema gara-

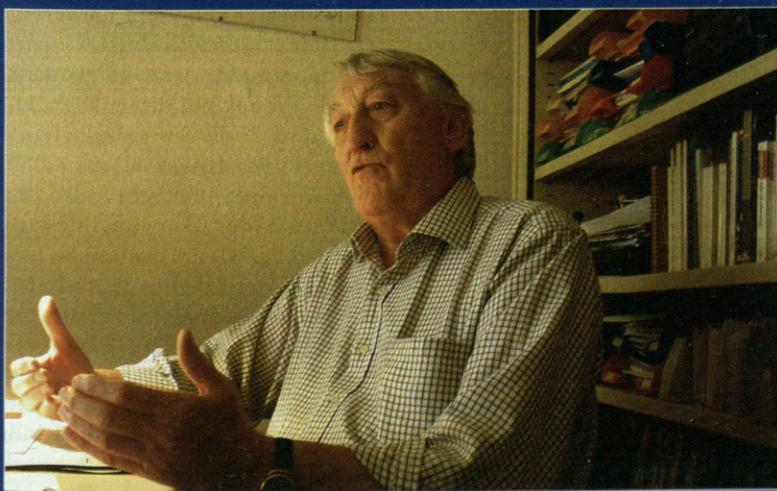
Hasteko, Lamassourek
eskatu dugun biltzar honi
uko egin ez diezaiola
espero dut

tzearen alde omen dago eta, gu, berriz, aurpegi faltsu batekin -bere hitzetan- testu honen bidez euskal departamendua sortu nahia ezkuta-tzen dugula dio. Beraz, Lasserren oposizio tinkoa dugu.

Zuen testuan Euskal Herriko Lurralde Kontseilua eratzea proposatzen duzue. "Euskal kolektibitatea" sortzeko bide moduko bat izan al liteke?

Ez, inondik inora ez. Honen bidez ezin da, konparazio, departamendu berri bat sortu. Baina aitzina egiteko molde bat da. Iparraldeak, lehen aldi-koz, jurisdikzio administratibo bat iza-nen luke, prefeta bat eta biltzar gisako bat, baina honek ez luke izaera juridi-kozik. Beraz, urrats moduko honek ez digu bestelakorik sinestarazi behar. Gure proposamena ez da lurralde kolektibo bat sortzeko bitarteko bat. Hau Sarkozy Korsikarentzat asmatu duen formula da, guk geuk hartu eta baliatu nahi duguna.

Zein da zuen behin-behineko xedea. Zer-gatik bide hau?

Sinpleki, oposizio gisako bat antolatze-ko. Izan ere, Sarkozy etortzen denean -ez dakigu zein elkarrizketa mota landu nahiko duen- nola egingen diogu aitzi? Batera plataformak planteatzen dituen puntuak mahai gainean jarritz? Ongi, arras ongi. Ni ere hor izanen naiz. Ordea, Hautetsien Kontseiluak, joera eta alderdi guztietako hautetsiak ordezkatzeko dituen, zer aurkeztu behar du mahai gainean? Ezin da Sarkazyrekin bildu zerbait errealista aurkezteko ez bada.

Lamassourek iazko azaroan egindako proposamenean ez zegoen ere euskal departamenduaren eskaera, baina norabide horretan zihoan, eta oraingo ideia ere norabide horretan segitzea da. Politika egiten jarraitzeko, alternatiba berriak bilatu, landu eta aurkeztu behar ditugu. Eta, halaber, alderdi politikoei, gizarte mugimenduei eta abertzaleei beren bidean segitu behar dute. Bien bitartean, Hautetsien Kontseiluak beste bide bat urratu behar du, gizarte zibilaren beste bideekin osagarria izan daitekeena. Baina, gurea, finean, emeki-emeki aitzinatze molde bat da, eskailera bateko beste maila bat igotzeko proposamena. Oraingoz ez dago beste biderik.

Bien bitartean, Nicolas Sarkozyren etorrera espero da. Nola ikusten duzu Sarkozy Iparraldeari begira?

Sarkozyrentzat, irudiz, Korsikakoa

berebiziko arazoa da, biziki inplikatu da Korsikako aferan. Alta, erreferendumean izandako emaitzarekin alimalako zartada hartu zuen. Aitzitik, Sarkozy ez du Iparraldean aparteko arazorik ikusten, ez benetako arazorik

Korsika hizpide genuelarik
hauxe erran nion Lasserreri:
“Ez zaitez Zucarelli izan, ez
genuke zu Euskal Herriko
Zucarelli izatea nahi”

bederen. Nire ustez, etortzen bada, hautetsiak entzunak izanen gara. Ez duela “euskal arazoa” rekiko taburik erakutsi nahiko digu, Korsikan erakutsi duen bezala. Elkarrizketaren alde agertuko da, eta horri ez zaio uko egin behar. Pentsa, Chevenementekin elkarrizketatu baginen, Sarkozy ez da bera

Ni Hegoaldekoa izanez
gero, debekatu izan diren
plataformen alde
bozkatuko nukeen.

baino okerragoa izanen. Hautetsien Kontseiluaren jarrera ez da abertzaleena edota Baterarena, gure jarrera eta eskaera apala da, apalena. Guk ahal duguna egiten dugu, eta egiteko horre-

tan, abertzaleok gutxiengoa garelako gogorazi behar dugu. Irudi du, nahi duguna egin dezakegula, baina ez da inola ere horrela. Demokratik garen gero, horrela uste dut, besteen jarrerak onartu behar ditugu, aliatuak bilatu eta haien nahiarekin kontatu. Batera ere, horretarako sortu zen, besteak beste.

Azkenik, Batera urriaren 11n manifestazioa antolatzen ari da, iaz bezala. Abertzale batzuek manifestazio hauek zalan-tzan jartzen dituzte. Merezi al du manifestazio hauek egitea?

Bai, dudarik gabe. Guk abertzaleok bi aldarrikapenak bultzatu ditugu: euskal departamendua eta euskaren koofizializazioa. Batera sortu ondoren bi eskaera gehiago dira: laborantza ganbera eta unibertsitatea. Bidea interesgarria da. Departamenduaren alde arras ez zeudenak, epelak zirenak eta direnak, Bateran bildu dira. Indarren gehitze hau ez da lau eskaera hauen onarpen erabatekoa. Ezin da “bi gehi bi lau dira” beti esan. Ados. Baina manifestazioek gizarte zibilaren sostengua neurtzen laguntzen digute, baita Bateraren errealitate soziala ezagutzen lagundu ere, hots, gure benetako indarra zein den ezagutzen. Ez bagara manifestatzen ez dugu hori sekula jakinen, politikoki ezin dugu indar birtual gisara agertu. Baterak egiazko indarra bilakatu behar du. ■

KOMUNISMOAREN ONDAREA

Ongi etorri Stalinworldera!

Europa Ekialdeko hainbat herrialdetan komunismoaren inguruko parke tematiko, erakusketa, museo eta galeriak ugaltzen ari dira azken urteotan. Budapesten, Pragan, Rigan, Vilniusen, Krakovian... komunismoaren ondarea aisialdi negozio bilakatu da, bultzatzaileek soilik helburu didaktikoak mugituta ari direla zin egin arren.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

MICKEY MOUSE sagu ezagunaren alboan ipinita argazkia atera ohi dute Disneylandera joaten direnek. Lituaniako Grutas Parkera doazenek antzeko zerbeit egiten dute, baina Stalinen lepora salto eginda. "Stalinworld" izenez ezagunagoa den parke tematiko honek 200 hektarea ditu eta Stalinen garaiko kontzentrazio esparru sobietar bat irudikatzen du. Vilnius hiritik 130 kilometrorra dago eta bide hori tren bagoietan pilatuta egin dezakete bisitariak,

tzen dituzte gaua pasatzeko. 2001eko Gabonetan, Savarin jauregian, kasino baten eta McDonalds baten eraikin berean, komunismoaren inguruko museo zabaldu zuen Glenn Spicker estatubatuarrak, hiri berean jatetxe kate baten jabe den negozio gizonak. Spickerrek komunismoarekin zerikusia duten 1.000 objektu inguru bildu ditu bertan, Jan Kaplan historiagilearen laguntzaz, eta arduradunen esanetan helburu didaktikoa du.

riarren deportazioa ekarri nahi dute gogora. Ondoren, tortura gelak datoz, errerealismoa bilatu nahian itukin eta guzti eraikiak. Baina azken galeriak sortu du gehienbat eskandalua, bertan, Stalinen erregimenaren zerbitzura aritu ziren hungariarren argazkiak bildu baitira bertan. Horieta batzuk bizirik daude oraindik. Polemikaren usainak erakarrita Izuaren Etxeak arrakasta handia izan zuen hasieran, baina sarrera txartelaren prezioaren eraginez ziurrenik (13 euro) bisitari kopuruak berehala nabarmen egin zuen behera. Hungariarrentzat garestiegia da Izuaren Etxean sartzea eta, beraz, turistak dira bertara hurbiltzen diren gehienak. Hala ere Maria Schmidt zuzendariaren esanetan etxe honen helburua "ahantzuraren aurka borroka egitea eta herri honetako gazteei diktadura komunista zer izan zen erakustea da".

Rigan (Letonia) KGBren benetako egoitzak zabaldu dizkiote publikoari eta Rumanian gauza bera egin dute Sigheteko espetxearekin. Krakoviako multimedia museora sartzten denak, berriaz, sarrerak arrazionamendu txartel baten itxura duela ikusiko du eta Lenin, hormako erretratu batetik, begira-begira duela. ■

Pragan, Leninen museo estatubatuarentzako informazio bulegoa bilakatu da eta sobietar polizia politikoaren egoitzan benetako ziegak alokatzen dituzte gaua pasatzeko

KGBko agenteek inguratuta, deportatuak bailiran. Parkearen sortzaile Vilius Malinauskas-en esanetan, "Disneylanden xarma eta sobietar esparruen izua batzen dira Grutas Park-en". Dena 1,5 euroren truke. Praga zeharo aldatu du pribatizazioak: Leninen museo zegoen eraikinean estatubatuarentzako informazio zerbitzua dago orain; Bartolomejska kalean, garai bateko sobietar polizia politikoaren egoitzan, benetako ziegak aloka-

Ez dakigu zein zen jatorriz Budapesteko Izuaren Etxearen helburua, 2001eko udan bere ateak zabaldu zituenean. Polemika bilatzen bazuen, aurkitu zuen behintzat. Printzipioz nazismoaren eta komunismoaren biktimei eskainitako museoak, praktikan 4 gela eskaintzen dizkio nazismoari eta 20 komunismoari. Armada Gorriak 1956an erabilitako T-54 baten kanoia-aren mehatxupear hasten da bisita. Jarraian datozen gelek 600.000 hunga-

Bero-beroan

EAJ urtarrileko Batzar

Nagusiaren zurrunbiloan murgildu da jada. Xabier

Arzalluz EBBko lehendakariaren ordezkoa nor izango den da datoren urtarrilaren 17 eta 18an Bilboko Euskalduna Jauregian EAJk egingo duen IV. Batzar Nagusian ikusmira handien erakarriko duen datua. Dena den, erantzukizun handiko beste hautaketa batzuk ere egingo dira irailetik urtarrilerainoko prozesuan zehar. Estatutu nazionalen erreforma eta hezkuntza eta politika alorreko ponentziak erabakiko dira 32.000 afiliaturen artean. Halaber, EBBko zortzi buruzagi hautatuko dira, Nazio mailako Berme eta Kontrol Batzordeko bost kide eta beste horrenbeste Justizia Nazio Auzitegirako. Organu hauek guztietarako hautagaiek gutxienez ehun afiliaturen babesa eduki beharko dute.

Bizkaia komandoaren aurkako polizi operazioa.

Ertzaintzak sei pertsona atxilotu ditu hilaren 5ean Bizkaian irekitako polizi operazioan. Atxilotutakoei ETArekin eta honen Bizkaia komandoarekin harreman maila desberdina leporatzen zaie. Hilaren 5ean Gorka Martinez zornotzarra, Aitor Herrerera santurtziarra, Aritz Ferrero sopelarra eta Portugaleteko Ziortza Fernandez atxilotu zituzten. Irailaren 6an, Roberto Saiz eta Ana Lopez bere neskalguna atxilotu zituzten Portugaleten. Ertzaintzaren esanetan, Bizkaian aritu diren ETako talde tesberdinen koordinazio lanak egin ditu Gorka Martinezek, modu berritzailean gainera, orain artxe poliziak fitxatu gabekoa zelako.

Eusko Legebiltzarraren jarduna jokoan

Estatuko Fiskaltza Nagusiaren eskutik Espainiako Gobernuak argi utzi du bere asmoa Eusko Legebiltzarraren jarduna ahalik eta gehien zangotrabatzea dela. Espainiako Auzitegi Gorenak Sozialista Abertzaleen (SA) taldea desegitea agindu zuenetik aurrera, SAren partehartzearekin onartu diren Legebiltzarraren ekimenak balio gabetu nahi ditu. Auzitegi Gorenak, oraingoz, SAren desegitea oztopatu zuten akordioen gainean ebatziko duela jakinarazi du. Kurtso politikoaren hasierarekin batera, argi geratu da auzi hau erabakiorra izango dela datozen hilabeteetako jardun politiko orokorraren bilakaeran.

Zer da...

Munduko Bankua

Munduko Bankua (BM), Nazioarteko Diru Funtzarekin batera, munduko herrialderik txiroenak ekonomikoki eta sozialki beren garapenean laguntzea helburu duen nazioarteko erakundea da. Gutxienezko osasun eta hezkuntza zerbitzuetan, ingurumenaren babesean eta abar egiten diren inbertsioak finantzatzen ditu. 1944an sortua, 184 herrialdek osatzen dute, Gobernari Batzar bat eta Washingtonen egoitza duen direktorio bat dira haren ordezkariak. MBak bost erakunde hartzen ditu bere baitan, eta hauek garapenerako kredituak eskaintzeaz arduratzen dira: Berreraikuntza eta Garapenerako

Nazioarteko Bankuak (BIRD) ordaintzeko gaitasuna duten herrialde txiroenei mailegu eta asistentzia eskaintzen dizkie; Sustapenerako Nazioarteko Elkartea (AIF) interesik gabeko maileguak eskaintzen dizkie herrialde txiroenei; Nazioarteko Korporazio Finantzarioak (CFI) sektore pribatuaren bidezko hazkundera laguntzen du; Inbertsioak Bermatzeko Erakundeak (OMGI) atzerriko inbertsoreei bermeak eskaintzen dizkie; eta Inbertsioen Gaietako Ezberdintasunen Konponketarako Nazioarteko Zentroak (CIADI) adiskidetze eta arbitrajearen bidez inbertsioak laguntzen ditu. Munduko bankuaren proiektuak asko kritikatu izan dituzte Globalizazioaren aurkako mugimenduek.

Daniel Udalaiz

Iruñeko ordenantzak aldatuta

UPN ETA CDN-REN AKORDIOA gauzatu zen pasa den ostiralean Iruñean eta euskararen ordenantza aldatzea onartu zen bi alderdien aldeko botoekin. Xedapen gehigarri bat onartu zuten, eta horren arabera Udalak testu elebarrak ateratzeko aukera izango du. Bi alderdion arteko akordioak euskarri elebidunak baztertzeko aukera zabaltzen du hain zuzen. Besteak beste, EAK, Aralarrek, Iruñea Berriak, eta Kontseiluak kritikatu dute aldaketa. Behin betiko onartu aurretik, helegiteak aurkezteko epea zabalik da orain.

AllTheWeb
bilatzaileak
emandako
datuak erabili
ditu
Softcatalá
elkarteak
ikerketari
egiteko.

MONIKA DEL VALLE

Euskara 40.a Interneten

SOFTCATALÁ ELKARTEAK katalanak Interneten duen lekua neurtzeko azterketa egin du udan. Bertan euskarari dagozkion datuak ere ageri dira. Hala, euskara 40. hizkuntza da sarean eta guztira 154.709 orri ditu. Duela hiru urte, egoera hobean zen. 31. hizkuntza zen eta 36.321 orrialde zituen. Katalanak 23. lekua betetzen du, galegoak 39.a, frantsesak 3.a eta gaztelaniak 5.a.

Mugaz gaindiko elkarlana

HIZKUNTZA POLITIKAKO GAIETARAKO elkarlan hitzarmena sinatu zuten pasa den astean Eusko Jaurlaritzak eta Obragintza Publikoak. Eusko Jaurlaritzaren Euskara Biziberritzeko Plana eta Ipar Euskal Herriko Hitzarmen Berezia ditu oinarri egitasmo honek. Helburua, mugaz gaindiko lankidetzarako zenbait lan ildo zehaztea izan da, ez dute aurrekontu edo puntu jakinik zehaztu. Lan ildoak, sustapena, irakaskuntza, erabilera, hedapena, elkarlana eta egitura izango dira.

Hizkuntza gutxituak babesteko

EUROPAKO PARLAMENTUAK hizkuntza nazional, erregional, eta gutxituak etengabe eta botere aldaketen eraginetatik at babestea onartu du, giza eskubideei buruz egin berri duen saioaren barruan. Josu Ortuondo, EAJko europarlamentariak egin du ekarpena. Helburua hizkuntza gutxituei emandako laguntzak botere aldaketen menpe ez egotea du proposamen honek eta aurrerapauso handia izan da; izan ere, orain arte ez da Europa mailan gisa honetako oinarri legalik izan.

Esana bete gabe

SEASKAKO ARDURADUNEK urriaren 11n Batera plataformak deitu duen manifestaldian parte hartzera dei egin dute euskalgintza. Iaz, hezkuntzako arduradunek eta irakaskuntzako hiru sailek euskal irakaskuntzaren aldeko kanpaina egin eta aurreko bitartekorik ez ematea salatu dute. Gero eta ume gehiago dituzte eskoletan eta Frantziako Hezkuntzak eta Akademia Ikuskaritzak ez dizkie adosturiko postuak eskaini. Hori dela eta oso haserre agertu da Filgi Claverie, Seaskako lehendakari berria.

BAHEA Barbara Dührkop, Enrique Casasen alaguna eta PSOEko eurodiputatuak **"El Diario Vasco"**n: "Inuzenteki, ezin dut imaginatu terrorismoaren biktimei gure senide maiteen hiltzaileen familiar-tekoen bidaiak ordaintzea eskatu ahal izatea. Pertsonalizatu egingo dut: nire senarraren hiltzailearen konplizea **Santoñan (Kantabria) 'hurbildua'** dago. (Eta, seguruenik, datorren urtean Donostiako kaleetan agurtu ahal izango dut)".

Hilaren 6an ezezagunek eragindako sutearen ondorioz, Erreterriako PSE-EEren egoitzak kalte handiak izan ditu. Astelehenean, PSE-EEK deituta, protesta bilkurak egin ziren Erreterrian kale borrokarekin lotu den eraso hau salatzen.

Euskal Preso Politikoen Kolektiboak **espetxe zigorren hiru laurdenak bete-ta dituzten 99 presoentzat hirugarren gradua eta baldintzapeko askatasuna** eskatu dio Entzutegi Nazionalako Espetxe Zaintzako Epaitegi Zentralari. Kolektibo honek hirugarren gradua eskatzen duen lehen aldia da. Orain arte 99 preso hauei etengabe ukatu izan diete baldintzapeko askatasuna.

Sakabanatutako presoan senideei emango zaien diru laguntzen aurka. Joseba

Azkarragak zuzentzen duen Eusko Jaurlaritzako Justizia Sailak EAEko preso sakabanatuen senideentzat onartutako 200.000 euroko dirulaguntzak zalaparta handia sortu du PPK, PSE-EEK eta ETaren biktimen elkarte desberdinek Jaurlaritzari "terroristen alde jokatzeko" eta ETaren biktimei "mezprezu egitea" leporatu ondoren. Azkarragaren esanetan, diru hori sakabanaketa egon dagoelako ematen da eta ez zaie bakarrik ETAko presoan senideei ematen. EAEtik kanpo sakabanatuta dauden EAEko herritar diren preso guztiei baizik.

Gerrillari ohiak gerta daitezke bitartekari onenak

Hamalau turista europar 178 egunez eduki ditu Aljeriako talde islamista batek bahituta Sahara basamortuan. Gidaririk gabe desertuan barneratu ziren bidaiari alemaniar, suitzar eta herbeheretar hauen ia sei hilabeteko gurutzebidea abuztuaren 18an bukatu zen, egun horretan askatu baitzituzten bahitzailerik. Tartean egon ziren Maliko gobernuak egindako bitartekaritza lan luzea, Europako gobernuak ordaindutako dirua... eta mendetan desertuko merkataritza izan diren tuaregen isilpeko lana.

SUITZAN frantsesez argitaratzen den "L'Illustré" astekariak bidalitako bi kazetarik -Arnaud Bedat eta Claude Gluntz- bahiketaren azken asteetako kronika interesgarria marraztu dute.

Otsailaren erdi aldean Sahara zeharkatuz zebiltzan 32 turista europar bahitu zituen Aljeriako talde islamiar salafista batek. Horietako batzuk maiatzaren askatu zituen Aljeriako armadak eraso batean, baina beste 15 gelditu ziren bahitzaileren esku. Hauek bat, emakumezko alemaniarra, gaixotasunez hilko zen egonaldi luze horretan. Soldaduen erasoan ondoren, alde guztientzako zen konplikatu egoera: batzuek eta besteek nahi zuten negoziatzea baina denak ere zer gerta zitekeenaren beldur ziren.

Desertuko nagusiak

Europako gobernuak bitartekari baten beharrean Maliko Amadou Tourmani Toure lehendakariarengana jo zuten. Eta honek kontaktotara sartzeko enkargua bi buruzagi tuaregi eman zien. Eskualde horretan -Mali, Txad, Niger- gatazka gogorrak izan ziren duela ez urte asko gobernuen eta tuaregen artean, baina bakeratu ondoren elkarbizitza txukun bat ezarrita dagoela dirudi. Maliko lehendakariak, hain zuzen, azken gerratean ospe handia lortu zuten bi buruzagi tuaregi hautatu zituen misio horretarako: Iyad Ag Ghali -bitartekarien buru ipini zuena- eta Ahmada Ag Bibi. 41 urteko gizon honek kontatu dizkie negoziaketan gorabehera batzuk "L'Illustré"ko kazetariari.

"Babitzailerak Aljeria iparraldekoak dira, desertua gutxi ezagutzen duten kaletarrak. Leporaino armatuta zeuden eta azkenerraino, baita martiri izateraino ere, iristea erabakita. Baina ikasi dugu elkar onartzen,

Soldaduen erasoan ondoren,

alde guztientzako zen

konplikatu egoera: batzuek

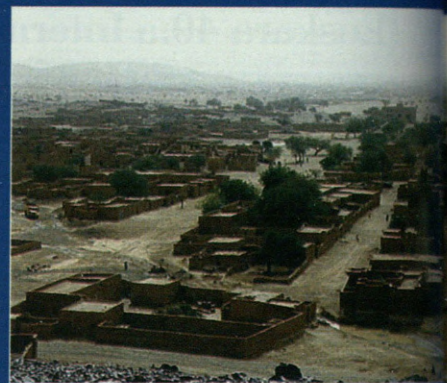
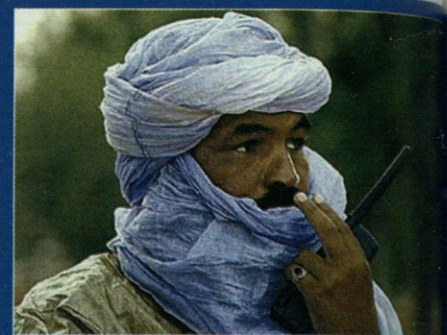
eta besteek nahi zuten

negoziatzea baina denak

ere zer gerta zitekeenaren

beldur ziren

elkar errespetatzen. Guk islama ipini dugu diskusio guztien erdian. Horrekin batera, haien arazoak eta motibazioak ulertzen saiatu gara. Eta segurtasuna eman diegu, aginduz Maliko armadak ez ziela erasoko".

Gizon gogorra zeukaten aurrean: Abderrazak Ammari -"Para" ezizenez deitua paratxutista izana delako- da Talde Salafista deitzen den erakunde islamiarreko buruzagia, eta erruki gabeko gizonaren fama du. Aljeriako armadak buruzagi nagusiaren lehenagusia da. Ahmada Ag Bibi tuaregiari galdetu diote kazetari suitzarrek ea ez ote zuen batzuetan beldurrik sentitu: "Ez diot sekula beldurrik izan Para-ri, ni bera bezain ausarta bainaz. Konponbide bat aurkitu ez bagenu, gaixo zegoen turistaren baten lekua hartzea proposatuko nuen, ni ere azkenerraino iristeko prest nintzen eta".

Hiru bilkura egin zituzten bitartekariak eta bahitzailerik denetara. Lehena uztailaren 29an, Tessalit herritik 200 kilometrotara. Gerrillariak erreka idortu edo "wed" baten sakonean zeuden. "Haien auto arrastoei segika aurkitu genituen. Hiru tuaregi burbildu ginen, eta hasteko

la sei hilabetez aljeriar islamiarrek bahituta eduki ondoren aske geratu ziren turista alemaniar, suitzar eta herbeheretarretako batzuk ageri dira argazkietan. Laussaneko "L'illustré" astekariko kazetariak Gaon ateratako erretratuak dira. Satelite bidezko telefonoa eskuetan duen tuarega da Iyhad Ag Ghali, bitartekarien burua. Aljeria eta Mali arteko mugako Sahara zatian jazo dira gertakizun guztiok, irudietan ageri den Tessalit herri-tik gertu.

genion inori esan babitzailak non zenden".

Atzera itzultia, tuaregek Alemaniak Malin duen enbaxadorearekin egin zuten zita, nahiz eta ez duten inoiz deklaratu zein eskaintza jaso zuten alemaniarrengandik: ofizialki, sendagai gehiago eman zizkieten gatibuentzako eta tuaregei berretsi zieten beren konfiantza. Hauek abuztuaren hasieran itzuli ziren desertura, eta oraingoan Maliko gobernaren ordezkari bat ere bazeramaten berekin. Aurrekoan baino 100 kilometro urrutiago aurkitu zituzten, bahitzaileak eta gatibuak. Kristian alemaniarrek erregutu zien bitartekariari arren azkar bukatzeko, gehiago ezin zutela. "Haiek lasaitzen abalegindu ginen, gure esku zegoen guztia egiten ari ginela denak bizirik ateratzeko. Eta gero mudjahidinekin mintzatu ginen, berriro esan genien guk uler-tzen gennuela beren jarrera, baina haiek ere abalegindu behar zutela gurea konprenitzen".

Bigarren ikustaldi labur honen ondoren Amadou Toumani Toure lehendakariari aurrez aurre ezagutarazi zizkieten operazioaren gorabehera guztiak. Eta hirugarren bidaia bat anto-latu zuten, oraingoan haiekin Khadafi Fundazioaren ordezkari libiar bat beraiekin zeramaitela. Abuztuaren 7an abiatu zen berriro taldea desertura, eta azken ahalegin honetan hamar egun eman zituzten bahitzaileekin eta Kristian gatibu alemaniarrekin. Negozia-keta luze eta neketsuak izan ziren. Tuaregetako batek kazetariari aitortu dienez, "azken biru egunetan ia lorik ere ez genuen egin, lebertuta geunden. Eta azken orduetan, satelite bidezko telefonoa ere eten egin genuen, norbaitek lokalizatuko gintuen beldurrez".

Azkenean, ongi ezagutzen ez duten baina babes ederra eskaintzen dien Sahara basamortuan, tratu batera iritsi ziren mudjahidine aljeriar "kaletarrak" eta paraje horietan urte luzez biztanle bakarrak izan diren tuaregak. Eta onik atera ziren 14 turista bahituak. "Indar handia erakutsi dute aitortu die Ahmada Ag Bibi tuaregak kazetariari- eta desertua maitatzeak ere lagundu die hau gainditzten. Bidean, turistetako bik aitortu didate faltan botako dutela basamortua. Eta seguru egia dela: biek ere, Saharako bonbarreaz betetako botila bana ekarri zuten, preso egon ziren tokitik bartuta". ■

<http://www.argia.com/nethurbil>
helbidean, gai honi buruzko informazio
gehiago eta Interneteko loturak.

bakean etorri ginela adierazi genien, armarik gabe gentozela. Arabieraz mintzatuz, eta ongi-etorri luzeen ondoren, babitzailak beraiek zirela eta gatibuak nabiko burbil zeudela baieztatu zuten". Emakume alemaniar bat hil egin zela eta beste batzuk oso gaixorik zeudela jakinarazi zieten hiru tuaregei. Eta hauek eraman zituzten fruitu eta sendagaiak haiei ematea onartu zuten.

Negoziatzaileen buruak haien buruari proposatu zion: "Islamaren izenean, egin al dezakezu keinu errukior bat turista gaixoak askatzeko?". Ezezkoa izan zen erantzuna, eta gainerako orduak otoitz eginez, solasean eta hareka gainean opilak janez eman zituzten. Ondoren, gatibuetako bat ikusteko mesedea eskatu zioten. Eta bitartekari- en buruak, Iyad Ag Ghalik "Kristian doktorea" izena ematen ziotena ikusi ahal izan zuen bakarka. Ondoren, bitar-

tekariak etxerantz abiatu ziren berriro, gauza bakarra baina garrantzia handi-koa lortuta: negoziaketa baten hasiera. "Guk eskatutako hau onartu zuten, konfiantza giro bat sortzea lortu gennelako:

**Emakume alemaniar bat hil
egin zela eta beste batzuk
oso gaixorik zeudela
jakinarazi zieten hiru
tuaregei. Eta hauek eraman
zituzten fruitu eta
sendagaiak haiei ematea
onartu zuten**

baiek bazekiten guk tuaregok ez genielako sekula traiziorik egingen. Eta negoziaketak iraun zuen denbora osoan, guk inoiz ez

Iñaki Mendiguren

Hormigoizko Euskadi, S.A.

Ez naiz lehena deitoratzen Euskal Herrian politikak -zentzu estuan- duen gehiegizko protagonismoa. Ez dut ukatuko Herria egituratzeko planteamendu politiko sakonen interesa, baina askotan ika-mika ziztrinetan galtzen dugu denbora eta indarra. Herrigintzak, ordea, beste gauza asko eskatzen ditu, eta egin ere egiten dira, baina sarri isil antzean, behar adinako debaterik edo jarraipen eta kontrolik gabe (batzuen gozamenerako, agian!)

Era askotako euskal ezkerrek ere, hainbat arrazoiengatik, beste helburu batzuetara gehiago bideratzen ditu bere ahalegin sakanatuak, eta gutxitan da gai alternatiba eraginkorrak planteatzeko zenbait arlotan. Azpiegitura-sareari dagokionean, adibidez. Eibar-Gasteiz autobideko lanak ikusten ditudanean, begiak ixten ditut. Beasain-Durango korridorean Ormaiztegi-Zumarraga zatia nola egiten ari diren ikusten dudanean etxetik, begietako mina egiten zait. Azpiegiturak modernizatu beharraz zalantzarik ez dut. Beste kontu bat da egin nahi den guztia beharrezkoa den edo ez: Eibar-Gasteizko autobidearen premiaz zalanza handiak izan ziren bere garaian. Ezkio-Itsasotik igaroko den bide berriarena bestelako kasua da: hortik ibili behar dutenek eta herriko askok biziki eskertuko dute. Badakigu gure orografia nolakoa den, eta ulergarria da hemen edozein errepidek, kasurik onenean ere, aurreko egoeran aldaketa nabarmenak eragitea. Hain zuzen, horrexegatik saiatu beharko genuke gauzak txukun egiten. Ez diot inori galdetu, baina ziur nago "ingurumenerako eragin txikienarekin" ari direla egiten lanak, gaur egun dena egiten baita horrela; baina ez dakit tramite hutsa den ala zerbait gehiago. Eta ikusten duguna baldin bada posible den "eragin kaltegarri txikiena", izu-ikara sortzen du pentsatzeak zer ote litzatekeen obra horiek "inpakturik handienaz" egitea.

Ez naiz bide-ingeniarria eta ez dakit dagoen edo ez errepideak egiteko beste modurik. Baietz esango nuke, baina ziur asko zailagoa eta garestiagoa izango da. Garbi dago gaitasun teknologikoa badugula muino eta mendiak azkar moztu, paretik kendu eta zulo eta sakonuneak bete eta berdintzeko. Baina ebakitako malda horiei, erori gabe, bere tokian eusteko, oraingoz lardaskeria itzelak ikusten

ALBERTO ELOSEGI

ditut: ageri-agerian utzitako geruzen formarik eta kolorerik errespetatzen ez duten saskonponketa itsusi eta zatarrak. Eta hau eragin bisualari bakarrik dagokionez.

Badakit hondatuena ere paisaia oraintxe dagoela; gero denborarekin bazterrek berriro ere berdetuko dira, eta oraingo txikizioa dezente disimulatzea espero dut, behintzat lurra geratzen den lekuan. Baina ez da pazientzi kontua bakarrik. Urteak dira Beasain eta Ormaiztegi arteko zatia egin zela, eta hor inork konpontzen ez dituen trakeskeriak daude oraindik.

Gizakiak naturan dituen esku-hartzeetan ere erakutsi beharko luke horretarako gaitasuna...

edo gutxienez egindako "zauriak" kurioso osatzeko ahalmena. Eta gizarte batek, bere buruaren estimu apur bat baldin badu, ezin du onartu herri-lanetan (komunikazio-bide, industrialde eta bestelako azpiegiturretan) errazkeriaz jokatzeko eta irizpide ekonomiko hutsek izatea lehentasuna.

Estetika eta artea ez dira bakarrik, edota batez ere, museotan pilatutako objektu-multzoren baten edertasunera mugatzen. Gizakiak naturan dituen esku-hartzeetan ere erakutsi beharko luke horretarako gaitasuna... edo gutxienez egindako "zauriak" kurioso osatzeko ahalmena. Eta gizarte batek, bere buruaren estimu apur bat baldin badu, ezin du onartu herri-lanetan (komunikazio-bide, industrialde eta bestelako azpiegiturretan) errazkeriaz jokatzeko eta irizpide ekonomiko hutsek izatea lehentasuna.

Izan ere, honek guztiak beste kezka handiago bat sortzen du: aipatu errepide hauek horrelako eragina badute ingurumenean, zer ez ote dugu ikusi beharko Abiadura Handiko Trenaren burdinbidea egitera iristen badira? ■

ARGIAren MAHAI JOLASA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko?** Badakit!

Zer egin mundua deskubritzeko? Badakit!

Zer egin etxekoci **ziria sartzeko?** Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko?** Badakit!

Galdera guztien erantzuna... Badakit!

MAHAI **badakit** JOLASA

1.800 galdera

2-36
jokalari

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

SALMENTA PREZIOA

30€

Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

- NATURA ETA GEOGRAFIA
- TELEBISTA ETA IKUSKIZUNAK
- ARIKETAK
- KIROLA
- HIZKUNTZA ETA LITERATURA
- KULTURA

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

ARGIA

> 2003ko iraila <

Koldo Mitxelena Kulturunea

Irailan zehar

Nomadak eta Liburuzaleak

Artista liburuak, kontzeptua eta estetika.
Erakusketaren katalogoa salgai.

Erakustaretoa

13 ra

Bera da

Mutiko tolosarraren istorioa 22 urte geroago.
Erakusketaren katalogoa salgai.

Ganbara

24 tik

Julio de Urquijo Ibarra: 1871-1950

Ganbara

Ondarea

21 rarte

Zaharkinak

Ondare etnografikoko mila tresnatik gora.

Orioko Karela Kiroldegian erakusketa.

Untzi Museoa

Irailan zehar

Marea Beltza

Erakusketa:

Prestige-ren hondamenaren argazkiak.

Arteleku

Labitaciones. Arkitektura Laboratorioria

Hitzaldiak:

Irailak 18 : Anne Lacaton

19:00

Irailak 25 : Santiago Cirugeda

19:00

Kanpoaldearen Zinema: Erretratuaren Espiritua

Bideo Zikloa: Kutxa Aretoa, Arrasate kalea (Donostia)

19:00

ostirala 5

Who is Zdenko Buzek? ■ Who is Eva Quintas?

Autorea: Magnus Bärts (Suedia)

Project for a Revolution ■ Missing Out ■ You don't Love me yet

Autorea: Johanna Billing (Suedia)

ostirala 26

■ Relación especial. Autorea: Begoña Hernández (Bilbo)

■ Tell-Red. Autorea: Sally Gutierrez (Madril)

■ Tras las fronteras del sueño de la inmigración.

Autorea: Virginia Villaplana (Valentzia)

■ Más muertas que vivas.

Autoreak: Marta de Gonzalo eta Públío Pérez (Madril)

ostirala 12

"El Ahuizote versus Karlitos" Performancea

El Ahuizote, etorkinen idoloa vs Karlitos, enpresari ustelaren artea borrokaren grabaketa.

Antolatzailea: Proyecto Por la Sombrita-Adiskidetuak 19:00

14 ra arte

OKUPGRAF grafika topaketa III edizioa

Erakusketa: Iruñeko Ziadadelan.

6 erakusketa aldi berean: "Del bit al papel. Gráfica digital en el MIDE" "Grabado no tóxico: Intaglio Type" "MUPIS de Motiva" "Unai San Martín. Premio nacional de grabado 2002" "Boceto de la Gráfica en Navarra" "Múltiple y original. Collage gráfico".

Jabier Villarealen Erakusketa (*)

Obra Grafikoko Paper-Zorroaren Erakusketa. Wilhelm Von Humboldt. Euskaldunen Herrirako Bidaia. 1801-2001 (*)

Bilboko Arte Ederretako Museoko Kultura eta Sorkuntza Jardueraren Argitalpenak. (*)

(*) Antonin Artaud Espresio Garaikidearen Liburutegia.
San Juan de la Rambla. Tenerife.

Musika

Antiguako XX. Musikaldia

Antiguako ermitan (Zumarraga) 19:30

Antolatzaileak:

Zumarragako Udala,
Gipuzkoako Foru Aldundia

Kontzertuak:

Ainhoa Zubillaga Trio

Alia Música

Spanish Brass Ensemble

Orquesta de cuerda de la O.S.E.

-Irailak 6-
-Irailak 13-
-Irailak 20-
-Irailak 27-

Argitalpenak

Bertan (20. zenbakia)

Burdin aroko herri harresituak Gipuzkoan.

Igartubeiti

Gipuzkoako baserri bat. Ikerketa, zaharberrikuntza, zabalkundea.

Ez Gugandik Aldendu

Euskal herriko eta Argentinako artisten erakusketa Kolektiboko katalogoa.

Iñaki Imaz, Tulio de Sagastizabal, Iñaki Gracenea, Octavio Blasi,
Juan Pérez Agirregoikoa, Gabriela Kraviez.

www.gipuzkoa.net/kultura

KOLDO MITXELENA KULTURUNEA

Urdaneta 9
20.006 Donostia
Tlf: 943 48 27 60

AGORREGIMO BURDINOLAK ETA ERROTA

Pagoetako Parkea. Aia.
Tel: 943 83 53 89

ZUMALAKARREGI MUSEOA

Iriarte Erdikoa Etxea
20.216 Ormaiztegui
Tel: 943 88 99 00

ARTELEKU

Kristobaldegi 14
E-20.014 Donostia (Loiola)
Tlf: 943 45 36 62

IGARTUBEITI BASERRIA

20.709 Ezkio-Itxaso
Tel: 943 72 29 78

UNTZI MUSEOA

Kaiko Pasealekua, 24
20.003 Donostia
Tel: 943 43 00 51